

ئىسراو مىرىجىو موعىجىزاتىن

پىغەمبەرى(س)

فەھاندىن: شىخ تاهر شووشى

فەۋزارتن و بەرھەڭىرن
د. حەمزە تاهر شووشى

ئىسرا و مىعراج و موعجيزاتىن

پىغەمبەرى (س)

ژ هوزانىيىن
شىيخ تاھر شووشى

ۋەزارتن و بەرھەفڪرن

د. حەمزە تاھر شووشى

سەنتەمرى زاخو بۆ ڤەھکۆلینیتی کوردى

ئیسرا و میعراج و موعجیزاتیت
پیغەمبەری(س)

ژ ھوزانیت شیخ تاھر شووشى

پەرتووک

فەۋازاتن و بەرھەفەكىرن

٢٠٢٢ / ئېكىن

چاپ

دیار عبدالله
جەگەرخوین جەمیل
وارھىل عبدالباقي

دیزاين

بەرگ

978-9922-661-11-7 ISBN

D- / ٢٦٧٧ / ٢١ ژمارا سپاردنى

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەمرى زاخو بۆ ڤەھکۆلینیتی کوردى

© ماھى چاپى يىن پاراستىيە بۆ

سەنتەمرى زاخو بۆ ڤەھکۆلینیتی کوردى

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- University of zakho

ئىسرا و مىراج و موعجزاتىن پىغەمبەرى (س)

سەننەتىرى زاخو بىر قۇمكەلوبىنىڭ مەعوردى

بنافی داومری دلوقان

بەراھيک

شیخ طاهری شوشی ئىكە زوان زانا وەوزانغانىن پې بەرهەم وېلىمەت ھاتىيە نىاسىن، گىان وزيانا خۆ كريه فەنه رەك دا خودايى خۆ رازىكەت و ب سەر بلندى دىدارا وى بکەت، ديسان دا بەرى جچاڭا خۆ بدهت زانىنى ورەوشت وچاڭىيان، دا گەلۇ خۆ پىناسەتكەت بەرامبەر مللەتىن جىهانى كۆ مللەتى كورد ژى خودان بەرهەم و مېزۈينە و مەزى خزمەتكەكا بەرچاڭ دەف بىاڭىن زانىنيدا ھەيە.

دڇيانا خۆيا دەسىپىكى وەھەتا چۆيە بەر دلوقانيا خودى مرۇقەك پەداھىنان بۆيە وەھەمى دەمەن خۆ ب خاندىن و نەشىسەن و وەعزمى و نسيحەتىن و راچاندىن وەزانى و داهىنان و خەتخۆشى و كارىن ب مفا و سەرنج راكىشە بۆراندىيە، نەقىايمەج دەليشەك ژى بچىت بى مفا يان كارەكى جوان لى پاشخۇ تىدا توْمارنەكەت، قىايمە دېرەھەمىن خۆدا شىن تېلىن وى ئاشكراپن كۆ خەملەكەا خن و خشکۈك بکەت بەر و تامەكەا تەھەددى و قەبخارىي بەرامبەركەت و نىشانىن داهىناني ل سەر توْمار بکەت، قىايمە هەمى دەما خۆ وەك مرۇقەكى جودا و داهىنەر دەھەمى كارۋاپارىن خۆدا بدهت نىاسىنى، ج وەك زانا و مەلا ج وەك نەشىسەر وەزانغان كۆ پاشەرۆزەكەا جودا ژخورا توْمار بکەت، نەوەك هەر كەسانەكى ناڭى وى دەگەل مىنا وى بزرى بىت وچ بۇ گەلۇ خۆ نەھىيەلابىت.

لەو خودى ژى رازى بەرھەمەكى بەرچاڭ ل پاشخۇ هىلایە و بۆيە جەن سەر بلندى يى، ئۆمىدقارىن ژداومری دلوقان هەر پىتەك و پەيچەك وى نەشىسىبىت

دمیزان وتهرازیا چاکیین ویدا هەژمار بین وجھی وی دگەل چاک وئەولییان وشەھیدان بیت، دیسا دپارینەفه ژیاری تەعالا مە بیبار نەکەت ژخیر و پله یا وی.

ئەف پەرتۆك مە پیکئینایە ڏدوو بابەتین (گولزارى) :

ئیک: بابەتی (إسراء ومراجعة) ژلاپەره: (٣١٧.٢٨٨)، کو دبند (٥٤٢) مالکین هۆزانی، وز(١٥) ریوایەت و فەرمودەیان پیکھاتیه، بو زانین ئەف بابەت لىرە مە دوبارەکریه بو پتر مفا و پتر گونجینا بابەتی دگەل بابەتی دووی.

دوو: بابەتی (موعجزاتین پیغەمبەرى)، کو پشکا دیاھىکى يە ژ(گولزارى)، ئەف بەشه ژ(٧٣٣) مالکا وز(١٠) بابەتان و (٥٢) فەرمودەیان پیکھاتیه، کو ھەردۇ پیکھە دبن (١٢٧٥) مالک، ھەزىي گوتىنى يە ئەف بەشه نەھاتیه چاپىرن دگەل ناڤەرۇكى گولزارى، چىنکى دويراتىيەك دناڤبەرا ھەردووکادا ھەيە، کو (گولزار) يا تايىيەتە ب ديرۇكى پیغەمبەرى (سلاڭ لىبن) و نۆچەيىن سەرتايان بوسلمانەتىي.

بو بەرھەمئىنانا ۋى ڪتىبى ب شىوهك قشت ورىتكۈپىك چەند ڪار مە تىدا كرينىھ ئەۋۇزى ئەفەنە:

١. بابەتی (ئىسرا و ميعراج)، مە ل پیشىي دانا و دگەل (موعجزاتین پیغەمبەرى)
زىدەكىر، ژىھەر گونجینا ھەردوو بابەتان دگەل ھەف.
٢. ڪوردىكىنا ناڤىن بابەتان ئەھوين ب زمانى عەربىي ھاتىن نشيسينى، چونكى دانەرى ھەمى (گولزار) ھۆسا ئامادەكربوو.
٣. گوھرينا رىنڅيسا ڪوردىا ڪەقىن بو يَا ئەقروپى تىيت نشيسين.

٤. روونکرن وتویژینا چەن پەیش وناڭ وفەرمۇدەيىن پىدۇ، دا پتر مفا ب گەھىت خاندەقانى وبۇ ساناھى ببىت.

٥. چەند زېدەھى مە كرينه دناف ھۆزانىدا، دنابەرا دوو ڪثانان ھاتىنە دانان، چونكى وەسا دياره شۆشى ژىير چۈويە ولهنگى يَا وى يَا ئاشكرا بۇو.

٦. نشيسيينا پىشەكى وكورته ڙياننامەكە خودى ژى رازى بۇ ھەر خاندەقايەكى پىزانىن سەربىتىن.

ديسا ڪارەكى دىيى زۇرى گرنگ مايه ئەۋۇزى ڪاري تویىزىنەك ودىچۈنەكە تىر وپر بھىت كرن ل سەر ھەمى كونج ولايىن پەرتۆكى، تاكۇ پەرتۆك پتر بھىت بەرچاڭ ژرويى زانستىيە.

ئەڭ بابەتە شۆشى ب شۇرۇقەهاندىيە وەكى بارا پترا بەرھەمىن خۇ، تاكۇ تامەك وچىزەكە خۆشتەر ژى بھىت وەرگىتن، چونكى ئاخفتنا بومزن وکىشەدار تامەك وكارتىكىرنەكە جوان دەھرۇنى مەرۆقىدا ھەمە، وەك دېيىت:

مەوزۇنى ڪەلام ڪەلەك شريينە ♦♦♦ هەم دلچەكەرە ئۇ خەم رەقىينە.

داخازا تەوفيق وپالپشتى يى ژخودى خۇ دكەين كۆ پتر بەرھەمى شىيخى شۆشى بەرچاڭكەين وپتر بەرھەمى زانايىن ڪورد ب جىهانا ئىسلامى پنياسكەين، كۆ ھۆزانثانىن ڪورد چەند حەز پىيغەمبەرى خۇ ڪريه وچەند خزمەت وباھەم ژىرا ڪريه ديارى، ديسا ئۆمىدا مە ژى ئەوه ۋى ڪاري بۆمە بەھەزمىرىت دەرازىا چاكىيەت مەدا، دكەل داخازا لىيېرىنى ژخاندەقائى قەدرگران بۇ ھەر كىيماسىيەكى روى بدهت و خودى پىشەقانى مە ھەميا بيت.

د. حەمزە شۆشى

دوھۇك: ٢٠٢٠.٣.٢١

ژیانناما شیخ طاهری شوشی یى هۆزانچان

۱. ناڤ وناسناف:

ئەو: طاهره کورى مۇمەمەدى کورى طاهرى کورى شیخ ئىسلامى کورى عبد الرحمنى کورى عبد الالى شیخ يۈونسى کورى شیخ عبد الرحمنى شوشى يە.

ناسنافى وى: شوشى دنھىسىن وپەرتۆكىت خودا ب گەلەك ناسنافا خۇ پنياسكىريه وەك (طاهر) و(شوشى) و(طاهرى شوشى)، بەلى ب ناڤى (شیخ طاهرى شوشى) دناڤ خەلکى دەقەرى بەرنىاس بۆيە.

۲. بنەمال:

طاهرى شوشى: ژينەملا شیخ شمس الدینى کورى شیخ عزالدینى قوطبه، ئەوئى دنابىھرا چەرخى (نەھ) و(دەھى) ڪۆچى دا ژىيىاي، ئانکو ژىھرى (٤٠٠) سالان ب وى چەندى بەرنىاسن، ڪۆ بنەملا وان دىكەھيت (فە ضلى کورى عەبباسى) مامى پىغەمبەرى (سلافىت خودى ل سەر بن) دەمى تىشارەت پى داي دېرتوڭا ژیانناما^(۱) خۆدا: (ننتسب حسب الشهرة والتسامع إلى سيدنا الفضل بن العباس بن عبد المطلب عم النبي صلى الله عليه وسلم)، ل دىيىدا ئىكسەرد بىزىت: (سلسلة نسبنا معلومة إلى جدنا العالم الربانى الشیخ شمس الدین بن الشیخ عزالدین الشوشي القصيري العباسى، ولم أقف على تاريخ حياته ولا على سلسلة

^(۱) ئەڭ پەرتۆكە ل سەر ژياناخۇ نىھىسى يە، تىدا گەلەك رويدان وقهومىيىت سەر دەمى خۇ دىگەل بىر ورایىت خۇ خوهىاکرىنە، ب زمانى عەرەبى، د. حمزە شوشى ئەڭ پەرتۆك بۇ چاپى توپراڭاندىيە وئامادە كرىيە.

نسبة . بالرغم من كثرة المحاولة . سوى سلسلة إجازاته التصوفية التي أول اساتذته الشيخ أحمد القصيري الأنطاكي، قدس الله أسرارهما . وهي بخط جديشيخ الإسلام رحمه الله، الذي كان من كبار خلفاء الشيخ نور الدين البريفكاني، نور الله ضريحه)، ئانکو ل ۋىرە شۇشى نكارىيە ۋى زنجيراهە ب گەھىننە ئىك ونەشىايە ۋى گۆتى مسوگەركەت، ل سەر ۋى ئىكى ئەم ژى نەشىين ۋى زنجيرى ژى ۋەقەتىنин چىكى گەلەك جاران ل بن سېبەرا وى دارى روينشتى يە وبەناخۇ ۋەدايە .

زىنەمالەك ئايىن پەروم بۆيمەن ب دەھان زانا وەلا وشىخ ژى دەركەفتىنە وفەنەرا زانىنى وەشخەلا روشەنبىرىي ل وى دەقەرى ھەر دەم گەشكرييە و تەكىيا وى ب (طە ريقا خلوەتى) ئاڭەدانكىرييە ب مرىد ورىيچىنگا، مەدرەسا وى شاراندى يە ب سوختە وفەقييان .

٣. پەيدابۇن:

دكتىبىا زيانناما خودا ئەن بخۇ ئىشارەتى پى ددەت ڪو: ل سالا ڪولب و خەلا دىماھىي (۱۹۱۷ ك. ۱۳۳۶ ز)، ڪو دىماھىكى جەنگا جىهانى يَا ئىكى بو، ل گوندى شۇشى ڇايدىك بۆيە، ل دىمەنەكى چىيىايى و مىرگ ورەز و باغ و كانىكىت سار چاھىت خۇ ۋەكرينە، ئەوا دكەفيت بن زنجира چىيىايى (ئاڭرى) ل روز ئاڭاي ب دويراتىا (۲۰) كم، ل ناڭبەرا گوندى (شەرمىن) و (گوندى) دايە، ڪو ئەڭ دەقەرە ب (بەرينى) سەرب عەشىرا زىبارىا ۋە يَا بەرنىاسە .

٤. زيانا دەسىپىكى:

چاھىت خۇ ل گوندى شۇشى ۋەكرينە، دمالەك تەڭ باپىرىن وى شىخ وەلا وزانا و هوزانثان بىنە، دەنچىنە پىرۇز وزەنگىن ب روشت وزانىنин

هەڤرەنگ پەروەردە بۆیە، دناف مالباتەکا پارىزەر وئايين پەروەرمەزن وگەش بىيە، فىرى حەقىي وچاكىي وئازادى يى بۇويە، هەمى دەما بەرھنگاريا زولم وستەمى كرييە نەخاسم ددەمەكى كۆ ھندەك ئاغا ودەرەبەكە وھندەك شىخا ب ناھى ئايىنى پىرۇز رۆلەكى خراب دجقاڭا كورىدا گىرایە، كۆ خويىنا فەقير وزاري ب ساخى فرەكرييە و خوشىيەن خۇ ل سەر حسىبا ۋى تەخى برىنه سەر وكرىنه پايسىكەك بۇ ب دەسقە ئىنانا بەرژەوندى يىن خويىن كەسايەتى.

شۆشا ب دو ڪارىن سەرەكى ڇيياناخۇ برىيە سەر:

ئىك: بەردهواميدان وزەنگىن ڪرنا وى گەنجىن و كولتۇرى زانىن ورھوشتا ئەوا ڇىپىرىن خۇ وەرگرتى، لە دى بىنин خودى ژى رازى هەمى ڇىيى خۇ تەرخانكرييە ب وەرگرتنا زانىنى، بەردهوام ب گەشت و گەپيانافە بۇويە بۇ زەنگىنكرنا روشهنبىرييا خۇ، دىيىسا ژىو ھەڤرەنگ ڪرنا سەروكانيا زانىنا خۇ، مە دىتىيە شەق ورۇزىن خۇ ڪرييە ئىك، بەلكۆ ب ڪارىت تىشەكى نوى بۇ گەلى خۇ تۆمار بکەت و تىشەكى ل سەر زىدەكەت، ل بەرامبەر خودايى خۇ ل رۇزا ديماهىكى يى سەر بلند و سەركىيل بىت، نەفيايە ب مىنېت دارەكە ھشك و خرش وې بەر و گەس چ مفای ژى وەرنەگرىت.

دوو: قەبىل نەكرن و دىلاتى و بەرھنگاريا وى بۇ زولم وستەمى كۆ ھەمى دەما پشتىگىرى ھەزاران بۆيە و مافىن وان پارازتىيە، تا رىزگار بىن ژكۇلە و بىندەستىي، وەكى ھەر كەسانەكى دى بەختە وەر بىزىت، گەلەك دىزى زامان وەستايە و رۆلەكى ب ھىز ھەبۆيە دپالدانا واندا بۇ ۋەگەراندنا پله و پايدا داومر و خالقى مەزن ب تەق مرۇۋان بەخشى.

دژیان وهاتن وچونین خودا گەلهك تىكەللى هەقالى خويى خوشتشى (مهلا ئەحمدەدى كورى مەلا محمدى ئاكرەي) بۆيە ودهمهكى درىز پىكىش بۇراندىيە، دەمى نەساختى بوي وژھەقلەرى بۇ شارى ئاكرى ۋەگەرياي بۇ دەمى ھەيشەكى دىسان ل مالا وي ۋەمايە ودخرزمەتا ويدا بۆيە، دىيسا گەلهك تىكەللى هەقالى خۇ (مهلا ئەحمدەدى بىسمەكەرا) بۆيە وگەلهك حەزىكىرە.

٥. كەريان ووەركرتنا زانىنى:

وهكى تەڭ سوختە وفەقى وخويىندىكاران ودهست ودارى بەلاڭ ل كوردستانى دەست ب خۇ فيرکرنا پېتىن عەرەبى كريه وخاندنا قورئانا پىرۇز ل جەم بابى خۇ (شيخ محمدى)، پاشى ب چەند كتىپىن سەرەتا وەك: (فتح القرىب) و(أجرومي) و(البناء) و(عەقیدا ئىمانى) كر ئەھەمى ل جەم (شيخ ممدۇھى شۇشى) كوردستانى ل دەسىپىكى دخاندن، ئەڭھەمى ل سەر ئان كتىبا ھەست وگىولى وي پى خوش وزىدە بۇ، ئىدى دویركەفيت ول ھندەك سەرەكانىيەن دى يىن زانىنى گەريا وېرەف گۈندىن دەوروپەر چۇ وەك: (سويسنا) و(گۈندى) و(باكرمان)، ئەڭھەھىز عومرى وي نەكەھشتى يە دەھ سالان، ئانكۇل سالا: (ك ۱۳۴۶ - ز ۱۹۲۷).

ب ۋان ھات وچونان مفایيەكى باش وەرگرت و بىنەمايەك بۇ خۇ دابىن كر كۇو ب ڪارىت تەحەممەلا خەربىيى بىكەت، لىرە وي ب فەر زانى بەردەۋامىي ب دەت رېبىازا باب وباپىرەن خۇ كۇو مەشخەلا زانىنى ھەرددەم بلند كريه وفەقى ومرىد خودان كرينه ومزكەفت وەدرەسا خۇ گەش بىكەن، ئىدى دەست ب ۋىن گەشتا پىر كەند ونەخۆشى كرل سالا (ك ۱۳۴۹ - ز ۱۹۲۹)، ل ۋىن مىرۇپىي قەستا دەۋەرەن دویر ل كوردستانى كريه، كۇ زۇرىيە مزكەفتىن وي ب مەلا وفەقىيەن خۇ

ئاقابینه، کو دبیته خه لاتهک و سهربلندی يەك بۆ تەق گەلی کورد کو نەھیلایه مەشخەلا زانینى ل وارى کوردا ب ۋە مریت، ل ۋان گەشتىن خودا گەھشتى يە لايى دەقەرا سۆران و گەلەك گوندىن وي دەقەرى تىكىشەداینە و زانينا خۇزى وەرگرتى يە وەكى: (ھەقلېرى)، (کۆيى)، (کۆرى)، (رمواندىزى)، (ھیرانى)، (ھىلەمە)، (سیساوه)، (بىلەنگە)، تا دەھەيت (جەلدیانى) ل نىزىك (شىنۋىي)، دىسان ل گەلەك گوندىن دەقەرا بادىنا ژى خاندىيە وەك: (ئاکرى)، (شۇشى)، (سويسنا)، (گوندكى)، (باكرمان)، (باشقالا ئاغاي)، (خويلى)، (مكىرسى)، (زىوکا كەندالان)، (نسرا)، (باگىرا).

دەقان گەشتاندا ب دەھان ڪتىپ و نامىلکە ژىيەن ساناهى بۆ يىن بلند و قورس خاندىيە وەك: (أجرومى)، (البناء)، (العزى)، (تصريف ملا على)، (شرح الشافية) علم الصرف، (أنوار)، (كولستان)، (العوامل)، (الظروف)، (سعد الله الصغير)، (شرح المغني)، (الإظهار)، (الألفية)، في علم النحو، (الوضع)، (الاستعارة)، (الجامى)، (فتح القريب)، (متن المنهاج)، (شرح فرائض المنهج)، (تحفة المحتاج فى شرح المنهاج)، د(علمى فقهى) دا، هەر وەسا (ايىساغوجى)، و(الفنارى)، و(عبدالله اليزدي)، (الآداب) يا (اسماعيل گەلەنبەوى)، (شرح الشمسية)، د(علمى منطق) ولۈزىكىدا، (المطول) د(علمى بهلاغەت) و رەوانبىزى دا، (رسالة العصام الدين)، د(علمى ئىستىعارە) و خوازى دا (شرح العقائد) يا (تهفازانى)، (جمع الجوامع)، د(علمى أصول الفقه) يدا، (تفسير البيضاوى)، (رساله محمد أمين بىزەھەيى)، د(علمى عەرۇزى) دا، (رسالة القاضى) د(ھونەرى حىكمى) دا، (صحىح البخارى) د(حەدىثا پىغەمبەرى) (س).

دیسا گەلەك ڪتیبین دى خاندینه بەلى نه بشیوی دھرسینى وژبۇ
بەرکرنى، گەلەك ڙفان ڪتیبان ڦى وي بخۆ ب خەتن خويى جوان ڙخورا نفیسینه
وتا نەھو دپارازتىنە.

دۇي دەمیدا ووهکى يا بەلاق ل جەم فەقیئن ڪوردستانى ل مەها رەممەزانى
ژخاندىن ۋەتقەتىان دا بىنە مەلايىن ھەيىشا رەممەزانى، چىكى گەسانى گورد زۆرى
گرىيدا يە ب پەرسىتا خودى وئەدا كرنا فەرمۇدىن ئايىنى ئىسلامى ۋە، نەخاسىم ل
ھەيىشا رەممەزانى، ئىدى بۈويە مەلايىن گوندى (كىلان) ل جەم (شىخ شەقىقى
سويرچى) بۇ بىرىقەبرنا رى ورەسم و خوتىه و وەعزى ئايىنى ل ۋە ھەيىشا پىرۇز، ھەزىز
گۇتنى يە كۇ شوشى يى بەردەواام بۇيە دۇي ئىمامەتىي دا بۇ دەمى دەھ سالان.

٦. ماموستا و سەيدا يىئىن وي:

كوردستان ڙكەفن جەن ۋە زەين و ئاكنجىبۇنى يە، چ گوند نەبىنە بى
مزگەفت و مزگەفتىن وي ھەردەم تۈزى سوختە و فەقى بۈينە و خەلکى گوندى . ل
سەر كىيمىا دەرامەتى ھندەكان . ئەڭ فەقىيە خودان كرينى، ڙكەفن خەلکەكى
قەستا ۋە دەقەرى ڙىۋ بجه ئىنانا مەرەمەن خۇ كرييە، بياقى خاندىن و بەلاقىدا
زانىنى ئىك ڙوان بياقىن گرنگ بۇيە كۇ ھەزىكەرين زانىنى روېكىيە مزگەفتىن
كوردستانى تاكو خاندىن خۇ زەنگىن و بەرفەھ كەت، ل ڦان مزگەفتىن ھە
سەيدا يىئىن ب ناڭ و دەنگ لى ڙىيائىنە و ئەڭ مزگەفتە ب گۇتنا دەرسان ساخكىرىنە.

شىخ طاهرى شوشى ڙوان فەقيان ڙوان فەقيان بۈويە ئەويىن گەلەك ھات
و چون كرييە تاكو پتر پىزانىنا و هېرىگىرت و خاندىن خۇ ڙكەلەك ڙىددەران تۆمار ب
كەت، ئىدى ل دەسپىكىا خاندىن خۇ ل جەم بايى خۇ (شىخ محمدى) كرييە.

ئەفەزى ناھىن سەيداين وينه ل دەۋەرا بادىنا: (شىخ مەدۇھى كورى عبد الوهابى شۇشى)، (مەلا محمدى ئاڪرەيى)، (مەلا پىرى كادانى)، (مەلا شمس الدینى كورى يونسى شۇشى)، (مەلا حەمزەيى خانى)، (مەلا ئەحمدەدى ھۆستانى)، (مەلا حسېنى مارىنسى)، (مەلا عومەرى كورى سەيدى سىرچى)، (ھبة الله ئەفەندى) مفتى يى ئاڪرى.

ھەروەسا رووکريه دەۋەرا سۆران ول جەم كەلەك سەيداين ب ناڭ وەنگ خاندېيە وەك: (مەلا عبد العزىز كورى كاك مصطفى)، (مەلا عبد العزىز ھيرانى)، (مەلا طاھايى كورى)، (مەلا عبد المجيدى ھەرتەلى)، (مەلا صالحى كۈزەپانكى)، (مەلا مەعصومى كويى)، (مەلا ئەبوبەكرى كويى)، (مەلا عبدلايى بىتواتەيى).

ل دىماھيك خاندنا خۇ جارەكادى قەستا سەيداين خۇ (مەلا عبدلايى بىتواتەيى) كر بۇ وەرگرتنا باوهىناما خويما زانىنى ئەوا بەرنىاس ل جەم فەقىيەن بەرى (ئىجازا دوازدە علمى) ل (مزگەفتا حاجى عبدالقادرى دەبباغ) بۇ دەمىنە ھەفەكى لى مايەفە وچەند دەرسەك ژ(حە دىشا پىغەمبەرى) بۇ توبەرك خاندینە، پشتى ۋى و ل رى ورەسمەكى ھەزى بۇ فەقىيەن دەرچوی دەاتەكىرن، ئىدى (شىخ طاهرى شۇشى) دكەل دۇ ھەقالىن خۇ باوهىناخۇ ل سالا: (1367 ك) بەرامبەر: (1947 ز) وەردەگرت.

پاشى ئەق قويىناغا خاندنى ب دىماھيك ئىنای ۋەتكەرىت دەۋەرا ئاڪرى و ل گوندى (سويسنا) ئاڪنجى دېيت وەك ئىمام و خە طىب و دېيتە جەن دېز و تەقدىرا خەلکى دەۋەرى، ھەر ل وىرى كەلەك سوختە و فەقى بۇ خۇ دكەنە ئارمانچ دا خاندنا خۇ ل دەف وى دەست پى ب كەن.

دیسان ئەم دکارین سەیدایەکى دى بۆ بەزمىرین. بەلئى ب رىكا نامەيان
 گو گەلهك حەزىكى و گەلهك دەمى خۆ بۆ نەيسىن وبەلا فەركنا نامەيىن وي
 تەرخانكى، ئەۋۇزى خودى ژى رازى (مەلا سەعىدى نورسى) يە، گو ماموستا
 و سەركىشى (طلبة النور)، ئەويىن ل ولاتى تۈركىيا دېھر بەلا، گو نافھاتى ژى
 بۆيە ئىك ژوان قوتابيان د نافبەرا سالىن (1928 و 1929 ز).

٧. فەقى وخويىندىكارىن وي:

خودى ژى رازى هەر ژ فەقيياتىاخۇ ناڭى وي ب زىرىھكى و چاڭى وجامىرى
 بەلا بۆيە، لمۇ پشتى ۋەگەريايى ول گوندى (سيسنا) ل روزئاڭا ئاڭرى ئاڭنجى
 بوي و بىوويە مەلايى وان گەلهك فەقيان رۆكىرى تاكو ژىھەركەت ورھوشت
 وزانسى وى بىبار نەبن، گەلهك ژوان فەقيان تا نەھ دساخن و مەدھكارىن وينه
 گەلهك ب قەنچى و چەلەنگى بەحسى وى دەن دوغا خىرى بۆ دخوين.

ژوان فەقىيەن ناھىن وان بەر دەستى مە كەتىن ئەقەنە:

(شيخ محمدى ميرسىدى)، (شيخ عبد الرحمن كورى محمد على يى پير
 چاوشى)، (مەلا سليمان على بهردمەشى)، (مەلا عبد الحكيم كورى جەسيمى
 مزيرى ژورى)، (مەلا عبد الرحمن مير سەردريي ھەركى)، (مەلا خالدى جىپرى)،
 (شيخ ئىسلام كورى مەلا محمدى شوشى)، (مەلا محمد ئەمېنى جىپرى)، (مەلا
 حسېنى گویزى)، (مەلا صالحى كورى كەرەمى گۇۋەھى)، (مەلا عبد المغيثى
 كورى خەلفى دوبەدانى)، (شيخ حەسەن كورى جەمیلى ئەتريشى)، (مەلا شاكرى
 تاقى يى ئاڭرىھى)، (مەلا ابراهيمى گورگاڭايى زىبارى)، (سید عبد القهارى
 بارزانى)، (مەلا صابرى كورى كاملى خىلەكى)، (مەلا صالحى كورى

مه حمیدی بارزانی یى ناسیاره ب (صالحی حیتی)، (مهلا صادقی مزیری ژوری)،
(فهق ئەحمد گوری مهلا حەمیدی شوشی).

٨ بەرهەم و باشمايى وى:

خودى ژى رازى دىكەلەك بياقان دا شارمزا بۇويه، لەو بەرهەمى وى
ھەممەرەنگ بۇويه، ئەقەزى وى چەندى دىكەھينيت كۆ زانا و مەلايىن بەرى
شارەزايى و (تخصص) دەھەمى زانىناندا ھەبۇويه، نە وەك ۋى سەرددەمى كۆ دەرچۈيى
ئەڤرۇ تىنى تايىھەتمەندە دېياقەكا زانستىدا، چىنكى رىنما و دەست و دارى خاندىنى ل
مۇزگەفتىن كوردستانى ھۆسا بۆيە تا (فەقى) نەبىتە (مستعد) و دەرسا ب سوخته
و فەقيان نەبىزىت و دوان بابەتان شارمزا نەبىت ئەوين دىگوتىنى: (دوازدە علم)
باورنامە پى نەدھاتە دان.

لەو دېينىن خودى ژى رازى كەلەك بەرهەم ل پاش خۆ ھىلائىنە و مەكتەبا
كوردى زەنگىن كرييە، كو دى بنە ژىددەرەك بۆ كەلەك قەكۈلىنىن زانستى ل سەر
بىيە ئەنجامدان، كوو قەكۈلەر و قوتابى دىكارن مفای ژى وەرىگرن بۆ دىچقۇن
و قەكۈلين و وەرگرتنا باورنامىيىن بلند دوان بياقاندا.

بەرهەمىيىن وى ئەقەنە:

١. (گولزار. رياض النور)، ئەقەكتىبە ب ھۆزان ۋەھاندى يە ب شىۋىي ڪرمانجى يى
ژورى وزپتر (١٣) ھزار مالكا پىكھاتىيە، ناقەرۇڭا سەرەكى يى وى ل سەر
زىياناما پەيەمبەرى مە (محمدى . سلافيت خودى ل سەر بن) و مىزۋۇيا
بوسلامانەتىي تا سالا (٥) ئى مشەختى راچاندى يە، دىسان كەلەك بابەت
وھزرىيەن دى دنافدا تۆماركىرىنە، بارا پىر ژى دەسخەتن ب خەتن خوبى جوان
خەملاندىنە.

٢. (پهند وشيرهت)، دبنياتدا ئەف ڪتىبە بابەتك بۇ شوشى ب (گولزارى) فە گريىدایە، من ديت

بابەتى وى دويىرە ژ بابەتى مىزۋىي كۆ هەمى نصىحەت و پەيچىن مەزنانە

دەمى د بىزىت:

ئەى ناظرى ئەف (رياضى نورە) من سەرتە برا سەلامى زۇرە
نوصەك ژتەرا دېيم ب چاکى گوھدىرە ۋەن ب قەلبى پاكى
گولچىنەكە من ژياغ بىزارى ئەزبۇتە دېيم دراهى بارى
ئەكىشە دەپەتەن ئەو يان قەولى خودان ديرايەتن ئەو^(١)
لەو من ئەف نامە جودا بەرھەف كريي بۇ چاپى ول سالا: (١٩٩٧) بەلاقبۇيە،
مالكىن وى نىزىك هزار مالكانە.

٣. (موعجيزاتىن پىغەمبەرى . س) دەكەل بابەتى (ئىسراء و ميعراجى) ئەف ڪتىبَا دناظ لەپاندا ژى پىكھاتىيە.

٤. (الشرح المنظوم على أرجوزة الشيخ معروف التوادىي البرزنجى)، ئەف نامەزى ب
ھۆزان ھاتىيە ۋەھاندىن ب زمانى عەربى دبابەتى (عەرۆز) و كىشا شعرى دا، كۆ
كۈرتى يى شيخ معروفى شلۇقەكىرىي، وز (٥٣٥) مالكا پىكھاتىيە وھىز چاپ
نەبۈويە.

٥. (فن القافية)، ئەف بابەتكى ھەر ب (علمى عەرۆزى) فە گريىدایە و ب عەربى
ۋەھاندى يى، وز (٩٨) مالكا پىكھاتىيە، كۆ ھەزمارا ھەمي دېيت (٦٣٣) مالك.

^(١) شىخ طاهرى شوشى، پەند وشيرهت، بەرھەقىرنا: د. حمزە شوشى، (چاپخانا خەبات، دوهۇك: ١٩٩٧)، ١٣.

٦. (المنتخب في ذكرى ميلاد محمد فخر العجم والعرب)، ئەۋەن نامىلىكە ل سەر بىرھاتنا بۇنا پىيغەمبەرى (سلافيت خودى لى بن) ب زمانى عەرەبى دانايىه وىخەتى خويى جوان خەملاندىيە، ئەۋەن پەرتۆكە ژ(٣٨) لاپەران پىيکھاتىيە وھىز چاپ نەبىيە، دىيسا گەلەك مەولىدنامە ب خەتى خويى جوان بۇ ھەۋالىين خۇ نشيسينىه.

٧. (ذكرى ميلاد المصطفى محمد صل الله عليه وسلم) دىيسا ئەۋەن نامىلىكە ل سەر بىرھاتنا بۇنا پىيغەمبەرى (سلافيت خودى لى بن) ب زمانى عەرەبى دانايىه وىخەتى خويى جوان خەملاندىيە، ئەۋەن پەرتۆكە ژ(٣٥) لاپەران پىيکھاتىيە وھىز چاپ نەبويە.

٨. (موجز تاريخ حياتي وما شاهدته من الحوادث المهمة)، ئەۋەن نامەزى ب زمانى عەرەبى دانايىه وھىز چاپ نەبىيە، دىرۈك وھزرو بىرۇ بۇچۇننىن خۇ تىدا توْماركرينە، نۆچەيىن سەردەمى خۇ ئەمۇزى تىدا دياركرينە.

٩. (التاريخ . وهذه نبذة من تاريخ الحوادث والوقائع ووفاة كبار الرجالات)، ئەۋەن نامە شۇشى كۆمكىريه ژئەوا باپىرى وي (شيخ ئىسلامى شوشى) . كۆ ئىك بۇيە ژمرىدىت (شيخ نور الدينى بريفكى) . نشيسي، ناڭبرى چەند نۆچەيىن نوى دكەل رىزكرينە وھىز چاپ نەبويە.

١٠. (نشيسيين وبنه جھىركى دىوانا (مەلا ئەممەدى جزىرى)، خودى ژى رازى دو دانە ژقى دىوانى ژخۇرا نشيسيينە ب خەتى خويى جوان، ئىك درىكا (قاھيرى) بزرىويە ويادى ب دەستى (كىو مۇكريانى) خودانى چاپگەها كوردستان بزر بۇيە ب هجەتا سوتنا چاپگەهاوى، بەلىن ھەۋالەكى وي (مەلا طاھايى كۆقلى) دانەك بۇ خۇ نشيسيايە دەمى ل گوندى (خويلى)، ئەۋەن دانە كەتىيە دەستى ھىزرا

(تەحسین دووسکى) وئىشارەت پىدايىه ب دانەيا (كۆفلى) دەمى دووسکى ئەف دىوانە ل چاپى داي، بەلى دئەسلىدا ئەف تەحقىق و داهىنانە ياشۇشى بۇ.

١٠. نخىسىن وىنەجھەرنا تەفسىرا (إشارات الإعجاز في مظان الإيجاز)، يا (مەلا سەعىدى نورسى)، ئەف تەفسىرە كەتىيە بەرلەپىن (احسان قاسم صالحى). كۆنۆكە ئاكنجى يى شارى ئىستانبۇلى يە. و تەحقىقا وى ب ناڭى خۇ بەلاقىرىيە.
١١. (من حكميات النورسى)، ئەف نامەزى ژچەند پەيشىن پەھىز و مەعنە يىن خودى زى رازى (مەلا سەعىدى نورسى) پىكئىنایە، ئەۋىن بەلاف دنامە وكتىپىن ويدا، ئەفەزى هىز بەلاف نەبوىيە.

١٢. شۇشى وەك خەتخۆشەك ب سەدان نمۇنە ژخەتى خۇ نخىسىنە و نىشانان داهىنانى تىدا دياركىرىنە، ب دەھان كېتىپ و نامىلکە و سەرمەشق بولۇ خۇ و بۇ ھەفلا نخىسىنە، ھەر خوتىھەكى ناڭ و بابەت و مىزۇيا وى يان كا بۇ كى نخىسى يە ھەمى لىسەرتۇماركىرىنە.

١٣. دىسان بەرھەمى (مەلايى نورسى) و نامەيىن وى ب ناڭى (رسائل النور) ھەمى ب خەتى خويى جوان دارىيەتىنە و جزىيەند گىرىنە، كۆ كارەك بۇ كەلەك فەقيان نەدزاپىن چىكەن.

١٤. شۇشى ل دىماھىكا دىوانا جزىرى تەخميتسى سى ھۆزانىن جزىرى گرىيە كۆ خويى دكەت شىيانييەن وى دېر بەلافن و خۇ ل ھەمبەر وان ھۆزانىۋاتىت مەزن دىتى يە، ئەف ھەرسى ھۆزانانە ل دىماھىكا دىوانا جزىرى ئەوا وى تەحقىق گرى نخىسىنە.

١٥. دیسان خشته‌یه‌ک ل جه‌م خو دانایه بو زانینا ده‌مین نشيّرا بو سالی هه‌میّ، ئه‌فه‌زی وی چه‌ندی د که‌هینیت کو پیزانین د (علمی فه‌له‌ک و حسابی) دا هه‌بینه.

١٦. ب دهان خوتبه ب شیوه‌کی جوان وریک و پیک نشيّسینه بو خو و بو هه‌فالیت خو.

١٧. وهک مه‌لایه‌کی پر خه‌م ب که‌له‌پور و ده‌سخه‌تین که‌قن کو بمین ساخ که‌له‌ک نمونه ل بن دهستی خو کومکرینه وتا نوکه زی دمه‌کتبه‌با مندا دپارازتینه.

ئه‌فه وکه‌له‌ک به‌رهه‌مین دی ل پاشخو هیلاينه کو فه‌قیین به‌ری پی رادبون وهک: چیکرنا سترک و جمیونی و چیکرنا حبری و قله‌مین له‌قهن، دیسان خیج خیچکرنا لاپه‌ران و جزیبه‌ندکرنا کتیبان ژکارین وان بون.

ل فیره خویا دبیت کو فه‌قی و مه‌لایین مزکه‌فتین کوردستانی بوینه چراك و فه‌نه‌ریین که‌ش ناف و میزرویا ملل‌هتی خوب‌لند دایه نیاسینی، ل وخته‌کی کو خه‌لکی دی ب ژیانا خو یا تایبه‌تشه مژویل بوینه، ل هه‌مان ده‌مدا ڈی ته‌خن شه‌ف وروز کرینه ئیک ول بهر تاشه هه‌یشی نشيّسان کرینه بو تو مارکرنا به‌رهه‌مه‌کی نوی وژیو بلندکرن وبه‌ردھوامیا مه‌شخه‌لا زانینی ل ده‌فرین کوردستانی.

٩. زیره‌کی و شارمزايا وی ب زانست و هونه‌ران:

ده‌می مرؤفه ژدل وب خه‌م کاری خو بکه‌ت، ئنیه‌تا مرؤفه بھس بو خودی بیت، بی گومان باری ته‌عالا دی هیز و قه‌زه‌نی ده‌تی دکاری ویدا، لەو مه دیتیه خودی زی رازی هه‌می وختی خو ته‌رخانکریه بو و هرگرتنا زانینی و پیش‌شەبرنا

روشەنبیریا خۆ، پێخەمەت شیرەت و پەندیەن مەزنا پیشکیشی گەل و توخمین بین
بکەت، بەلكو ئەوژی ژلایەکیشە دەرده کی چارەسەر بکەت و بیرینەکی دەرمان بکەت
و خەلەتیەن جشاکی نەھیلت یان گەندەلی یان کیم بکەت، ژفی خەمی پیشە خۆ^٣
پیشە مژویل نەکریه، لەو ھەر دسالیەن پیشیی دا گەلەك حەزا خاندنی ھەبويە
و هزر و بیرینەن خۆ روشەنکریه و زھەر ھونەرەکی یان علمەکی تشتەك ژی و ھەرگرتی
یە خۆ تىدا شارەزاکریه، گری و ئاستەنگ یان تەمبەلی یان بى ئۆمید و بى
ھیشیاتی دەھەنگا ويدا نەبینە، ژدەسپیکا ژینا خۆ نەقیایە بەمینیت وەك مەلايەکی
بى بەرھەم، قییایە دجیهانا زانین و رووشەنبیری داب لند بضریت، لەو شوین تبلین وى
دەشەنەنەن داشکرانە.

دەشی ژییەن کیم دا گاری یە خۆ فیری زمانی عەربی و فارسی و تورکی
بکەت، ژیلى زمانی خۆیی کوردى، دەھەر زەقیەکی ژقان چەن شتەك لى چاندینە
و بەرھەمی وى تىدا ئاشکرايە، ھەر ژدەسپیکی گرنگی يەك دايە زانستین بنەرەت كو
د بنە بناغە بۇ زانین و فيرىبۇنا ھەمی زانستین دى ئەقىن فەقىيەن مزگەفتىن
کوردىستانى بو خۆ كرينى بەرنامه د خاندنا خودا وەك علمى: (نحو) و (صرف)
(منطق) و (بلاغة) و (استعارة) و (حكمة) و (كلام) و (عروض) و (حساب) و (فلک)
و (فقة) و (أصول الفقة)، ل دىيىدا ئەڭ علومىن دى ب خۆ تىن خاندن وزانىنى وەك:
(حديث) و (علوم الحديث) و (تفسير) و (علوم القرآن) و گەلەكىن دى.

ديسان ھەر ژىسىپۇريا خۆ گەلە حەز خەتخۇشىي گريە و دەھەمی رەنگىن
خەتىدا شارەزابويە و باومەنامە پى و ھەرگرتىيە ژسەيدايى خۆيى ب ناڭ و دەنگ
دجیهانا ئىسلامىدا خودى ژى رازى (محمد طاھرى کوردى) ئەوئى ل شارى
(مەكەھى) ئاکنجى بوي.

ههر وەسا دەستەك بالا دنەخشەکيىشان وئەندازىدا ھەبويە، يان (جزىيەند) كىرنى دا، ئەۋۇزى ڪارەكىن ھونەرى بۇ ب سەنتىينىن رەنگىن دا بىنى كىتىبى ۋەپىچىت دا نەدرييەت وەھرا جوان وپوختە بىت، ئەقەزى خۇيا دېيت دەمى مروقق ڪتىب ونشىسىيەن وى تىكىشەدەت دى بىنیت يا پەرە ژقان نمۇنان كۆ مروقق بەرامبەر حىببەتى دېيت بەراورد دەگەل وى چاخى وکىيمىا ھەمى ئاميرىن پېشىكەتنى ونشىسىيەن دا.

١٠. پەيچەندىن وى دەگەل جىهانا ئىسلامى:

ناشىرى وەك مروققى زانا ورۇشەنبىر وئەدىب و خوشنىشىس و مىزۇۋقان ب حوكىمى ۋان درويشمان وھەستا وى ياكەش وپر بزاقق ڙ چارچوققى خۇ دەركەفتى يە وپەيچەندىن خۇ دەگەل زانا ورۇشەنبىرىن جىهانا ئىسلامى گرىيادىنە ج لعيراقى وچ لەدرقە، ئەۋۇزى ب رىكا هنارتىن نامەيان، كۆ بەلاقكەرى نامەيان ل ئاكرى دېيىزىت: هندى من خزمەت كرييە من نەدىتىيە هندى نامە بۇ ئىكى بىن هندى بۇ (شىخ طاهرى شوشى) هاتىنە.

زەھەمى پەيچەندان گۈنگەر ئەوه دەگەل سەيدايى بەركەفتى (مەلا سەعىدى نۇرسى)، دەمى بۆيە ئىك ڙقوتابىيەن وى ل سالا (١٩٣٢)، دەمى شوشى ھىزى فەقى ل گۈندى (ھیرانى) ل نىزىك (شەقلالى)، دەمى نامىلەكە كا نۇرسى بەرچاق ڪەفتى و گەلهك حەزى ڪرى، ئىدى شوشى پشتى ژخاندىن فەقياتىي خلاس بوى وقەگەريايە دەقەرا ئاكرى ول گۈندى (سيىسنا) ئاكنجى بوى، نامەكى بۇ مەلايى نۇرسى فرى دكەت و داخازى ژى دكەت بھىتە ھەزمارتىن ئىك ڙ ڙقوتابىيەن نۇر طلبة النور)، ئەווىن نۇرسى سەرپەرشتىا وان دكىر، خودى ژى رازى ديسا ب نامە بەرسقا وى دەت ودبىيەتى: من توپىن ھەزمارتى ئىك ڙقوتابىيەن خۇ بەرى (١٩

سالان، شوشي دمینته حیبەتى ژڤى ئاخفتنى، ئان ڪو ئەم دەم بۇ ئەمە شوشي ناميلكا وى خاندى ل گوندى (هيرانى)، بىي شوشي به حسى وى هندى بکەت دناما خۇدا.

ديسان ژپەيشهندىن وى يىن گرنگ دەگەل ماموستايى خۆ يى خەتخوش (محمد طاهرى كوردى) بو ئەمە ل شارى (مهكەھى) چۆيە بەر دلوقانيا خودى، كۈبۈيە سەيدايى وى يى خەتخوشىي وباوەرناخە بۇ ھنارتى.

ھەروەسا پەيوهندى دەگەل گەلەك شاگىرىدىن نۇرسى ل تۈركىيا وەك (حمزە يى موكسى) و(زوپەير) رېچەبەرى بەريدا ئۆرفايى (مهلا عبد الرحمن) ل شارى جزىرى ھەبىنە.

ديسان پەيشهندى دەگەل چەند كەسانىن زانا و ماقۇيلىن ولاتى (مسرى) ھەبىنە ب رىكا نامەيان، ھەروە پەيشهندى ل شارى (ميسىل) دەگەل گەلەك كەسايەتىان نەخاسىم ھەردۇو كەسايەتىيەن بەرنىاس (محمد محمود صەۋواف) و (محمد شىت خەتاب)، ديسا ل شارى (بەغدا) ھۆزانىشان (وەلید ئەعزەمى) و (ئەحمدە رەمەزان) و گەلەكىن دى نىاسىنى دەگەل ھەبۈيە.

11. ھزروپىر وباوەريا وى:

كارتىكىرنا مالبات وناقى باپىرىن وى كۈ تەڭ خاندەقان وزانا بويىنە، ديسان ب زەنگىنیا گەنجينا كەلتۈرى بوسىلمانەتىي وېندايەتىا وى يى سىنۇر بۇ داوهرى خۇ وەھەزىكىرنا وى بۇ پەيەمبەرى بوسىلمانەتىي خۆ پېچە كىرىدايە وروح وکىيان و تەڭ زيانا خۇ گۇورى كىرىنە و زيانا خۇ ل سەر ئاقاكرىيە وچ جاران زى غافل نەبۈيە

وھەمى ڪارىن خۆ ب ويشه گريداينه، ئەڭ بير وبوچونه دته ھۆزان وپەيچىت ويدا
ب سەدان نمۇنە ژى ھەنە دئاشكرانه.

ژى ھاتىه ۋە گوهازتن ڪو ئاغايىھەكى دەقەرا بلانى پشتى گوه ل ناڭ
ودەنگى وى بويىه، قاصدەكى بۇ فرى دكەت وگەلەك تشتا دكەل دېيىت ڪو
ببىت ئىمام و خەطىبى وى، بەلى شىيخى ئەڭ داخازە ب جە نەئىنا وگوت: "ئەز رازى
نابىم ب ڪارەكى كۈنەشىم ئاخفتنا حەقىي بىرزم.

زىهر قى باوھرىي ب بوسىلمانەتىي و كوردىپەرومەريا خۆ ھەمى ژياناخۆ گۇرى
كىرىيە وزىينا پەيەمبەرى و دىرۇڭا بوسىلمانەتىي تا سالا پىنجى مشەختى ھەمى ب
كوردى يا شرين وھۆزان ۋە ھاندى يە دەمى دېيىت:

بەحسى وى دكەن ب ھەر زمانان مەدحا وى دكەن ل ھەرمەكانان
ئەممامە ھەتانا نەنە دىنە زىنما وى ب گوردى يا شرىنە^(١).

باوھرىيەكا توند بخودى پەيەمبەرى وى ھەبويىه، گەلەك نىزىكى پەيچىن
پىغەمبەرى بويىه (س)، خودان بوجۇنەكا ناھەندى دبىسىلمانەتىي دا بويىه، كۆ دوير
بويىه ژهزرا توند و ڪارىن خورافى، دوير بويىه ژوى سۆفيياتيا تىكەلى خورافات
و دەمرويىشىي، بەلكۆ پىتر زانا و مەلايەكى گەشبين بويىه و هزرەكا مىانزەمە ھەبويىه، ب
دىتنەكا نوى سەحکرىيە بوسىلمانەتىي كۆ ب گونجىت. وەك خودى داناي. دكەل
نوبيئۇنى و ژيانا سەردەم، لەو پەيەندىن خۆ دكەل زانا و هزرقانىن بوسىلمان ل
گەلەك و لاتىن بوسىلماندا وەك مىرى و تۈركىيا ژىلى عىراقى گريداينه، ژەمەمان
پىر (مەلا سەعىدى نورسى يى كوردى) كۆل سالا (1960) چۆيە بەررەحما خودى
ژى رازى بىت، كۆ بويىه ئىك ژخوينى ڪارىن وى ئەھۋى دېيىزنى: (نورسى) يان (طلبة

^(١) شوشى، گولزار، ل. 73.

النور) ئانکو: قوتابى وحەژىكەرین نۆرسى، ژیو وى چەندى كۆ ناڤبرى ژيانا خۆ بۇ خزمەت وبەرهقانى ژئاين وپير وباوهرين ئىسلامەتىي وچەسپاندنا ئۆل وشەريعەتى خودايى بۇ جىاتەك ئازاد وپىشكەفتى تەرخانكريه.

١٢. جورئەت وچەلەنكى يا وي:

مرۆفەكى ئازاد وپى لايەن وەك (شىخ طاهرى شوشى) ھەمى دەما بۇ خودى ژىيايە وئاخفتىن ھەر بۇ وى بويىه، مرۆفەك چەلەنك بويىه، ژەھقىي شەرم نەكريه وزكەسى نەترسايە، ب وى باوهريا بخودايى خۆ پېشتهقانىا وى ل سىنگى زالم وستەمكارا وەستايىھ وپ ھۆزانا خۆ پىچارا وان سورىكريه، ديسا رەفتار وکريارىن وان ل بەرامبەر رىنمايىن شەريعەتى خودى پىچاينە، ھەزار وپەلەنگاز ھانداینە ل سىنگى وان ھەلسەن، دەمى دېرىت:

پىنج كەس نى ژوان بىن فيدايى نەيخاسىمە بوجانلى خودايى وەك شىرى ل سىنگى وان ھەلسەن ئاغىايى شەبىھى سەگ دېھەتن قولبەستى دكەن بەكان و مىران سەرىيەستى دېيىن هزار فەقیران.

١٣. رەشت و تبعەت:

خودى ژى رازى مرۆفەك تەنا ورھەت وئاخفتىن نەرم بويىه، خودان رەشتەك زور جوان بويىه وەك پىغەمبەرى ۋىيىاي، نەھاتىيە دىتن كۆ تویرە بىيت، يان دلى ئىكى ھىلا بىيت، يان ئىكى سل بىيت، كەلەكى دلسوز بويىه بۇ دەيىبابىن خۆ، كەلە ب رەحم وھاتو چۇ بويىه ب سەر خزم و كەس و كارىن خۆ.

زىدە رىز ل بەرامبەر گرتى يە و خوشكىن بويىه، دوير بويىه ژخاسلهتىن حىقد و حەسەد و گەيەت و پېرىزى و خودپەسنىي، چ جارا جىكارە و برمىت

هانه کیشایه، تیکه لى گوشه ند و شه هیانا نه بورویه و گوه نه دایه ستران ولا فرمبیژا،
به سقا هر پسیاره کی ددا، پیش چاقین خه لکه کی یی هه ژار و دستکورت بؤیه، لی
دلی خودا زنگین و پر دموله مهند بورویه.

سوزل نه فساخو گریه چ جارا خامه یی خو نه هیلیت وهندي بشیت نشيسيين
وداهيئانی بکهت تا قله می ئه و هيلا و زبله دکه قیت ده می هيما گیانی وی نه ماي
وئه وژی به ری سی روزا ژمناوي، هر تشتی بھر لھا که تبا دا و هر تشتہ کی
نشیسابا دا میزؤیه کی بو تومارکهت، لمو مه دیتیه گله ک میزwoo ل سهر به را
نکراندینه ژیلی کتیب ولا پهرا.

ب کورتی خودی ژی رازی ڤیایه هه می ره و شت و ته گ کارین وی ل دویش
رینمایین ئایینی ئیسلامی بن، ل دویش وی ئهوا خودی و پهیه مبه ری خوشتاشی
گووتین ول سهر رازی بوروی.

۱۴. پشتمقانی و هاریکاریا خودایی مهزن بووی:

باری ته عالا که رمه کا مهزن دکھل گریه و بھر کهت ئیخستی يه
چاخی وی، ده می مرؤف هه قبه ریا به رهه می وی دکھل چل و چار سالین عمری وی ب
کهت، نه خاسم هه شت سالین دیماهیا ژیی وی کو تویشی ئیشہ کا گران بورویه
و زهیز و قهه زنی ئیخستی يه، دیسا کله ک ئاریشہ دلتنه نگی پی که هشتی يه
ژئه نجامی ئاریشا ملکی ته کیا (شیخ شمس الدینی شوشی) کو هنده کان ڤیایه
بنا حهق سهر نافی خو توماریکه، دکھل چنی چهندی هر خو دیتیه کیما سوهر
و گونه هکار به رابه ر خودی خو، سه حکی چتؤف به حسی خود کهت:

ناپاک و گله ک گوناھ کارم رورهش ژخ و دی وو شه رم هزارم
خاسما تو دزانی حالی بنه نده ئیش وئه لھما دلی مه چه نده

چەن ساله دزانى ئەز نەساخم زىيەتى كۆز زالمان ب داخم
 كەل هنده خەم و نەخۆشە كاران دىتن مە ژوان خەبىپ نەياران
 دىتن مە ژوان كەلهك نەخۆشى لەوتەنگە دل و حەزىينە شۆشى^(١)
 دى بىنين بەرھەمەكى زۆر ل پاشخۇ ھىلايە كۆ مرۆڤ ژىرا دەيىنەت
 حىبەتى، دكەل ۋى چەندى دلتەنگ و نەرازى بۇويە ژخۇ بەرانبەر بارى تەعالا،
 دېرىت:

طاهر: تە فەقىر و زارە يَا رەب رەحما تە وى پىشك و بارە يَا رەب
 شەرمۇندا ژتۇيە پىركوناھە فەضلا تە ئومىيەتەم پەناھە^(٢).
 ديسا دەمى سوختە و فەقى دكەريان ل مزگەفت و مەدرەسىن كوردستانى
 ھەمى ب پىيا بۇويە و كتىب و پىيدىقى يىئن خۇ ل سەر ملى وان بۇويە، مەلاتىكەتىن
 خودى زەقى بۇ پىچايە و كىيم كرييە ورىيکا چار سعەتا لى بۇويە دوو سعەت، ئەقەزى
 دكۈنچىت دكەل فەرمۇدا پەيغەمبەرى (س) كۆ ۋى چەندى دسەلىنىت.

كەله باوھرى ب خودايى خۇ ھەبويە كۆ محتاجى نەمەردا نەكرييە،
 دەليشىن تەنگ ل سەر سەڭكىرىنە و كەله جارا چ دەملا خۇدا نەمايە وچ پارە نەبويە
 بۇ پىيدىقىيت مالى، بەلى قەناعەتەكى زىيەتەنەن ھەزىز ھەبىيە و خودان دلەكى زىيەتە زەنگىن
 بۇويە، لەو ھەتا مايە دەزىنەدا داخازا دامەز زاندى وەك فەرمابەر نەكرييە
 ژخوكەتى دا نەبىت پالەكى بى دەسەلات بۇ ئارمانجىن وى.

(١) شۆشى، گولزار، ل ٧٣.

(٢) ھەمان زىيەت، ل ٥٣.

١٥. شوشی یى هۆزاندان:

خودى ژى رازى زىنەمالەکا شىخ وزانا و خاندەقا و نشىسەر و هۆزاندان مەزىن بىيە، ئەقى چەندى كارتىكىرن ل سەر كريه و دەغان زانستان مەلەقان بىيە، ژوان هۆزاندان: (غەربى)، كۇ ناھى وى (محمد غەربى)، كۇ نەدوير ئەق هۆزاندانى یى شوشى بىت ژىهر چەند ئەگەرەكان، دىسان هۆزاندان: (سەيپى) كۇ ناھى وى (عبد اللطيف كورى شىخ يۈنسى شوشى) يە و سەيدا تەحسىن دۆسکى دىوانا وى بەلاڭكىرىه.

شىخ طاهرى شوشى هۆزان ب سى زمانا ۋەھاندىيە: كوردى و عەرمبى و فارسى، لى بەرھەمى ژھەمېي پىر ب زمانى كوردى راچاندىيە ئەۋۇزى: دىرۇكاكا ژيانا پىغەمبەرى (س) و مىرۇيا بوسىلمانەتىي تا قەومىنىت سالا پىنجى كۆچى ھەمى ب شعر ۋەھاندىيە، ناڭ لى دانايە (ریاض النور)، بەلى ل كەلەك جەن دىاركىرىه كۇ ناھى وى یى كوردى (كولزار) دەمى دېيىزىت:

كەرچى مەل نىك خەيالى دۆرە لەن چەمن و (ریاضى نۆرە)
سەرھاتى یى وى رەسولى موختار ھەم نۆر و چرايە ھەم خو (كولزار)^(١)
ديسا ب عەرمبى شلۇقەك ۋەھاندى يە ل سەر كورتى يَا (شىخ مەعروفى نۇدھى یى بەرزنىجى) د بابەتى (عەرۋۇرقافى یى) دا، پىكھاتىيە ژپىر ژ (٦٣٣) مالكا.

ب زمانى فارسى ژى هۆزان ۋەھاندى يە دەمى هۆزانەك سوپاسىيى و سلاقان دشىنىت بۆ سەيدايى خو (مەلا حسینى مارىنسى) خودى لى خوش بىت، ديسا پەسنا سەيدايى خو (مەلا حەمزەيى خانى) دكەت دنامەكە خۆدا ب چەند مالكىن فارسى پەسنا وى دكەت.

^(١) شوشى، كولزار، ل. ٧٠.

دیسان چویه قادا هۆزانشانی مەزن (مەلا ئەحمدەدی جزیری) وپینج هۆزانیین
وی تەخمیس کرینه.

پتر ھیز وداھینانا شوشی ئاشکرا دبیت دەمی جانترين و ب هیز ترين هۆزان
قەهاندى ب زمانى كوردى وعەرمبى ل سەر شیوی گولەكى كۆ كارىيە پىنج
شیوین ھونھرى تىدا ب كارئينايىنە، ل سەرى دېيىت:
ل مۇما دلىمن تازە شوعالەك وەلى ھلبۇ بوجىد ئالىم مەن حبىب مۇممەل
ل دىماھىكى ژى دېيىت:

ل جەنھەت رەحىقا وەصلى ئاطەر ۋەخورىيەك جام أمان وتسايمەم لراج ومومىل.
ديسا هۆزان ب شیوی سورانى قەهاندىيە وپەسنا (خانەقايا شىخ
مصطفايى) ھەولىرى دكەت، دەمى فەقى ل وىرى، لى دىماھىكى ۋە هۆزانى يَا بزر
بوي.

١٦. شوشى يى ديرۈكچان:

خودى ژى رازى ھزرهكى پىشكەتى ھەبویه وۇ قالبى خۇ دەركەتىيە، نەمايە
وھك مەلايەكى بى چەنگ و بى ديرۈك و بى بەرھەم، ۋىيىايدى بەردەۋامىي ب دەت
زنجира زانا وپىشەنگ ودانەرین بوسلمان، ئەوين نافى خۇ بلند ھەلا ويستى
ومىزۇيەك بۇ مللەت ونەتەوين خۇ تۆمار كرینە، نەۋىيە بەينىت دارەكە خرش و بى
سېبەر و بى مفا، بىيار دابۇو دەويت و خامەيى خۇ بۇ نېيىسىنى تەرخانبەكت، كۆچ
جارا نەراوهستىت، لەو مە دىتىيە ل بەر (چا) تىكىرنى ول بەر تاڭە ھەيىشى نېيىسان
كىرىيە.

راسته شوشی خامه‌یی خو بو نشیسین و قاھاندنا ژیيانناما پیغەمبەرى (سلاقيت خودى ل سەر بن) ديرۆكا بوسلمانەتىي تەرخانكىريه ، كۆپتى سىزدە هزار مالكايە، دكەل قەھى شوشى بەشدارى ھەبويە دتۇماركىندا نۆچە ورويدانىن سەر دەمى خۆدا دەمى ژیيانناما خو نشىسى وناڭ لى داناي: (هذا موجز تاريخ حياتي وما شاهدتة من الواقع والحوادث المهمة)، ھەروھسا دېينىن گەلهك ئىشارەت وبوچۇنىن ديرۆكى دناف كتىب وهامشىن واندا تۇماركىرين، ئانكۆ دەمى پارچە نشىسينا خو خلاس دكىر كا ج رويدايمە ل دويىچىدا ئىشارەت پى ددا، ئەقەزى ڪارەكى مشە ورموا بۇويە ل جەم فەقى وەلايىن بەرى وگەلهك مفا ژى تى وەركىتن، چىنكى ل وى دەمى كتىبىن تايىھەت ب مىزۋىي قە دكىيم بۇون، لەو ئەقەزى رەنگە ئىشارەت دانە ب نۆچە ورويدانىن گەفن كۆ دېنە ژىدەرىن سەرەكى بۇ كومكىن ونشىسينا مىزۋىي.

١٧. شوشى يى چاكخاز ورەخنه قانى جقاکى:

خودى ژى رازى وەك خوتىخ خوين وئيمامەكى مزگەفتى بى گومان ڪارى وى دخازىتە وى چەندى داخازكەرى قەنجى وچاکى وباشىي بيت، شيرەت وپەيشىن پیغەمبەرى (س) كرينه رىنمايەك بۇ ھەر ڪارى بىمفا وېختەوەريا توخمى بەشەرى، بۇ دوير خستنا مەرۇفان ژەھەر ڪارەكى خراب وندە بەرژەوەندى يا واندا، بۇ ۋەزارتىن وخشىكىن رىيکا سەرفرازىي دىدىن ودىنادا، ب حوكىمى ڪارى خو گەلهك ماين خو دخوار و خەلەتىيىن جقاکى كريه كۆ مرۇف پى خسارەت وسەرشور دېيت، ئەق ھەلوىستە ژەھەزىكىندا وى بۇ گشت مەرۇفایەتىي، بۇ جقاکەكى ساخلەم وپرلىبۈرەن وھارىكاري دزىت.

شۆشى رۆلەك مەزن دۇنى مژارىدا ھەبۈويە دەمى ب گىانەكى ئازادانە وپر
قىان بەرەقانى ۋەتەخا ھەزار وېندەستا كريه وگەله ب دەزى سەتكارا رابىيە وفەقىر
ھاندىايە ل مافى خۇبزۇرىت وحەقى خۇ ئىناڭ چاقىت وان بىنتە دەر.

شۆشى وەك مەرۆقەك خودى پەرييىس كۆ پەيىشىن خودى وپىغەمبەرا كرينى
سەرۆكانى بۇ روشەنبىریا خۇ نامەكا تايىيەت دەكتەت دىيارى بۇ جەشاكى خۇ ھەمى
پەند وشىرەتن، ڦۇرئان وحەدىث وپەيىشىن مەزنا ڦەھاندىينە كۆ بەشەر بۇ خودى خۇ
قەزۇرىت وب بەھەشتا بەرین شاد بېيت.

شۆشى ھەر دەما دەلىيىھە بۇ پەيدا بۈويە ھزر وپىر وبۇچۇنا خۇ ل سەر وى
رويدانى يان ھەر كارەكى نەيى سروشتى دىياركىريه بى ترس، ئاخفتنا حەقىيى
بلندكىريه بىيى ھزىھەكى بۇ ج كەسى ب كەت يان مجامەلا لايەنى بەرامبەر
بکەت.

١٨. شۆشى يى خەتخۇش:

زىنەمايىن خاندنا وى سەر دەمى يا فەر بۇو ھەمى فەقيان ل دەسپىيەكى
خاندنا خۇ خەتى خۇ خۆشكىربان ب رىيکا (سەرمەشقان)، ئانكۆ سەيدايەك ب
خەتەكى جوان ل سەرەي ڪاغەزان چەند پەيىشىن پر حىكمەت وباڭەت دا بۇ
سوختەيان نىسيت، ئەول بىندا تا دىماھيا ڪاغەزى وەك وى دا نىسيت، ب ۋى
راھىنانى فەقىيەن بەرى خەتى خۇ جوانكىريه وخەتخۇش زى دەركەفتىنە.

ھەر ڦەسپىيەكى مەرۆقەكى پر بلىمەت وپر بزاڭ وھنر بۈويە وكار دەستى
ويدا جوان دبۇن، گەلهك حەز ڙخەتى كريه و خۇ فيرگەر نەخشى وى، پشتى
چەند كتىبىت نمايىت خەتى پەيدا كرينى ورىنمايىن وى ھەمى ب جوانى

بجهئینانه، لشیره چەن نمۆنیت خەتى خۆ شاندن بۆ سەیداپى خۆيى خەتخوش
(محمد طاهرى كوردى) ل شارى (مهكەها) پىرۇز، ئىكىسەر بەرسقاوى دا پشتى
دېتى هەزىي وى چەندى وباوەرناما خەتخوشىي بۆ فرييكر.

خەتهكى زۇرى جوان ب دسقە هاتىيە وكتىپىن خۆ ب دەستى خۆ نشيسينه،
ھەروه بۆ ھەقال وھۆكرين خۆ ب دەھان نامە ب خەتى خۆيى جوان بۆ وان نشيسينه.

ئەڭ خەتخوشىيە ب دسقە هاتىيە بىيى ل جەم سەيداپى خۆ فيركەت يان
بەشداريا خۆلەكە خۆفېركنى ب كەت، ئەڭھەزى دېتە كارەكى سەير دېيانا ويدا
لشیره ديار دېيت كۆ شۇشى دەيت ھەزمارتى ئىك ژخەتخوشىن كوردىن
عيراقى ل سالىن سىھىن چەرخى بىستى ونمۆنىن خەتى وى تاكە گرۇفەنە بۆ ۋى
ئاخضتنى.

ھەزىي گوتى يە كۆ رەحمەتى خەتى خۆ ئو گەلهك ژدهمى خۆ بۆ
نشىسىن وبەلاقىرنا نامىن (رسائل النور). ب خەتى خويى جوان . يىن سەيداپى وى
(بديع الزمان. مەلا سەعىدى نۇرسى يى كوردى) خودى ژى رازى بىت تەرخانكىريه.

١٩. نەخۇشى ومرنا وى:

خودى ژى رازى ل ديماهىكا ژينا خۆ توishi نەخۇشىيەكە گران بۇويە
ۋەھىز وقەزەن ئىخستى يە دەمىنەت سالا ل خەستە و دختۇرا گەريايە ل بازىرى
ئاکرى ومىسل وبەغدا، ديسا نىزىك سالەكە ونيقا نىستىيە ل نەخۇشخانا
(تۈيىتە) ل ژىرييا بەغدا، نەشىايە ئۆمىيدا خۆ ب جە بىنیت وزيانىاما پىغەمبەرى
(سلامىت خودى لسەربن) ھەمىي ب كوردى بكمەت شعر، ئەڭھەمەنە خۆ تەسلىيمى
ئىشى خۆ نەكىريه، بەلكۆ پتر ۋەھىزنىيە وكارىيە كىيمەكى ژئۆمىيدا خۆ ۋەھىنېت

ورويدانيت هتا سالا (پينجي كوچى) تومار ب كهت، بهلى ب سهدما وي
نه خوشىي چاقيت خۇ نقادىنە وختراخۇل فى جىهانى خازتى يە ل رۇزا (ئەينى)
ريكهفتى: (٢٨/١٢/١٩٦١ز)، ل رۇزا پاشتر سندريكا وي يا پاك وبژوين ۋە گوهارتىيە
كۈندى شوش ول گورستاندا شىيخ شمس الدینى شوشى سپارتى يە رەحما خودى.

هزار وھزار سلاڭ ل سەر گىيانى وي بن وھىشى دارين ژخودايى مەزن ب
رەحما خۇ داپوشىت وھەزىي ھەقالىنيا چاك وئەولىيا وپەيەمبەران بکەت وجھى وي
بەھەشتا بەرين بيت.

ل ديماهىي خودى ژى رازى داخازدكەت ژھەر كەسى بەرھەمى وي ب
خويينيت ئەو دوعايدىكى يان فاتحەكى دەولەت سەرى خۇ بۇو ب خويينيت دەمى
دبىزىت:

من هيشى يە ئەى برا ووياران ھون بيرفە نەكەن مە جارب جاران
ئەزمایى تەنى سوکوت دقەبرى پاشمايى مەيە ۋە چەنگى حوبى
چەنگەك مە حوبى دناڭ قەلەم كر شىريين مە رياضى نورەقەم كر
بەلكى ب سەبەب دوعايدى چاڭان حەشرا مە ب كەت خودى ل پاڭان^(١)
ھىشى دارين مەزى ڪارەك كرييت چەندەك ڦېل وپايدى و كەسايدەتى
وداهىنانا وي مە دياركرييت، پىچەك ژمافى وي ۋە گەراندېيت، ل ديماهىي مە
ودانەرى ۋە ڪتىبى ڦېر نەكەن ڦدوعايدىن خىرى خودى ژھەميا رازى بيت.

^(١) شوشى، پەند وشيرەت، ل ٧٠.

زاخو چەنگەلییەن مەکوردى
Zakho Centre
for Kurdish Studies

پشکانیکی

چهوانیا ئیسراە و میعراجى

زاخو چەنگەلییەن مەکوردى
Zakho Centre
for Kurdish Studies

بناڻي خودي مهزن و دلوقان

ئەي خوشەقىي خودايى ئەكبار پىغەمبەرى خر جىهانى يەكـسەر
 ئەي سەروھى جوملاه ئەنبىيائىان سەر حەلقەئى زکرى ئەولىيائىان
 ئەي هەفت فەلەك تە بۇنە پابوس^(١) وەي (سیدره)^(٢) تە دەعوەگاھى قوددوس
 بارى تـو ۋـعالـمـى بـزارـى دـا بـبـىـه دـەـلىـلىـدىـ دـىـنـىـ بـارـى
 عـالـىـ حـەـسـەـبـ وـنـەـسـەـبـ پـەـسـنـدىـ نـكـ بـارـى گـەـلـەـكـ قـەـدـرـبـلـنـدىـ
 بـىـ مـيـشـلىـ بـەـلـىـ ۋـعالـمـىـ تـوـ بـىـ سـرـنـىـهـ لـىـ كـوـ خـاتـمـىـ تـوـ
 بارى بـتـەـ دـانـ ڙـڪـانـ رـەـحـمـەـتـ چـەـنـ مـوـعـجـىـزـ چـەـنـ هـزارـ كـەـرـامـەـتـ
 ئـەـيـ نـورـىـ جـىـهـانـ سـىـرـاجـىـ وـھـھـاجـ بـوـكـىـ دـىـ بـىـزـلـ تـەـ بـۆـيـهـ مـيـعـراجـ؟ـ
 وـھـىـ (ـسـىـدـرـەـتـ مـونـتـەـھـاـ)ـ تـەـ دـىـوانـ بـىـ پـەـرـدـەـ دـەـگـەـلـ خـودـىـ خـبـەـرـخـوانـ^(٤)
 دـىـتـىـ تـەـ خـودـىـ بـ چـاقـىـ سـەـرـئـەـوـ ھـەـرـ چـەـنـدـىـ ۋـوـھـصـفـەـتـىـ بـەـدـەـرـ^(٥) ئـەـوـ
 ئـەـقـ بـەـھـرـ ڙـيـوـتـەـ بـۆـيـهـ ھـەـرـ بـەـسـ بـۆـكـەـسـ نـهـ دـبـىـ نـەـبـۆـيـهـ بـۆـكـەـسـ

^(١) ئانکو: ھەر ھەفت فەلەك جەھى پى يىن تە ماچىكەن وپى سەر بلندن، سەحکە: د. محمد التونجي، المعجم الذهبي، قاموس فارسي. عربي، ل ١٣٣.

^(٢) شـرـوـقـهـ كـارـيـنـ قـورـتـانـ دـيـثـنـ: ئـەـوـ دـارـەـكـەـ لـ ئـەـسـمـانـ هـەـفـتـىـ لـبـنـ عـەـرـشـىـ بـارـىـ تـەـعـالـاـ، سـىـبـەـرـاـ وـىـ ئـەـسـمـانـ وـبـەـشـتاـ دـكـرىـتـ، سـەـحـکـەـ: أـبـوـ الـفـضـلـ، عـيـاضـ بـنـ مـوـسىـ، مـشـارـقـ الـأـنـوارـ عـلـىـ صـحـاحـ الـآـثـارـ: ٢١١ / ٢.

^(٣) ئانکو: ڪـانـياـ رـەـحـمـەـتـىـ.

^(٤) ئانکو: خودان.

^(٥) ئانکو: دوييرى.

هەر روز تە ژوان جەھا هزار رەنگ
وان گەل تە دکر جەھا ب زۆرى
بارى تو بىرى مەقامى زۆرى
وى داتە ژىھەرى خوللەتى جام^(١)
دا (كەشەف و شوھۆدى)^(٢) حەق بکەت تام
چى گەشتە ئەھوی مەقام و گەنجى
پاشايىھە وەلەم و گەدا دىارە
بى جاھى رسولى رەحم و خىرى.

میعراجى^(٣) ئەگەردبىي غەربى بە نك عەقلى بە شهر گەلەك عەجىبە
ئەممەما ب نەزەر خودانى قودرتە زور سەھلە ئەگەرتە ھۆرە دېققەت
ئەو صانعى عالىم و خودانە ئەمرى وي دېنى (كەن فكانە)
قودرت وى پەرە نەكارى عەقلى
وەرسەئى ب كە دەكارى (بارى)
ئەويى كوتوداي ژىشكە ئاڭى
شۇلىت وى ھەممۇ گەلەك عەجىبەن
ئەويى خەلقاندى مېش و پېش ك
دې فيلى ب شىت ب گىرى بى شەك
پەر حىكمەتە ئەو خودان جەلالە
نابىنى دەممەك دخەونىشتى
كۆ (بەسطى زەمان)^(٤) بو ئەوليایان

(١) ئانکۆ: داتە جامەك ژوى دەريايى تايىھەت بۇ كەساتىن نىزىكى بارى تەعالا.

(٢) دو زاراڭىن صوفى بكارتىن بۇ نىزىكاتىي ل بارى تەعالا پاشى پەرسەنە كا زۇر كۆ خودى خۇ بۇوان كەشەف دەكتەت وو بىيىن.

(٣) ئەڭ زاراڭە بىمانا: بىندبۇنە ژەردى بەرەف ئەسمان، دىسا زاراڭى (ئىسراء) دەكەل بكارتىت بىمانا: چۈنە بشەقە.

(٤) ئانکۆ: بچىك، بچۈك.

خاسما بوره سولى پاك و دلدار سه دارى په يه م به ران و موختار.

ئيمان مه هه يه ب كاري داوهر بر (سيدرهئى مونتهها) په يه م به ر
ئه و برب روح و گيان ته مامه بو (قودسى)^(٢) ئوبوب بلند مه قامه
مه عومه وهكى دكەن ريوايىت ئه صحابى (نهبى) دپر ديرايىت
مه نقوله ژيىست و شەش ژوانه يهك وان (ئنهنسى) قەدر گرانه
پىغەمبەرى خوب لوطف وياري بر زورى مه قام ب تازه كاري
بو (بهيتە موقەددەسى) ژئەوەل پاشى ژيۇئاسەمان و ژيەھەل
ھەل (كەعبى) هەتا (قودس) دياره ئه و بويەل سەر (بوراق)^(٣) سوواره
ھەم زىن ولغاف كرى ج تازه ئه ولى بو سوارب عىزز و نازه
تم گرتى ركىب ئەمېنى (جبريل) (ميکالى) جەلھو^(٤) دگرت ب تە بجىل
ھەل ويلىرى هەتا ب و ئاسەمانى پىستركەكى زور عە جىب بودانى
بو (سيدرهئى مونتهها) سەرى ژور بو بهيتى سە مايى (بهيتى مەعمۇر)
پاشى بو گەلەك حىجاب ھەلانىن ناهىنە ژمارو كارى زانىن
مه علومه خودى كوبى مە كانه ئەق كاره ھەمۇ عولۇۋى شانه
(بارى) ب خولى دكەت سەلامه بى پەرده دگەل دكەت كەلامه
با قەدر و شەرف دبەت حوضورى دل زىنده دكەت ب وى سورۇرى
نيشاوى ددان گەلەك غەرائىب ھەم جەننەت و ئاگرىت عە جائىب
چەن كاري عە جىب وى دين ب چاقە وى بۆمە بهيان گەن دگاشه

(١) ئانكۇ: پانكرن و فەكرنا دەمى، بەمە خسەد: بارى تە عالا دەمى پان و درىزدەكت بۇ حەزىكەرين خۇ، گەلەك نۆچە و كارىن جودا چىدىن دەمەكى كىيەدا دېيىن ب ئىرادا خودايى مەزن.

(٢) دكەقىت فەلەستىنى ل شامى، مە خسەد پى (مزكەفتا ئەقصايدە. مسجد الأقصى).

(٣) دبىت ژ: بەرقى و لەزى ھاتبىت، يان ژ: زىدە سپىياتىي ھاتىيە، سەحکە: ابن حجر عسقلانى، فتح

البارى: ٨٧ / ١.

(٤) ھەفسار، سەحکە: سندى، فەرھەنگا سندى: ١/ ٢٩٢.

گهريافه بشهف بوناڤ نشينى^(١) دل پرژصه فا حوضورودينى
 وختى بوسوبه رسولى ئەنور ئەق قىصىھ بوان دكوت سەراسەر
 ئەو هەرچى دموشىك وددل رەش ھندى دى بويىن ب جان موشەووهش
 هەرچى كۈزىل ھەبويە ئيمان باوھرپى دكىر زاكلا جان
 (بۆبەكىرى) يەك دوزمنى دىن بو گوت نىھانى
 زانى تە ئەرىچ گوت (محمد) گۇتەك چ مەزن عەجىبە بىيەد
 گۇ: چوم ب شەقىيىدى ئاسەمانى باوھركى دكەت ژوى ژجانى؟
 (بۆبەكىرى) گوتى: ب دل مە باوھر ئەو هەرچى دبىزى حەق پەيەمبەر
 باوھروى دكرب جان و تەحقيق لەو رۇزى بوناڤلى دانى (صدديق).

ئەكشە روھ دبىين ژئەھلى سيرەت مىيراج بويە سالى دەھ ژيىعىتەت
 (زوھرى) گوتىيە ۋتابعىينان زاتەك مەزنە ب عىلام و دىننان
 پىنج سال بوتنى دچون ژيىعىتەت (بارى) ب (نەبى) دكىر قە رەحمەت
 (شىيخى نەھوى) گوئەز فيدامە ئەق قەولە دبىت: ب من تەمامە.

^(١) ئانکۇ: دىتنا گەلەك ڪار و تشتىن سەير.

١. ڪوريييهك ل سمر چهوانيا ميعراجي ب ڦه گواهاتنا بوخاري دكه

چهند ريوايهه تيئن زيندہ

شىخى مه (بوخارى) پرديرياهت بومه ڙائنهس (دكهت ريوايهت فرموييە پەيەمبەرى خودايى ئەق قيىصىھ ڙشه رههتا دومايى رازايى د (مسجد الحرام) ئەزبوم شەفەكى ڙيۇ مەرامى ناكەھ مه كەسەك دى هاتە لالى (ھەل نافكى هەتسە راڭى سينه)^(١) شەقىرى ڦمن دگاڻ وھينه طەستەك وى ڙزييرى زەربوئانى (قەلبى مه ئەھوى ڙىن دەرانى وى گاڻى نه زىر وزىش يەقينه ئەھەستە تىرى كرن ڦييمان پى شوشتى ڦمن مەكانى شەيغان وى شەقىر قەھ دلى مه وەك جار پرکرزييەقىن وفەيىض وئەنوار وى پاشى ل جى خودانى شيرىن) نەھى ئىش وئەلەم نه پەشكەكا خوين مەعلومە تە زانى هيئز دو سال ئەو نك دايىكە حەليمە دى ڦه حال ئەو ديسان ك و ڙنۇ دبۇ پەيەمبەر نك (غارى حيرا) ڦه كاره هات سەر هەر چەن كو (نەبى) ڙقه لبى تازە ئەق كاره ڙيۇ وى عىززۇ نازە خاسما بوكەسى ب چىت ليقايانى لازم ب صەفـا وزور بەھايىنى باقه لبەكى پاك و پر ڙنۇر ئەو چاکە ب چىت ڙيۇ حوضورى. (پاشى ڪو: ڙيۇ مه هات دهوارەك) هەم زىن ولغافـ ڪرى تەدارەك

^(١) ئانکو: سينگى.

(مهشهوره بوراق) جوان ومه هوش^(۱) ئەوزىن ولغاڭىم دزمركەش
 (رهنگى وى سپى) چو قەندى شەكەر ناڭنجى زىھىنى هىسترو كەر
 خوش رؤيە كەلەك فرۇن وى پىنگاڭ (پىنگاڭى دوى ب حوكىمى دۆچاڭ)
 حازربۇزىقىمە ئەۋەدەوارە ئەزتازە دبۈوم ل وى سوارە
 جبرىلى ركىب دىكىرت شرىنكار مىكاڭى ب دەستى بؤيە هەۋسار
 چوم بەيتە موقەددەس) وموئەووهر جەميانەل وى هەمەم پەيەمبەر
 وى پىشى پەيەمبەران تەمامى دۆرەكعە ئەھى كەن ئىمامى
 (مېعراج بومە چىكىن ب تەعجىل سەركەفتەمە كەل برايى جبرىل)
 يەك يەك دەرەجە ژىيىش وزىرى (من وەك وى نەدىنە چەن مە نىيەرى
 1- حەتتا مە كەھىن ۋى ئاسەمانى دەرگەھ دقوتا ژەرگەۋانى
 كۆ: ئەھى ئەزىم كۆ: جبرىل كى كەل تەيە؟ كۆ: خودانى تەنزيلى
 خۆشەقىي خودى محمدى پائى) صاحب شەرەفى خىطابى . لولاك
 (دەرگەئ توۋەكە جەنابى بارى) با عىززۆ كەرمەل دۆھنارى
 (ئەى گۆتى: كەلەك بخىرى هاتن) هون سەرسەرى من ژوئىرى هاتن
 كۆتى: (كۆ كەھىم ۋى ئاسەمانى؟ من دىتى كەسەك ژىل جوانى)
 من لالى وى دىن ل دۆكىناران دۆكۈم ژەشاتى بى ژماران
 هەرجارى دنیيەرى راستە دەستى ئەو پى دكەنلى ژجان درستى
 دەرحال دىگرى ژجانلى خەمخوار بۇلايى چەپى ئەگەرنەزەردار
 (من كۆ: ۋە كىيە) ئۆئەۋچى حالە؟ جبرىلى گۆتى:) كۆ خوش ھەۋالە
 ئەو بابى تەيە جەنابى ئادەم دى سەرۋى سەلام كە) ئەى تو خاتەم
 ئەممە دەرشاتى يان دېينى ئەولادى دويىنە خەرىيەقىنى

^(۱) ئانكۆ:

ئەڭ كۆمە ژلايى راستى چاڭن ئەۋەھلى بەھەشتىن ودىپاڭن
 كۆمادى بەلى جەھەننەمینە رۆرەش ژخودايى عالەمەينى
 دلخۆشە دەمما كەۋقان دېيىنى بۇ يىت ھە ۋەل حەزىن دەيىنى
 (من كرب ئەدەب سەلام ل سەرەوى) وەرگرتى سەلام و خوش خەبەروى
 (ئەى تۆ كۈرى صالح و پەيەمبەر) (وي گۆتى: ب خىر توھاتى) سەرسەر

٢. ئەم پاشى دچىن سەمایى ثانى بەو گفت و گووا نەۋەتە زانى
 دىتن مە دو كەس ل وىرى دىسا (يەحىا) يى نەبى ئەۋىدى (عيسا)
 ئەوھەر دۇنەبى خودان جەلالەت (كەل يەكدى دېن كورىت دخالت
 دىسا مە سەلام دكىرل سەرەوان با رەددى سەلامى خوش خەبەروان
 ئەى بىت و ب خىر برايى صالح پىغەمبەرەكى ئەمەين و ناصح
 (عيسا) مە ددى ب بەزىن و قامەت ناڭنجى بو) كەنچ و پەرشەهامەت
 رەنگى وي شرین سېپى ئوسورە پرچاب سەرى سىyah^(١) و شۇرە.

٣- (ھەروه مە دچىن بۇ ئاسەمان سى دەرگى وي قوفل كرينىھ ئاسى
 بەو گفت و گووا ژپىش تە زانى دەربۇمە قەكىربو دەرگەۋانى
 ناكەھ مە كەسەك دى لا و دلبەر^(٢) رۆيى وي چو مە بەزىن چو عەرەعەر
 لا وىت دوهسا جوان چونىنىھ ئەۋەنچەن و جەمالە كەس نەدىنە
 (جېرىلى گۆتى: ئەكەرتە نزانى ئەو يۆسەفە) بەو شرین جوانى
 كاڭا مە دكىر زوى سەلامە وى رەدكەرەقە ب خوش كەلامە
 أهلا . تو ب خىر بەھى (ل سەرسەر ئەى پاكە برا و هەم پەيەمبەر).

^(١) ئانکو:

^(٢) جۇرەكى دارى يە، هن دېيىن: دارا سەرەوى يە، ژجۇرى كاڭا بلندە، سەحكە: ابن دريد الأزدي، جمهرة اللغة، (دار العلم للملايين، بيروت: ١٩٨٧) : ١٩٧/١.

- ٤- ژیهەل مە چویین وەکی هەجارە تا گەھشتنە ئاسەمانى چارە
تا دەرگە فەکر بودەرگەقانى (ئدريس) مە ددى دوى مەكانى
من سەروى سەلام دكەردگاڤە وى رەدكەرەقە ب مەرەباقە
ئەي ھاتى ب خىرب كەيف وشايى توپاكە پەيەمبەر وبرايمى).
- ٥-(ئەم ھەروە چویین نە تەعب ورەنچە تا گەھشتنە ئاسەمانى پەنجە
ھارون) مە ددى دې ئاسەمانى با رەددى سەلام ودل صەفایى).
- ٦-(ئەسمانى شەشى كۆئەم گەھينە (موسا) مە دى) ناصح وئەمینە
من تازە سەلام دكەل سەروى وى رەدكەرەقە) دكەل كەسەروى
(موسا) مە ددى بەزىن بلندە رەنگ ئەسمەرولەش وى تىر وتوندە
(پاشى ۋەزىر سەلام و مەرەباقە ئەز چۈم و وۇي كۈزگۈرى كەھايى
پرسى بۇ زۇي مەلەك دكەفە
وى گۇتسى: چرا نەكەم گەرينى
سۆزەك مە گەھشتە جان دھىنى
چەن سال بو خودى عەزاب مە كېشان
پاشى مە خودى ھنارت زەلامەك)
(ئەتاباعى دوى ۋەئومەت تا وى)
(دى بچنە نەعىم و باغى جەننەت
صدقات زەمە زىد تىرب ئومەت).
- ئەڭ حوزن و گەھىنە ئەنەن كەسەروى
باھەللىكى ۋەزىر سەھاف كەسەروى
بۇ دىن خەبىتى بەرچى حالە
بەلکى ۋەزىر سەھاف كەسەروى
خىرا وى نە وەك ب بىتە نوقسان
قەمۆمى وى كەلەك نە ئانى ئىمان
لەورا دى خودى ب دەت پەيەمبەر
دان اوى نە كارى حەدد و ئەزىز
ھەركەس ۋەزىر دەنەت كەلەك بار
- ٧- پىغەمبەرى كۆ: (مە چوينە دەر دەم تا گەھشتنە ئاسەمانى ھەفتەم

بهو پرس وجهواب و خوش زمانی دمر بومه فه کرب و دمر گه قانی
 جبریلی گوتی:) کو خوش ده لیله (ئه ۋابى تە (ئىبرەھىم) خەلیلە
 من كرب ئەدەب سەلام ل سەرەت وى رەد كرەفە ب خوش خەبەروى
 ئەی هاتى شرین كو سەرەت تو (ھەم خوش كور و خوش پەيەمبەرى تو)

 (ئەم پاشى دچىن) ب قەدر و حورمەت (تا سىدرەئى مۇنتەھا دجەننەت
 وى بەرتەمەتى جەرىت (ھەجەر^(١) بون) ئەو چەن دجوان دو ھندە تەر بون
 وەصفىت وى نە حەددى قال و قىلان (بەلگىت وى شبى گوھىت دفيلان)
 ئەو سىدرە كەسى نە دى نزانى بەو خەمل و بىلندىسى وجوانى
 (من دىتى ب چاڭى: چار ژرۇبار دەرتىن ژىنى وى تازە ھەرجار
 دۆبەرز و دۆب ئاشكاري من پرسى ژوی ھەقال و يارى
 ئەۋىت ددىيار فورات و نىلە) .

 (ئەم پاشى دچىنە (بەيتى مەعمۇر)
 (تىن ھەفتى ھزار ھەرۆزى) پېشاي

 (پاشى ژمەرا دھىن سى بادە) ھەرسى دجوان و دلگوشادە
 (يەك مەھى بو ئەمۇت دى شير و ھنگىشىن وەرگرت مە ژخو شىرب دل ۋىن
 سرەك بونىھان نەۋەتە فاش^(٢) كر) جبریلی گوتى گەلەك تە باش كر
 (ئەق شىرە نىشانى دىن و فيطرەت ياتۇل سەرى ئوپاكە ئوممەت)
 زور چاڭ بولەتە جامى مەھى نەنۇشى ئوممەت تە دى باغ^(٣) ب بان ب بۇشى .

^(١) مدينة بالبحرين، البكري، معجم ما استعجم من اسماء البلاد والمواقع: ٤ / ١٢٣٢، لى ئەق ناقە ل گەلەك جهان ھەيە: هجر البحرين و هجر نجران و هجر جازان و هجر حصبة، سەحكە: ابن الحائى الهمدانى، صفة جزيرة العرب، ص ٨٦.

^(٢) ئانکۇ: ئاشكرا.

^(٣) ئانکۇ: سەرداچوی، ژ: پەيىشا عەرەبى: باغى هاتىيە.

(پاش باری دکرب فهرب و تازه پینچی ژمه روز و شهف نه مازه)^(۱) پیغەمبەری گوت: (دهما فەگەریام) تا گەشتمە نك برايى پر کام (مۆسایى دگوتى ئەی برادر ئەمەرى وي چ بۇ ژیوتە دا ور من گوتى: بهلى ب ئەمروفه رمان ئەم پینچى نفيزب كەين درستى (وى گوتى: وەكى دكەم تەئەممول من تەجريبە كرژپىش تە چەن سال زۆبە توھەرە ليقايى باري سەرخاترى وي ئۆئومەت تا خۇ من گوتى خودى) تو ئاگەدارى صاحب كەرەمى خودانى رەحمەت وى گوتى بلا وەكى توھاتى كەريامەفە ئەزبونك وى ديسا دۆبارە دفیت ب چى ليقايى) (ھېشتاكوسق ب كەت قى بارى (جارەكدى دچوم ليقايى ئەكبير) (ھەروه وى دەھىت دى دانمە خاتر من قىصە ژىۋىدكىربەيانە (القصە . درېزمە كررەجايە هەرجارى وي دە ددانمە خاتر هەم رازى نەبۇ) ژقەلب وجانە هن جاربو دچوم رەجايى ھۆسا ئەممامە دگۇ: دېينى ئەي يار

^(۱) ئانکۇ: نشيڭ، فارسييە.

ئەززىدە زوى دىكەم حەيايىه ئەف چەن مە بەسە دىكەل رزا يە
كافا مە زوى دخواستى دىستور دەنگەك مە گولى بى لەو سەرى زۆر
فەرزا مە تەمام ب جى تە ئانى بۇ ئومەتى ھەم سەك ل جانى)
شەئىن مەيە هەر عەطا وقەنجى پىنجىن ب ژمار و خىرب پىنجى
(كەريامەۋە ئەزدىكەل مە جەرىيل) تا كەشتىنە كەعبەئى ب تەعجىل.

٢. دیسان ریوایه‌تا بوخاری

هەم گۆتى ئىمام ل زارى (جابر) گوھ لى بۇمە گو: رەسۋلى ئاھر
(ئەق قىصىھ وەكى مە كربەيانە بۇ بەعزە قورەيىشى يىيت نەزانە
گۆتن: ۋە نەكارى عەقل وېاواھر ئەق گۆتە ھەممۇ درۈيە يەكسەر
گۆتن: تەئەگەرتەمام بەيانە تو بۇمە ب بىيژە يەڭ نىشانە
ئەو (بەيتە موقەددەسى) مە بىنای وەصفان ژمەرا ھنەك ب فەرمائى
ئەزبوم وى دەمى دەيىجري كەعبە وان پرسى ژمن قە كارى صەعبە
رابۇمە پىيان بۇئەقنىيازە يَا رەب تو ب كەى مە سەرفرازە
دەرحال ژمەرا جەنابى بارى ئەوبەيتە ژيۇمە كەردىارى
بۇ خانى يى وى (عەقىلى) ئانى من تازە دىيت ووان نەزانى
ئەزمامە دوى تەمام نەزەردار وەصفىت وى ھەمى كەن مە ئەزمار
باواھردىكەرن كەسى بوسىمان كافر دەللى خۇمانە حەيران.

فەرمۇيى ب وان (نەبى) دوبارە (ئەزىيەكىدى نىشان دەم دىيارە
من دىتى سەرى كوتىم بومالى كاروان وە دنیيى فەلان نۇوالى
ناف گۆتى ژچەن كەسىت دەھە علۇم ئەھلى مەكەھى قەبىلە مە خىزۇم
رابۇن ژخەمە ب دل شەپەر زە يەڭ حىيشتىرى وان ب بۇيە بەرزە
من تازە سەلام دەرل سەر وان ئەو مانە ژقى سەلامى حەيران
من گۇ: شوترا^(١) دىيارە نىنە نىف (وادى نەخل) مە دىت يەقىنە

^(١) حىشتە، فارسيه.

هنداو دگوژجانی پرهوش ئەۋەنگى (محمد) بۇ ھن خوش
 پېش قافىلە حىشتىرىك چەلەنگە رەنگ ئەسمەر جىل سىياھ رەنگە
 وى باردو غىرارە زور گرانىن ھون گوه ب گرن كو خوش نىشانى
 دى ھىنچە فلانە رۆزى مەككە خۆبگەرە كەسى دەلبى شەكە)
 پېغەمبەرى كۈدكۈتە وانە وى رۆزى دھىتىشە كارهوانى
 وەصفىت وى كىرى ژھىشتىروبار ئىك ئىكە ئەوان دىن ب ئەزمار
 چى دىتى شەقى وى كارهوانە بۇ ئەھلى (مەكى) كىرن بەيانە.

٣ - ریوايەتا بەيەھقى

زانى مە ۋە (بەيەھقى) يى ئەنور حىنا دچوئاسەمان پەيەمبەر ئەووهل د گەھىن جەھەك گولستان پر خورمە وقەسپ وباغ و بىستان جېرىلى گوتى: پەيابە لىرە دۆرەكعە نشيڭىزدىكەى كۈخىرە گوتى كۈنىشىزدىكەرتەمامە ئەق عەرددە مەدینە خوش مەقامە ھەروه د گەھەن جەھەك سپى خاك ھەم لىرە گوتى نشيڭىزدىكەى چاك ئەق عەرددە كۈ (مەدەنەن) دەلالە (مۆسا) بول ۋىرە چەن ۋىسالە دىساد گەھىنە (بەيتى لە حەمە) ھەم گوتى نشيڭىزدىكەى نە زە حەمە (عيسا) يە دەقى مەكانى خوش خاك پەيدا بولۇدا (مەريەمما) پاك.

٤ . دیسان ریوايەتا بهيەھى

ھەم (بهيەھى) يە شريين دبىزى سەد رەحمى خودى ب سەرب رىزى
حينا ڪو دچون بو (بهيتن مەقدەس) پىغەمبەرى دى دراھى چەن ڪەس
ئەوەل دكەھن ڙنەك شرۇپىر وەستا بول دەفرى يى ب تەدبىر
پرسى ۋەچ پىرە ؟ گۆتى جبريل: پرسى نەكە دا بچىن ب تەعجىل
ھەروھ قەدەرەك دچن ڪو ناگاھ شەخصەكدى يى پىرەمېرل سەرراھ
گازى دكەتە رەسۋلى مۇختار راوهستە ب كەم دكەل تە گوفتار
جبرىلى گۆتى: شريين گۈزەكە^(١) رۆيى خونەكى نە لى نەزەركە
چون تادكەھن دوسى زەلامە وان تازە ژوى دكەرسەلامە
ئەى سەرتە سەلام حەبىبى حاضر فەخري دو جىھان رەسۋلى ئاخىر
جبرىلى گۆتى: سەلامى ۋانە وەرىگە بەلى ڦطىبى جانە
ئەوھەرسى پەيەمبەرىت جەلىن (موسا) و (مەسیح) و (باب خەلیل)
ئەوپىرە ڙنە ئەكەرنزانى تەمىشىلى جىھانە وارى فانى
تەخميىن كە ئەوى عومرچ مايمە هەرەندە جىھان خودان بەقايمە
كەردى تە جەواب ب دا ڙنا ڙار ئومەمت تە دبۇ جىھان طەلەبكار
نازانى ئەكەروى پىرە مىرە شەيطان بو ئەوى كە دور ڦخىرە.

^(١) كەرمەكە، فەرمۇ، فارسييە.

٥. ریوايەتا طەبەرانى وىمەززارى

شىخى (طەبەرانى) شىخى (بەزار) گۆتن ژئەبۇ ھورەيرەئى يار خوشەقى خودى سىراجى وەھاج حىناب شەقى دچوئىھ مىعراج رابۇرى ب قەومەكى دنىڭ كار توقچىنى دكەن ژەنگى جوتىار زستانى خەلک دكەن ب ھاقين تادىتە دروين وگىزوجۇخىن^(١) ئەۋەقەومە درۆزەكى دچىنن ئەو روژ دروين ودى ھەلىزىن چەندى دروين ژىھەك قەرارە دەر حال دى پەريزب بىت تەبارە^(٢) ئەۋەقەومە كىيە ئوئەڤچ حالە پىغەمبەرى گۆتە خوش ھەۋالە جېرىلى گوتى ژمن ب زانە صاحب جەگەرن ب جان دغازى تادىن ھە بىزىت ب سەرفرازى سەردىنى خودى دجانفيدانە خىرەك ژئەوان ب ھەفسەدانە.

پاشى دكەھەن جەماعەتەك زۆر سەربەركەڤران ژوان دبۇ كور ھەرجا سەرى وان دبۇ بىرينە دا چىبىتەقە دكەۋەھىنە وان حال ب دەوام ۋە ئىش وقاىى ھەم پرسى ئەقە ژوى ھەۋالى ئەو فەرزە نېيىزب سەرگرانى گۇ: ۋانە دكرب خوش گيانى ھەركەس ڪوژدل نەكەت نېيىزە بى فايىدەيە بۆمە ھەرنەبىيىزە

^(١) گىز: .

^(٢) ئانکو: قانا دەخلى چاندى ياكۇ ژىۇ دروينى ھاتىيە ۋەبرىن، سەحكە: سندى، فەرھەنگا سندى:

هەم دىتى هنەك درەنچ وئىشە سەروان دوپنى ژپاش وپىشە
 ئەوتىن ودچن دگىزوحەيران ھەروەك دچەرن ل چۈلى حەيوان
 چىرانى^(١) جەھەنەمى دوان خوار (زەققۇم) و (ضەرىعە)^(٢) تىز و دوزوار
 گۇ: رۆرەش و مانعىت زەكتەن پرسى ژەۋالى ئەۋچ زاتىن
 بارى نە زولم دكەت ژەركەس ئەۋھەنە نى سۆچى وانە ھەربەس
 لەو ھەر چى نەدەت زەكتەن مالى بى شەك دى ب خوت عەزاب و تالى.

پاشى دكەھەن جەماعەتكەن بۆش ڪارەك دكەرن نە لائىقى ھوش
 دىزەك^(٣) كوتىز ڦڭوشتى تازە دىزەش دەستى دوان ب دل نىيازە
 ھەم تازە ڪلى ب ڪامى شەھوت ھەم چەقىر^(٤) و قەلمەوب تام ولەززەت
 پېرگوشتى گەنەن لەنەن لەنەن دىزەكدى ل وى يە پىس وناساز
 وان ئەونە دخوار كەنەن خوش و خاقيين چەقىر دەستى دەنەن دەنەن
 ئەوهەنە دوھەشىيى و دنمازان پرسى ئەۋە ڪىنە ئەي دل و جان
 گوھدارى نەكىريە سوننەتاتە گوھدارى نەكىريە سوننەتاتە
 گۇ: وان ھەنەنە ژن حەلال و تازە ڪابانى دمالى غەنچ^(٥) و نازە

^(١) چەر، چەرين، چەريان.

^(٢) دارەكَا تالا بەن نەخۆشە، بەرھەمى وى خارنا خەلکى جەھەنەمى يە، سەحکە: أَحْمَدُ مُخْتَارٌ، معجم اللغة العربية المعاصرة: ٢ / ٩٨٨، ضریع: شینکاتیيەكى ڪەسکە بەرھەبى دېیزىنى: شبرق، دەمى ھشك دبىت قى ناھى لىددانىن، سەحکە: أبو البقاء الحنفى، الكليات، ص ٥٨٠.

^(٣) ئامانەكە بەری ژئاخى چىدەكىر بۇ لىينانا زادى، ھەرقازانا نۆكەيە، سەحکە: سندى، فەرھەنگا سندى: ٤٥٨/١.

^(٤) چەقىر و قەلمەوي ب سۈرانى: چەورە، لى پەيشا چەقىر دەدقۇكَا بادىنيدا بىمانا: پىسى، سەحکە: سندى، فەرھەنگا سندى: ٣١٧/١.

^(٥) ناساز: پىسى و نەپاڭىز، گەنە: تىشى تەر نەخاسم گۇشت دەمى خراب دبىت بەنا گەنە ژى تىيەت، لاك: خارنەكە بۇ صا چىدەكەن، سەحکە: سندى، فەرھەنگا سندى، ل ٨٣٢، ٨٧٢.

^(٦) غەنچ:

ئەو تەركى دكەن ئەقان حەلالان
دەچن ب (زىنا) بو پىسە مالان
نەمەن دەنەن دەنەن دەنەن
نەمەن دەنەن دەنەن دەنەن
نەمەن دەنەن دەنەن دەنەن
نەمەن دەنەن دەنەن دەنەن
نەمەن دەنەن دەنەن دەنەن

ئەو پاشى كەھىن زەلامەكى ۋار
وي خرۇھە كەھىن زەلامەكى ۋار
پەنەنەن دەنەن دەنەن دەنەن
دا بىسى ب سەقەنەن دەنەن دەنەن
ئەقەنەن دەنەن دەنەن دەنەن
ئەو هەندەن دەنەن دەنەن دەنەن
وي خرۇھە كەھىن زەلامەكى ۋار
ئەو ھېيىز دەنەن دەنەن دەنەن
ئەو بارى ئەمانەتلىقى ل جانى.

پاشى دكەن دەنەن دەنەن دەنەن
وان جان دەنەن دەنەن دەنەن
كۆلۈشە دكەن دەنەن دەنەن
وان جان وجە كەردەن دەنەن دەنەن
دى ژىيەت دەنەن دەنەن دەنەن
ئەقەنەن دەنەن دەنەن دەنەن
ئەونكى دەنەن دەنەن دەنەن
وەعزان دەنەن دەنەن دەنەن
وەعزان دەنەن دەنەن دەنەن
دى سەررى ب بەن دەنەن دەنەن
كایەك چ مەزن ژۇي دەنەن دەنەن
دا بچىتەقە ژورى لى مەحالە
بى فايىدە (د بىت مەزن كەلامە)

ئەوپاشى ژدل دبىت پەشىيمان ناھىيە قسە كۆچۈزە زمان.
 ئەوپاشى گەھىن نووالەكا پان بايەك ژى دهات چ خوش ل سەرجان
 بايەك چ تەزى ئوبىئەنەكا خوش ئاوازەكى خوش كۆش جان بکەت گۈش
 ئەفدهنگە چىھە چ ئەف نووالە؟ پىيغەمبەرى گۇتە خوش ھەقالە
 بۇ بارەكەھا وى (كارسازى) گۇتى: قە بەھەشتە ئەوب گازى
 سەرەعەدەئى خۇ خودان وەفايى يادبىزى ئىلاھى پرەعەطايى
 پرەمېرك وکولىلەك وبوستانىم يارەب تو دبىنى ئەز چەوانىم
 من ئاڭ وەھرەڭ گەلەك رەوانىن من باغ وەھدىقە زور جوانىن
 رەملا مە ژميسكە دور ژخىزم منھەت ژتەرا كۆچەن تەميزم
 پرەتەخت ونثىن وحۇرۇۋىدان پرەسرۇسەرا وکۈچك ودىوان
 خېرسىم وزەرنىج يى دېرسى تەخت وقەنەپە چ مىزۇك ورسى
 ئەف دۆشەك و بالگە نەرم وزىبا رائىخ ونثىن حەريرو دىبا^(١)
 ئىستەبرەق و سوندوسن چ ئارمۇش^(٢) حوللىكت دەجان و نازاك خوش
 سەد نەوعى دوان ب زەرنىگارى ئەز پەزىچەكىيەت دور وەرارى
 بەرداغ و مەسىن وجام و فنجان ياقۇت وعەقىق^(٣) دەدور وەرجان
 دۆھنە شەراب طەزى و شىرىن ئەوبادە دەتازە و دزىرىيەن
 پرەلەززەت و طام و دل حەبىن ئاڭ و مەى و شىرۇھنگىزىن
 تەسلىنیم و رەحىق و سەلسەبىاھ كافورە مىزاج وزەنچەبىاھ^(٤)

(١) نەقش و نىكار و خەملاندىن، سەحكە: ابن سیدة، المخصص: ٣٨٨/١.

(٢) حولله: زىر و جوانكارى، استبرق: ئارميشى ستويير و ئېرىسىمە، سەحكە: ابن الأثير، مجد الدين، النهاية في غريب الحديث والأثر: ٤٧/١، سوندوس: دىباجى نەرم و تەنكە، سەحةكە: الأزهري، تهدىب اللغة: ١٠٦/١٣.

(٣) بەرەكى سۆرە مىرۇكَا ژى چىدكەن، ل يەمەنلىيچىت دەريا سې ھەيە، سەحكە: أحمىد موختار، معجم اللغة العربية المعاصرة: ١٥٣٠/٢.

نایاب و عه جیبه حهوضی کهوسمر هم ساروسپی شرین چوشەکەر
 بیحەد ژطە عامی خوش و میوه سەد طام و بیهەن هزار ژشیوە
 دل هەرچى ب قیت دھین و گافان لەززەت چ دفیت دل و دو چاقان
 سەد ھیشى ب کەھى مە سەرفرازە یا رەب تە ھتۆقە دایمە تازە
 ئەھى چى تە ۋىخودى دكەھى تو وەعدى ڪوتە داي ب من ب دەھى تو
 بارى وە ددا جەوابى جەننەت (ئەزپر کەرەمم خودانى مننەت
 من داتە ھەچى دبىت بوسلمان باقەول و عەمەل وى ئانى ئىمان
 ئىمان ب من و پەيەمبەرىت من باوەرب گىتاب و دەفتەرىت من
 ڪارى قەدەرى چ خىرە گەرسەر بەورۇزى قىامەتى وى باوەر
 باوەرب گەتن مەلەك مە زۇرن عەبدن دەم و طىع و صاف چ نۇرن
 ھەرچى مە گەوتى ب عىززۇنازە طاعەت ب گەتن جوان و تازە
 ئەمرى مە ب گەت ژڭاكلا جان نەشكىنى ژمن حودۇد و پەرجان
 ئەوھەرچى ب گەت ب دل صەفايى بى عوجب و غورۇر و بى رىايى
 ئەو شىركى نەكەت گوبى شەرىكم بۆھەردو جىهان ھە ئەز مەلىكىم
 ھەر گەس چ بىت ژمن ب ترسىت ھەرچى گو ژدل ژمن ب ترسىت
 ئىمن وى دكەم ژھەرنەياران رەحما خوب سەردەم چو^(۱) باران

^(۱) تەسىم: ئاقەكا بەھەشتى يە لىسەر ژۇر و قەسران دچىت، سەھكە: الجوهري، الصاحح تاج اللغة: ۱۹۵۵، رەحىق: ۋىنەقىن مەيا سەرمۇرا بەھەشتى يە، سەھكە: ابن منظور، لسان العرب: ۱۱۴/۱۰، سەلسەبىل: ڪانىكا بەھەشتى يە، سەھكە: الفراھيدى، العين: ۳۴۵/۷، ڪافور: تىقلى ڪات و تەلھىن دارقەسىپى يە، سەھكە: ابن قتيبة الدينوري، غريب الحديث لابن قتيبة: ۲۴۷/۱، مىزاج: ھەر شەرابەكا شرین و خوش، سەھكە: ابن سیدة، المحکم والمحيط الأعظم: ۳۰۶/۷.

^(۲) ئانکۇ: وەكى، يان: ھەر وەكى.

ئەزدى ب دەمىج ياوى داخواز دل زيندە دەم ب عىززەت و ناز
 هەچىي ب كەتن دگەل مە قەرزا دەقات وى جەزا ژفەضلى فەرزە
 هەركەس ب تەوهەككولە ل سەرمن ئەزبۇوى بەسم ب ناسى هەرمن
 غەيرى مە چونىنە ئەز خودانم سولطانى مەزن ب عىززوشانم
 هەروەعدى مە دا وەفا يەقىنە حوكىمى مە ئەبەدج رەد بونىنە
 رزگار دېتن كەسى ب ئىيمان هەر ئەزمەزىم خودانى فەرمان))
 اللە كە وەدا جەوابى جەنەت جەنەت گو: هزار ئۈپتە مننەت
 رازى مە كەلەك ژلۇطفى كارى مەمنۇن مە بەسە قە خوش دىيارى.
 پاشى دگەن نووالەكا كۆر بىيەناوى نەخوش و گەرمەكا زۇر
 ئاوازەكى زور نەخوش ل جانى ھەم گوتى ھەۋالى گەرنەزانى
 ئەڭ دەنگى جەھەننەما شەدىدە داخواز وى ژخالقى مەجيىدە
 ئەقىنگە دېيىرى ئەمە خودايە من تېركە ب وەعدهنى تە دايە
 ھەروەك مە دېيىنى بويىمە حازر بەو ھەفت طەبەقىت تەرى ۋئاگر
 بەو پانىي و كويىري و كريتى بەو طوپز و گورز و دوى (١) و پىتى
 پەرقەيد و كەلامچە پەزىنجىر زەققۇم و ضەريعى كوم ل سەركوم (٢)
 غەسساق و حەممىمى كوم دېرگوم

(١) ئانکۇ: ڪادى و دويكىل، ھەروەكى شۇشى دايە نىاسىينى، بالا شىمام ئى الدخان واللطفى كردى و كىدا (دوكل).

(٢) زەققۇم: دارەكا تالەزىدى خەلکى جەھەنەمىي يە، سەحکە: أَحْمَدُ مُوختَارٌ، مَعْجمُ الْغُلَامِ الْعَرَبِيَّةِ، المعاصرة: ٩٨٨/٢.

ضەريع: شىنكتايىكە بىن نەخوش و كەسکە، ئەگەر ھشك بۇ دېيىنى: شبرق، سەحکە: ابن سیدە، المحمد و المحيط الأعظم: ٤٠٤/١،

غەسساق: كىيم و عەداقا خەلکى جەھەنەمىي يە، سەحکە: ابن سیدە، المخصص: ٤٨٦/١، حەممىم: خوھ و ئارقق، سەحکە: الأزھري، تهذيب اللغة: ١٢/٤.

ئەو چەندى ل گەرمىان ل جۆشىن سەد ھنده دتال و بىيىن نەخۆشىن
 يارهبا تە هو چىكىرم نە شىرىين كا وەعدهئى تۇل رۆزى گۈرپىن
 بارى وە ددا جوابىنى جەھنەم: ھىچ غەم تە نەبى حەقى تە دى دەم
 ھابۇتە كەسى نە دىن وئىيمان گوھدارى نە كريه ئەم روھەرمان
 ھەرچى ب ھەوايى نەفسى مەغىرۇر بەم كاڭلە جىهانى بۇيە مەسەرپور
 ئەق شەرعى شەريف نە كر قەبۇلە دى وان دتەدا ب كەم مەلۇلە
 گەرزالماھە كەروى هارىكارن سەرژار و فەقىرى خورت و ھارن
 دى حەق ب تەمامىنى ۋىستىيەن كەل وان كو كەلەك ب قەھرەو كىينم))
 رازى مە بەسە مە ئەق عەطايىھ دۇزەخ وە دېيىرلى ئەمە خودايىھ
 ئەو پاشى دچون ب شاي و ئونسە حەتتا دىكەھىنە (بەيتى قودسە).

٦. دییسا ریوایەتا بهیمهقى

ھەم بەیەھى يە دكەت ریوايەت يا رەب توبوی ب كەھى عينايەت
يى گۆتى (ئەبو سەعیدى) خوش كەس حينا كو (نەبى) چو بەيتى مەقدەس
كۆ: گازى كرەل راستە بالە ئىكى كۆ: ب وەستە من سوئالە
من جاب نە ددا، ل لايى چەپ ھەم يەك گازى مە كرب لەزدچىن ئەم
ناگەھ مە ژنەك دى قەد بلندە وى ھەلدكىرىنە دەست وزەندە
چى زىنەتە كا خودايى دايى وى جوملە ل سەرەبون تەبايى
راوهستە گۆتى بوئىك ژىسيار ھافرى ۋەنەدا مە ھەروەكى جار
جېرىلى گۆتى: زەلامى پىشى دەللالى جوى يا بودل ب ئىشى،
يى دى يى فەلان بو خاچپەرسەستان ئەو ھەردو دخوارونا درستان
كەردى تە ب دا جەوابى وانە ئومەت تە دبۇنە ئەو ب زانە،
ئەو ژن كوتە دى چ پر جەمالە ئەو كاڭلە جىهانە سەر زھوالە.

ھەم دىتى ھنەك خىوان وسوفرە^(١) ئەو پان وسپى شەبىھى بەفرە
پر گوشتى كەلى ئو چەقەق^(٢) و تازە نەي كەس زى دخۇنە كەس نيازە
ھنەك دى قىرىزى پىس و ناپاك پر گوشتى كەنى ئولاغەر و لالك^(٣)

(١) خىوان وسوفرە ئەمو تەخت و مىزە ئەوا زادى ل سەر دخۇن، ئەكەر زاد دانا سەر دېيىشنى: مائىيدە، سەحکە: ابن مهران العسكري، معجم الفروق اللغوية = الفروق اللغوية بترتيب وزيادة (ص: ٤٤٢)، سوفرە: ئەو خوارنه ئەوا بۇ مرۆڤى رېچىنگ ئاماد دكەن، ئى نۆكە ھەرمەخسەد پى ئە زادى بەرفەرە بۇ مىغانان، شۇشى ڑى ھەرمەخسەد پى ئەقەيە، سەحکە: الجوھري، الصحاح تاج اللغة وصحاح العربية: ٦٨٦/٢.

(٢) چەقەق: زادى پر روين و قەلمەوي.

جەمیا بونە سەرھنەک زەلامە ئەڭ گوشتە دخوار گەلەك ب طامە
 جىرىلى گوتى: توڤان نەناسى ئەونان دەھرام ودل دقاسى
 وان ئەونە دخوار حەلالە مالە دا بىن ژەرامە مالى پالە.
 هندەكدى مە دىن دنىيىش جەفايى ئەۋزك دەھولى چورەشكە^(٢) كايى
 پزكەندە شەبىھى دىن وھارن دى رابنەقە كىيژۋەنقارن^(٣)
 ئەو چەندى دكەن نەشىن ھەلسەن دى بىزى دەمىست وئەونە مەسەتن
 حالى ڪو ڙوان گەلەك پەريشان ھەم پرسى مە ئەۋزىاري پرشا^(٤)
 سەرقەومەكى دى ئەوان گۈزەركە لومبۇرى ئەوان لمىزى حىشتر^(٥)
 وان ئاگرۇپەل دخوار ب چەروان دا خۇن ول ژىردىھاتە دەرۋان
 وان جان وجەگەردگەل دئىشان ئەو حالى ل وان گەلەك پەريشان
 دىسا ژەفالى ڪرسوئالە: ئەڭ حالە چىھ بۇ ھندەتالە؟
 گوتى: توب ھىلە وان لەئىمان ئەو غەدركەرن ل وان يەتىمان
 ئەو مالى ھېب ڙوان دخوارن ئەڭ رو دەزابى لەو دىزەن
 ئەوبەمە مەمکان ب بون قنارە ئەو چەن پى دشا بويىن ھەجارە
 وى گۇ: ئەقە كىينە ئەى برادر گۇ: حىزە ژىن ئەۋىت زىناكەر

^(١) لاغەرولاك: شل و خوار و سقەت.

^(٢) جەمال و خارىيەن كايى، تەلىيسين مەزن.

^(٣) نكارن، نەشىن، ناتوانن، شىۋازى لايى شىنگالى يە.

^(٤) ژېھىشا عەربى: (شان) هاتىه، ئانكۇ: خودان پل و پايه وبها و قەدر.

^(٥) گۈزەر: لى بۇن مىيىشان، لمۇر: لامتۇرە، لمىز: دفن، پۆز، كەپۇ، لۆت.

^(٦) ل شوينا، بهدەل.

هەروه دگەهن ھنەك درەنجو^(١) پرئىش وئەلەم گەلەك جەفا خۆر
 گوشتى زى دكەن ب كەلبەتانى ھەرجارى ئەلەم دگەھتە جانى
 خورتى زى دكەن ب قەھرەۋازار وي گوشتى دقىيت ب خون ب ناچار
 ھەرجارەكى گوشتى خۇدكۈزىن وان جان وجە گەردەل دسۋۇن،
 ھەم پرسى ژجىرىتىلى يارە: ئەۋەقەومە كىيە ئوئەۋەج كارە؟
 گۇ: رەخنەگرن دھىج وغەمماز ئەم عەيىبە كەرن سەفيە ولەمماز
 وان ھەردەرن ب وان ترانە وان دل دشكانى دژوان برازى،
 وان باتى ئەۋەن ودانەوازى گەل وان دكەرن نە تازە بازى.

^(١) رەنجمەور و پرئىش وئەلەم، ژىو وەزنا شعرى سىشكىريە.

٧. ریوايەتا بهيەقى

ھەم بهيەقى يە دېيىزى تازە يى گۇتى رسۇلى مەھى ب نازە
من دىتى ل ئاسەمان ھەرى ژور پال دابو خەليلى بهيتى مەعمۇر
لاوجاڭ و خودان وەقاروسەنگىن قەومى وى ھنەك ل نك وى رەنگىن
من گۇتى سەلام جەواب داداھ ناكەھ مە دو فيرقە دىن دىكاۋەھ
فيرقەك بو ژوان جلاڭ كەزپىاڭ فيرقا دى جلاڭ قريىزى ناپاڭ
گۇتن مە قە ھەردۇ ئۆممەتا تەن ئەو پەيرەوي شەرع و سوننەتا تەن
لەوبەيتى دەمەدا چۈمە ژورە كەل من بويىه فيرقە يىا ب نۇرە
من كەربونشىز و وان تەمامى فيرقا دى ل دەرۋەھ مان ب عامى
ئەو لەونە دچۇنە ژور دىكەل ئەو ئەو چونكە ھەبۇن دې دەھەمەل^(١) ئەو.

(١) خودان ڪاري خراب.

٨. ریوايەتا طەبھرانى

شىخى (طەبھرانى) وەك دېيىزى يارب تو كەرم ب سەرب رىئى
 پىرەك ب جەمال و قەدد وزينەت (پىغەمبەرى) دى ل دەركى جەنەت
 قەومەك وى ل دور جوان و تازە سەركورسييەكى ب عىززۇنازە
 جلکىت هەميان سپى ئوشىريين قەد عەرۇھەردىم چو ماھى نۇرين
 ھەم رەنگى نەخوش و ھەم دغەمناك قەومەكدى نە وەك ئەقان دلا و چاك
 ھەرىھەك دچوناڭ ئەوانە يەكجار وى دى دەممى سى پاكە روبار
 پىچەك دى جوان ب بان دگافى ھەرئىكى كۆئەدچۈنە ناشى
 وان روى دبو شېرى ماهى ئەنۇمر روبارى سىيى كۆزى دەيىن دەر
 ئەققەومە چنە ئۆئەق چ روبار؟ پرسى زەھەقىال ويارى خەمخوار:
 جەددى تە پەيەمبەرەك جەلىلە، وى گۇتسى: ۋە ئىبرەھىم خەلىلە
 موى يىيت وى سپى بوين شرينى ئەوەل كەسە ئەول سەرزمىنە
 ئەوەل ژويرا ب وئەقنىشانە گەرمۇيى سپى وەقاروشانە
 بەوبەزىن وجهمال و بەوشىنى، قەومى ھە توھن جوان دېينى
 شيرين عەمەل وب حەق بوسلمان ئەوئەو كەسەنە ب دېين وئىمان
 نىزىك نەبوتا كومان گوناھە ئەو چوينە ب شەرع و راستە راھە
 جارچاکى دكىرئەوان گونەھە جار قەومى ھە دېينى رەنگ زەرۋەزار
 بون تەوبە قەبول ڇصاحبى دېين، ئەو تەوبە دكەن ڇئاخىرى ڇىن
 ئىك (نيعمەته) يى دى (نەھرى رەحمەت) روبارئەقە هەرسى پەزىعەت
 چەن پاكە (شەرابەكا طەھۈرە). يى دىكە تىزى صەفا و نورە

٩. ریوایه‌تەک ژئەنەسی کوری مالکی

ھەم گۇتى ئەنەس ل زارپەيەمبەر من دىتى شەقىلا يقايى ئەكبەر
ناگەھىدەشىن دباغى جەنەت جى لەززەت و خۆشىان و نىعەت
رۇبارەكى پاڭ مە دىت و نادار ھلدا بول سەرەخىت وى چادر
خېشەت نى چ خېشەتن كەت وجۇت ھەن دورۇزەبەرجەدن چ ياقۇت
بىر بىر مە ددىن ژوان ڪناران طەيرىت دجوان ب سەد نىگاران
رەنگى وى گەلەك سېپى ئو نۇرىن ئاقا وى طەزى ئو صاف و شىرىن
نسبەت نىيە شىر و ھەنگەشىنى بەورەنگى سېپى ئوبەو شىرىنى
بەرداغ و پەيالىھ دۇرۇي بى قام يا رەب توب دەھى ژوی مە يەك جام
چەن تازەنە ئەو دو ھەن تەمەيزىن ياقۇت وزوم وردى وى خىّىزىن
پرسى وى ژ(جىبرەئىلى) ئەنور دۇبارى ب ناڭە گۇتى (كەوسەر)
(كەوسەر) ئەقەيە ژىۋەتە مزگىن (بارى) ب تە دا دباغى رەنگىن
جامەك مە قەخوار ژوی چ جامە طامەك مە دىكربەلى چ طامە
شىرىنتىرە ئەو ژەنگەشىنى بىن مىكە ب ڪامى دل ئەقىنى.

۱۰. ریوایەتا بهیهەقى

ھەم گۆتىيە (بەیهەقى) دسوونھەت زار (خدرى ئەبو سەعىدە) شوھرەت فەرمان دكەتن رسۇلى ئەكرم گاڭا دكەھىن سەمايى ھەفتەم من (سیدرەئى مۇنتەھا) دى تازە چەن شەنگە وب خەملە سەرفرازە ۋى ئوممەتى جوملە دا دپوشى يەك بەلگى ژوى ب زان ب خۇشى يەك كانى مە دى كوسەلسەبىلە يەك (كەۋەرە) پە خۇشىي ونيعمەت ۋەزچۇمە شريين دنىيەتى كانى ئەزچۇمە شريين دنىيەتى كانى (بارى) ب مە كرج لوطىف وباشى ئەزپاشى دچۇمە نېيىش بەھەشتە پېش منقە دھات كچك چ قىشته^(۱) بلايى بىند ورۇيى تازە من گۆتى: تو پاكى گۇ شريين زار: (زەيدى ڪورى حارىيەتى) تە خوش يار، نىشامە ددان ڦىاش جەھەننەم جى قەھر وچەزا وغۇصصە ووغەم چەن كەرم وشەدىدە هندا دوزوار ئەو پە غەزبَا خودايى قەھەرار دى خۇت وحەلىنىتەن دكەڭىن پويلا وېران ب كەن دناقىن چەن پان ودرىيەزە هندا كۆرە من دىت وحوزىن مە گەشتە جانى يارەب تە فەقىر وزارە (طاهر) قورتاركە ب داي وباپ ڦئاگر كەل خويشك وبرا و خزم وياران كەل هەرچى وەكى مە بؤىيە ناخوش وان جوملە ب رەحمەتا خوداپوش.

(۱) جوان وخشکۈك ورند ودهلەل، دەقەرا ئاڭرى ب گارتىين.

١١. ریوایه‌تا ئیبن ماجھی

ھەم گۆتییە (ئیبنو ماجھئى) پاک يى گۇتى (ئەنەس) ۋیارى (لولاك)^(١) من دىتى ل سەردىرى بەھەشتە يەك خە ططىچ زەرنىگار وقشتە من پرسى ژوى مەزىن ھەفالتى: ئەڭ خە ططە چىيە وە چاڭ وعالە؟ مەعلوم بى گۇتى: ژیوتە موزدە (خېرىيەك ب دەھە ئوقەرب ھەڙدە)^(٢) من پرسى: ژبۇچى (قەر) وەسانە حىكمەت ژمەرا مەگەرنىھانە وى گۇتى: بەلى دېيت بەلەنگاز^(٣) سەرحال وە بون دچىت ب داخوار ئەممەچ كەسى دكەت (قەران) ئەم ھىچ چارە نەمايىھە ئەم بىزان لەم. خېرىھەك مەزنە برايى دىنى وى دەست ب گرى ب جان ئەفينى دەستى وى ب گىرپ مال و پارە ھارى وى ب كە خودى تە يارە.

^(١) مەخسەد پى پىغەمبەرە (س)، وەركىرتىيە ژفەرمۇدا قودسى: (لولاك لولاك ما خلقت الأفلاك)، ئانکو: گەرتۇ نەبای مە ئەڭ جىھان نەددا، ھن دېيىن ئەڭ نە فەرمۇدەك درستە، ئانکو: دانا يە.

^(٢) ئەڭ فەرمۇدە هاتىيە ۋە گوھازتن ژ(أبو أمامة)، دەقى وى پىغەمبەرى (س) فەرمۇيە: (دەختە الجنة فرأيت على بابها الصدقة بعشر القرض بثمانية عشر، فقلت: يا جبريل كيف صارت الصدقة بعشر والقرض بثمانية عشر؟ قال: لأن الصدقة تقع في يد الغني والفقير والقرض لا يقع إلا في يد من يحتاج إليه)، سەحکە: أبو القاسم البغوي، جزء البغوي، ص ٦٦.

^(٣) ئانکو: دەرۋەزەكەر، ئەمۇ دكەرىيەت وپاران دخازىت، لى شۇشى ئەڭ پەيىشە رۇنکرييە ودبىزىت: "أي السائل بلغة أكراد السنجرار، كتبه في: ٢/٣/١٣٨١ھ".

١٢ . ریوایه‌تا ترمذی

زانی مه ژ(ترمذی) شرین کار فهرمان دکه‌تن رسولی موختار
من دیتی (خه‌لیل) دباغی جهنهت گو: باتی مه تو سه‌لامکه ئوممهت
ئەڭ باغ وبەھەشتە چەن دخوشن پر زموق وصەفا وپر خروشن
ھەركەس بو خودى زکرب خوینن دى دار و درەختى بۆب چىنن
ھەرچى بو پتىردكەت گودارى نىعىمەت دى پتىرب دەت وى بارى
نى زکرى خودى گەلهك ب خىرە خوزمەی ل كەسى ب زکرى فيّرە
نەي خاسىمە ل ۋانە چارقسانە ئىكجارنى ل نك وى پر بەھانە:
(سبحان) ژخودى كو چەن پەسندە (حەمدە) وى دلان دكىيىرى زىننە
(غەيرى تەخودى خودى چ نىنە) (ئەى چەن مەزنى)^(١) مه جان يەقىنە.

^(١) مەخسەد پى ئەڭ پەيىشەنە: (سبحان الله، والحمد لله، ولا إله إلا الله، والله أكبر)، ئەڭ فەرمۇدە بىدەھان ریوایەتا ھاتىيە ۋە گوھا زىن، ھەمېزى خىرا وى يى مەزن مسوگەر دكەن.

١٣ - ریوایه‌تەك ژخودانیین فەرمۇدەیان

ھەم (ئەھلى حەدیس) دىكەن ریوايەت وان بۆمەھە ئاقاصىدى ھىدايەت (پېغەمبەرى) دا دئاسەمانى مازن مەلەكى وەكىيانى جانى ئەو ھندە مەزن بو بەينى دۆچاڭ بۆھەفتى ھزار قويىناغ ب چار گاڭ ھەر گاڭى مەلەك ل نك وى مەئمۇر بەردەستى دىكەن ب قووهت وزۇر دەفتەروى ل پىش قەلەم ب دەستى ڪارى خوب سەردەكتە درستى ئەۋتا زەيت وچەن دېيتىن، ئەق كەى دەرىت وکۇدچىتن.

ھەم دى مەلەك ب گرى وزىمار بۆحالى ئەوان كەسىت گونەھكار يەكدى ژمەلەك عەجىبى شانە نىش ئاگەرە نىش بەفر گيانە بىحەد وى مەلەك ل چان و خواران غافل نە ژزكىرى حەق چ جاران ئەي صانعى پەرجەلال و قادر ئەي پېكىش كەرن تە بەفر و ئاگەر عەبدىيت خو وەساكىن موسەخخەر سەرتاعەت و سوننەتا پەيەمبەر.

١٤. دورياويهت ژکوري عهبايسى

(ئەنوارە) دېيىزى پر مەطالب گوت (بولەسەنى) وى بابە (غالب)
 زار (ئىبنو سەبع) دېيىش وى نامە مەشهۋەرە (شىفا صودور)^(١) تەمامە
 دۇ تازە حەدىس ڦايىن وعەباس) ئەوپاکە صەحابى يى خودى ناس
 پاشى ڪودكىر شريين زمانە سەرمەبەھى ئەق سەفەربەيانە
 فەرمان دكەتن رەسۋلى پر نور ئەزپاشى ڪو چۆمە (بەيتى مەعمۇر)
 من قەصادە ڦىھەل ب چىم ب تەعجىل من دى ڪو ۋەما جەنابى (جبريل)
 من گۇ: تو چەوا ب جى دھىلى دوستى خودى مەكانى عىلى^(٢)
 وى گۇتى: قەسەم ب . لا مەكانى هەريەك ژمە حەددى خۇ دزانى
 گەرتى ب پەرم دەقى مەقامى من پەرسوژن ب نۇرتەمامى
 پىغەمبەرى گۇتى: ئەى برايە حاجەت تە چىھەل نىك خودايە
 گۇ: بۆمە ب كە رەجا و مەھدەر^(٣) ئىزنا مە ب دەت درۈزى مەحشەر
 وى رۈزى ب بىم دخەمەتى تۇ سەرجىروپىرى بولۇممەتى تۇ
 ئۆممەت تە ل سەرب چىت ب رەھوان ئەزھەر دو پەريت خو چاك بكم پان
 (پىغەمبەرى) گۇ: گوتى: ب بۇرە ئەزھاتمە نقوكىرن دنۇرە
 ئەزھەفتى ھزار حىجاب ب دەفتەر ھەريەك نە وەكى ئەۋادى چوم دەر
 تا گەشتىمە يەك مەقامى ئەۋراز نە ئىنس و مەلەك ج دەنگ وئاواز

(١) (شفاء الصدور)، دبابەتى: زهد ورقائق، يا: أبي محمد عبد الرحمن بن محمد بن عتاب الأندلسى المتوفى سنة ٥٢٠، البابانى البغدادى، إيضاح المكنون: ٤/٥٠.

(٢) سەڭا پەيشا عەرەبى (عالىي) يە، جەن بەرز وبلند.

(٣) هيچىكارى، يى دنافېمە دوواندا ھارىكارىي بکەت، دەۋزا نا ڪوردىيا ئايىنيدا زۇر بكارهاتىيە.

دەرحال مە سەھم گەھشەتە جانى دەنگەك مە گولى بولەو مەكانى
 وەك دەنگى (ئەبوبەكر) تەمامە راوهستە گوتى دئەق مەقامە
 هندەك ژىھانىي خودى دكەت نشيژە ۋى گاۋى خودى دكەت نشيژە
 ئەزمامە عەجەب دىيارى خىرە ئايال مە پىش گەھشەتە ئىرە،
 ناكەمە نىدا ژشاھى ئەكبار وەرھىفە تو چىتىرىن پەيەمبەر
 وەرھىفە توئەي حەبىبى (ئەحمد) نىزىك مە ب بە توئەي (محمد)
 نىزىك خوکرم وەكى دقورئان ۋى بەحسى شريين دكەت ب تبىان
 نىزىكتىرى دۆسەرىت كەنانى تاقەت مە نەمال سەر جەوابە
 ناكەمە گولى بودنگ وئاواز وەك دەنگى (ئەبوبەكر) مە ھەمراز
 راوهستە خودى دكەت نشيژە ئەزمامە عەجەب ژوى نەبىيژە
 ئەق ياروبرا ئو چاكە مىرە ئايال مە پىش گەھشەتە ئىرە
 ھەم من بو گومان دقەلبى جارى ما پىتىمى يىنى نشيژە (بارى)
 وى گوتى: ئەيا حەبىبى سەنگىن پاشا ھە ئەزم غەنيى وزەنگىن
 من كارى نشيژى رەحەمەتە وېھس كۇدى بى نشيژب كەم ژىو كەس
 سۈلطان خودانى دۆ جىھانىم سۈبحانى} دېيىم بلندى شانم {
 حەزكەي تو قى ئايەتى ب خوينە: {رەببى تە ئەوه رەحەم بەرينە
 كەل ھنگورەحەم دكەت ب ئىعازاز با جومله مەلەك ژوى ب داخواز
 دا ھنگوب هيتنە دەرژتارى بۇنۇرۇپەرسىندا وى بارى}^{(1)}
 ئەممە ژىھامى يارى غارە صەبرى تە ب وى دەھىت دىارە
 ھون ھەردۇ ژىھەك قورى مە دانە ئەو صەبرى تە يە دەر جىھانە

(1) مەخسەد پى ئايەتا قورئانا پىرۇز: (هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلَمَاتِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا)، سورەالأحزاب: ٤٣.

وەحشەت تە دەمما گەھشتە جانى وەك دەنگى وى يەك مەلەك مە ئانى
 تانك تە نەمىنى ترس وەھېيەت تا تازە فەھم ب كەھى زھەزرت
 (مۆسا) كومە دى دسەھمى مایە صەبرى وى هەبۇ ب ئەو (عەصا) يە
 من گۇتى: چىھە تە ئەوب دەستى تا صەبرى دلى وى بىت درستى
 هەھېت وى نەمىنى نىيەت فۋادە دا فەھمى ب كەت تەمام مەرادە
 وى پاشى دەگوت ب رىزوتەبجىل پا كانى سوئالى يارى (جبريل)
 من گۇ: تو دزانى ئەھى خودايە وى گۇ: مە قەبۇلە ئەورەجايە
 ئەمما بوكەسى تو چاك ۋىيەت ب جانفيدايى.

 هەم يەك ژريوايەتا وي شىرىين فەرمان دكەتن رەسولى نۇرىن
 ژىھەل مە دچىن شىرىن رەوانە (جبريل) مە ل دوى دھىت جوانە
 حەتتا دكەھىنە ژىر حىجابە پىچەك دھەزىنى ئەڭ جەنابە
 گۇتنەمە وەكى نەگۇتى (جبريل) ھا بۇتە (محمدى) عەرەب جىل
 دەرحال وي دەگۇ: خودايە ئەكبار دەستى خو ژپەردە ئىندا دەر
 وي گاڭى ژپەردە برمە ژۋەرە پىن، مەد ب مەسافە سال ستۇرە
 وى گۇ: ھەرە پېش تۈئەي (محمد) ژىھەل مە دچىن ب لەزچ بىحەد
 تائەم دكەھىن حىجابى ثانى لۇلۇ^(١) بوج قەد شىرىن ب جانى
 هەم تازە ھەزاندى گۇتى ھون كىن گۇ: صاحبى پەردەيىا دىزىرىن
 ھا بۇتە (محمدى) پەيەمبەر دەعوهتلىيە ئەۋشەھى ئەكبار
 دەستى خو ژپەردە ئەرانى وەك بەرقى برم بولەمە كانى
 ئەقىرەنگە دچوم حىجاب حىجابە تا حەفتى حىجاب حىجابە
 پىنسەد سەنە ھەريەكى دئەستۇر (رهفەف)^(٢) بومە ئانى لەۋسەرى ژۋەر

(١) مەخسەد پى لۇلۇنە، ئەم مۆرى يىن جان و گرانبەها.

(٢) رائىخاكا پانا پىرۇزا كەسکە، سەحکە: تفسير مجاهد، ص ٦٢٥.

(رهفره) خوبیساطه کاچ کەسکە ئەزىزه روی دچوم شبى بىرىسىكە
 تاگەشتمە (عەرشى) ھەردگاڤە تشتەكچ مەزىن مە دى ب چاڤە
 ھەرچى كونەدىتى ئەونزانى وەصفىت وى نەكارى هىچ زمانى
 پەشكەك مە زى كەفتە سەر زمانم خوشتەر زوى تشتەكى نزانم
 من دل بو تىرى صەفَا و نورە نىشامە ددان عولۇم چ زورە.

 يارەب چ سەرايە ئەۋەق چ دىوان خەلاقى ھەمۆ جىيانە سولطان
 سەر عەرشى خودى ب عىززۇنازە سەردارى روس سول ئەمینى رازە
 وەستايى ل سەربىساطى ئونسى دلزىنەد ب جلوهگاھى قودسى^(۱)
 گەل يەكدى كىرن گەلەك خىطابە لائىق ب مەقامى دو جەنابە
 يارى ب رەجىا و دادخوازى (بارى) ب عەطىا و دلىنەوازى
 يارەب چ بلندە ئەۋەق مەقامە ئەۋەق بەھرە ژعالەمى تەدامە
 رازىمە گەلەك ژبۇتە مەمنۇن ئەى خالقى بى مەكان و بى چۈن
 تەنھايى خودى تو بى ھەڤالى مازن صىفەتى تو . ذولجەلالى
 عەبدى تە ئەزم دئەم رو فەرمان ئەى ناڭى تەيە شىفا و دەرمان.

^(۱) جەنپىرەزى حوزۇر و شوھۇدا بارى تەعالا .

پشکا دووی

موعجزه و نیشانیت پیغەمبەراتیا محمّدی
(سلافیت خودی ل سەرین)

زاخو چەنگەلییەن مکورىدى
Zakho Centre
for Kurdish Studies

بنائي خودى مەزن و دلوقان

سوبحان ڦته ئەى خودايى ئەكبهر چەن حەمد و ته نا زیوٽه يەكسەر
 ئەى خالقى پر جەلال و هيئمەت وەى صانعى پر كەمال و حيكمەت
 عالى صيفاتى بلندى شانى بىحەد مەزنى ئوبى مەكانى
 ئەى رەحم و كەرم ته بى حسابە وەى چەن ته شەديد و تال عەزابە
 داناتە جىهان ژیو فەنايىن جەنەت ته كرى جەن بەقايانى
 ئەق خەلکە ته دايىھ پر نىظامە عەرش و فەلەك وزەميىن تەمامە
 جىنن و بەشەر و مەلەك سەراسەر مەجبور ته كرن ب ئەمرى يەكسەر
 زىدە ژەمان بەشەر بىزارە مازن ته كرن ب حەظلۆت و بارە
 دانى ب كەرم ته عەقل و هۆشە بىحەد ته ڙنيعمەتىيەت دخوشە
 بۇوان ته فريکەرن پەيمەبر هەرئومەتى يەك چرایى ئەنور
 دىنى خوتە كربەيان ب وانه ئەق كارە درستە ئەق زيانە
 ئەق تشتە حەلالە ئەق حەرامە ئەو ئەق خىرە ئەق قادى شەرنەكام ئەو
 ئەق رىكە درست و راست و عالە ئەق كەرخە^(١) شەقاوەت و ضەلالە
 ئەق دەرگەھى جەنەت و رضايانى خوشيا ئەبەدى ب حەق ليقايانى
 ئەق كەرخە ب رەنج و ئىش و پر خەم باعث ب نەخوشى يَا جەھەننەم.
 سەرشتە پەيمەران بو (ئادەم) حەتتا دەگەھيتە شاهى (خاتەم)
 بى پەرده كەرن پەيمەبرى وان با هەرچى كوهاتە سەرسەرى وان

^(١) ئانکو: ئەق رەخ ولايە.

تۆبۆیى بۇوان ب هارىكاره چەن موعجيزه دانە وان بىزازە
 نادىدە گەلەك عەجب نىشانە ھەرئىكى ب پىتىقى زەمانە.
 (ئادەم) تە برى بۇزۇر مەقامە ۋەزىزىنىزە دان تەمامە
 ۋەضلا وى تە كىربەيان و تازە ۋەزىزىنىزە دان ب عىزىز نىزە
 يەكسەردكىن ب جەھلى ئىقرار لەورا كوتە كىرۋانقە پىيار
 سوپحان ژتە كۇتى وان ھەمان ئەم (ئادەم) كودكىربەيان بۇوان ئەم
 ئەق چەندە خودى مە قەت نە زانى ھەروه كوتە دايى فەضل وجاهە
 بۇ جوملە مەلەك ب سەجىدە كاھە.
 طووفان تە ددا بۇ خاترى (نۇح)
 پى خەندقى كافرى سىيەھ روح
 چى گەل وى ھەمۇ دچون نەجاتى
 سەرخاترى (ئىبراھىيمى) يارە
 ئەو فيديه تە دابو (ئىسمەعىلى)
 دەرىاتە بۇ كىرب راھى بۇرىن
 دەربۇن ژىھەرى دوازدە كانى
 كۈتى تە ب بايى (عاد) ژىو (ھۆد)
 بەرئەمرى وى كرتەبا ب فەرمان
 (يۇنس) تە خلاس دكىرڭىمىسى
 بۇرھان تە نىشاوى دا بۇھشىيار
 كەل چەندى بەلا وئىش و نالان
 ساخ بۇقە گىانى وى وەكى جار
 ئەو چىبى يەقە ب ئاقە كاسار
 وەستاندى بۇ (يۇشەعى) تە خورشيد (ئىدرىس) تە بىرە مەقامى تەمجىد

^(١) ئەق (تە) ژىيەھەيا مەيمە.

(عیسا) یى ته دانى چەن عەجەبکار ساخکەفە ب تۆ مرى وى چەن جار سەرگۇرۇپەرەص وى دەست دمالى چىبۇنە ب ئىزنى . دوالجەلالى.

خاسما ب رەسۋلى خوى (مەممەد) چەن موعجيزە نى ته دانى بىحەد نىشانى پەيەمبەرى نە يەكسەر دل موردىيە چى نە ئىنى باوھر نىشانى نوبۇوهتىا وى زۆرن كوم كىرنى هەمان ژكارمە دۆرن رەحما خو خودى بسەرب رىئىزى نى (شىيخى زەھەخشەرى) دېيرى:

ئەونەوە خەوارقىيەت دىارە گەشتىنە ژمارى يەك ھزارە گەريابى خودى ب ھارىكارى چەندەك دى ب بىم ب يادكارى.

أ. نمۇنەك ژمۇع جىزاتىئىن ئەسمانى

١. نە خوندموارىا وي

پىغەمبەرى مەھى رەسىقلى عالەم سەردارى پەيەمبەران و خاتامەم
مەعەلۆم وەكى رۆزى رون دىمارە (ئوممى) بويەقىن نە خوندموارە
نەى خوندى ئەلېف نە سىن و شىنە نەى زانى حەرف ۋەرەع و دىنە
قەومى وي ب چان و خوارى (مەككە) ھەم ئەھۋى نە خوندموارە شەككە
مازان بول نىشى وان شريين كار نەى كىربو سەفەر بول عىلمى يەكجار
(ئنجىلە) ئەڭەر (زەبۇر) و (تەورات) نەى زانى ژوان چ سىفتر و ئاييات
عومرى وي ل چارى تا ب چىل سال قەومى وي دىيت وي كار و ئەحوال.

نىشمىرە ئەڭەر خونە جوان بۇ ھەر دەم ل چەل و چىاشقان بۇ
كەھ كاسبە ئەھە دەكارى ژىنە گەھ تاجرە لى كۈچەن ئەمینە
جارەك دوئەڭەر چو (شام) ژجانى ڪاروانى بول وان ھەمان دزانى
كەھ ئەھە بول خودان ژن و عەيالە ھالى وي ھەمان دىيت چ حالە
كەھ ئەھە بول وان شەركۈن ب كەيىف و شادى گەھ دەھەم و روژ دچۈنە نادى
يەكجار نەچۈن ئەوان يەقىنە نەى خوتى بە دەگۈنە شەرخوينە
ناكەھ وي عومر بول چىل تەمامە ئەھ بۆيە خەطىبى خەرئەنامە
وەك بەحرى عىلام تەرى ژمەوجە ھەر چى زى خەبەر دەدت چ قەنجه
سەيرىكە ژعلمى ئەھو چەوانە ناڭى وي تەرى كۈرە جىهانە
تا دوينى چەوا نەزان ب ئەخبار ئەقىرۇكە چەوا بول كەنچى ئەسراز
چىل سال بول چەوا دېيىزى لالە ئەقىرۇكە ژنۇطقى بى مىثالە
ئەق عىلەمە و ئەق كەمال و حىكمەت ئەق دىنە ب ئەق نىزام و حىشمەت

ئەڤ ھنده قىصەص زەمانى چۆيى ئەڤ ھنده خەبەر گو ھىز نەبۇيى
نىشانە بەلىٽ گەلەك دىمارە نەھى تاقەتى گەس نەخوندەوارە
بەلكى ژخودايى عالىمەمە مىن ئەو خەروھىيە ژىۋوی ھات يەقىن ئەو
ھەر گەس ب ھەمان نە ئىنى ئىمان وەربىزى: ب نورە بەس تو (قورئان).

٢. قورئانا پر هنروئاشکرا

ئىكىيىدى پەيەمبەرى مە نىشان (كورئانە) ئەوا عەزىم وېرّشان بى شەك قورەشى دوى زەمانى مەشەور بونە پرۇفەصىح زەمانى ئەھلى قىسە وو زەمان رەوان بون گۆيىندە^(١) ب خوتى بە ووبەيان بون ئەزمانى عەرب جوان دزانى با نوكتە^(٢) وو رەمزوبا مەعانى ئەصحابى فەصاھەت وېلاغەت بۇ فەننى زەمان خودان صىاغەت ئوستادى كەلامى شەرۇمەن شور چەن شاعر وچەن فەصىح دەشەور ئەمثالى (وهلىدى) باب (موغىرە) وەك (عوتى) (رەبىعە) باب شەھىرە پىغەمبەرى چەن دكۈتە وانە (كورئان) ژخودايى ئاسەمانە بى مىثالە كەلامى خوى قەديمە ئەو گەنجى عولۇمە زور عەزىمە نەي حەددى منە نە حەددى ھەركەس ئەڭ نەزم وېيان وشەرعى ئەقدەس گەر خرۇقە ب بن چ ئىنس وجانە شەسى وى نەشىن ب كەن بەيانە.

چەن جارى دكۈت ب زارى قورئان: (كەرنىگو ب وى چوئىمان)
 قورئان عەربى زەمان ب كەن كۆم) (چەن شاعر وپر زەمان ب كەن كۆم)
 وان خودپەسانان فەصىح زەمانان ئەربابى بەلاغەت وېيانان
 (كەرھون ھەمييان دخۇ دېينى يەك سۆرەتى وەك وى بۇمە بىنن
 كەرھون نەشىان و ھون نەشىن ھەر) ھون چاكە ب كەن يەقىن وباور

^(١) ئانکۇ: گوھدار، ئەوي جوان گوھدىرى بىت.

^(٢) ئانکۇ: نەيىنى وپىزانىن پر مفا.

لازم نیيە ئەق عیناد وکينه (هنگود گريت خودى يه قينه
هون لازمه زى گەلهك ب ترسن) سەرھاتى يى قەومى چوي ب پرسن
(حازر كرييە وى ئاگەرهك هار بۆ جوملهئى كافريت دبه دكار).

هەركەس ب صەفائى دل ب بىنيت ۋى موعجي زەئى جوان ب خوينيت
دې زانى ئەوان صەنەمپەرستان سەردىنى خوئە درشت وچوستان^(١)
ئەو هنده خودان عيناد وکينان دەر حەققى رەسولى شەرع ودىنان
وان هنده حەول ددان ب ھەر حال قانع وي ب ڪەن ب جاه ئەگەرمال
تا (لات) و (ھوبەل) نەبن نكۇ^(٢) سەر ئەو دىنى ڪەفن نەبىتە ڪەركەر
گەروان ھەبىا دجان شيانە ئەق شۆلە تنى ب سەر زمانە
نەي عىلمە نە صنعت و نە قووت نەي ڪارەكى ھن عەجىب ب دىققەت
ئەو بون ژزمان ل ژور مەقامى ئەو بون ژعەقل عەقل تەمامى
چەن پىرى خودانى راي و تەدبىر چەن مەزنە عەشىر و بەگلەر و میر
وان چەن دكىرن ھەر رۈز مەشورەت گەرئەو دشيان ب ئىك ژسۈرەت
وان دەست نە ددا ب تىر و شىران وان خون نەدرىيەت ژجان و پىران
شۆلەك ب زمان ب بىت . مويمى سەر حاجەت نىيە گورزو شىر و خەنجەر.

چى فكى ب ڪەت ب ھۆشىيارى ۋى موعجي زەئى ب ڪەت گوداري
يەك موعجي زە بى مىثالە ئەكبار نيشانى نوبووه تاپەيەمبەر
مەعلۇمە ل لايى ھۆشىياران حەتتا خول نكەوان نەياران
وان تازە دناسى راست گۆيىھە قەت زى نەدى خوارىي و درۇيىھە
وى گۆتە ئەوان ب زارى قورئان تاقەت وە نىيە ب ڪارى قورئان

^(١) رشت و چوست ئانكۇ: پەيت و پېرىزىاڭ.

^(٢) نقۇ، نزم، سەرشۇر.

چەن سەعى ب کەن ھەتا ب مىن يەك سۆرەتى ھون نەشىيەن ب ھىين
 پشتا وي ئەگەرم نەبایە ئەق مۇعجىزە بەس ل نك خودايە
 ئەونەي دشىياب ئاشكارى ۋى گۆتى ب کەت دنیش نەيارى
 ھەر چەندى زەلام خودان كەمالە سەركارى خونك خوبى مىثالە
 نابىئىزى ئەگەر خو ھۇشىارە وەك كارى مە كەس نەشىت چ جارە
 ما كى ژىه شەرىيەقىن دزانى وەك كارى وي كەس ئەبەد نەتانى^(١)
 چەن جىن وېەشەر ب كەن خەباتە وەك پىشەئى من ژوان نەھاتە
 گەرئەقسى نەي ژشاھى ئەك بەر نابىئىزى كەسى عەقل تۈرى سەر
 نەي خاسەمە رەسۇلى پاكى مۇختار سەردەفتەرى عاقلان وەشىار
 نىش قەومى وە پرەعيناد وبەدناڭ داخدارى شكاندىنا وى ھەر گاڭ
 كەرئەودشىان ب تازە رەنگە ما وان كودكىرجىدا ل وجەنگە؟
 يەك رۆزى پەيەمبەرى ئەنامى تەنها بود مسجد الحرامى
 جەميانە قورەيشى چەن د(نادى) دل كول ھەمو بەر رەسۇلى ھادى
 بۇ (عوتە كورى رەبىعە) حازر زانا ب كەلامى سحر و شاعر
 كۇ: ئەزدى ب چەم بونك (محمد) چەن مەطلەبە كان ژىۇدكەم عەد
 ئەوبەلكى ژدىن مە وازب ھىنى دلخوش دى بىزىن ب دل ئەفينى
 چۇ گۆتە رەسۇلى نازدارە چەن تشت ژتەرا دكەم زماრە
 وى گۇ: (ج ل نك تەھەي ب بېزە) داخا ددى {خو}^(٢) چاك ب رىزە
 گۇ: چى تە دەقى ژمن ب خوازە دى دەينە تەھەر چى توئىيازە
 كەردى تە ب ۋى ژىيەر و مالى دى دەينە تەھەم ژدل حەلائى
 وەردى {تە}^(١) دەقى بى ب مىرسەر ئەم خەر ژتەرا دبىن ئەمر بەر

^(١) ئانکۇ: ناتوانى، نەشىيى، نكارى.

^(٢) پەيچا (خو) ژزىدەھىا مەھىيە، دىارە ژىير چۆيە.

پیغەمبەری گو: (خلاس تە گوفtar ویجا توژمن ب مینه گوھدار) وی تازە ب لەھجە و ویھەسنەدی سەرسورەتى (فصّلت) بو خوندى مەدھوش ژئەمۆي کەلامى وەی خوش (عوبە) ب دل وبگوھ دکەت گوش حەتتا دکەھشتە سەجەدە ئايەت چو سەجدى پەيەمبەری ھيدايمەت ئەمەن بابى وەليدى) ھوشيارى سەركارى خوبە تو وەك دزانى گەريافە بو (نادى) پرەھەقالە ئەمەن (بابى وەليدى) حال ج حالە وی گوتى ب گەن زمنىھ باوھر گوھ لى بومە ژى کەلامى شەکەر ھوستامە ژدل ب شعرى شاعر زانامە ب نرمە نرمى ساحر من دينە ژكاھنىت زەمانە واللە . نە ئەموج ئىك ژوانە ئەمەن جوملە قورەيشى يان تەمامى بەردهن ژىھەرۈكى ۋى زەلامى ئەزسوينىدى دخوم ب ناھى . اللە ئەودى بى ب سەرفراز و پرەجاه وی بۇمە ۋەخوندى ئىك ژسۈرەت تا گەشتە قىسەك ب ترس وەھېبەت گو: (ئەزدى ب دەم وە ترس و ئىنذار يەك باو و برويسىكى تىز و دوزوار كو (عاد) و (ئەمۇد) بىر فەنايى) عىبرەت ب گەرن ژھۆش و رايى من تازە دکەرت دەقى زەلامى كاۋا كو گەھشتە ۋى كەلامى ئەم خزمى تەيىن ژئىك عەشيرىن نفريز ژمە تو نەكەى نە شىرىن مەعلۇمە گەلى قورەيشىي وىار نابىئى درۇ ۋە شەخصە يەكچار من كەفتە دلى ترس تىزى جان خالق ب دەتن مە قەھرەكا پان .

جارەكدى (وەليدى باب موغىرە) يەك بۇيە فەصىح زمان و پىرە وی گوتە رەسۋى ناڭ شرىنە قورئانى ھنەك بومىن ب خوينە

(١) پەيضا (تە) ژزىدەھيا مەھىيە، دىيارە ژىير چۆيە.

پیغەمبەری هاتى بۆ ھیدايت
 بۆ تازە ۋەخوندى ئىك ژئايدەت
 (الله) ھەئەمەركەت ب ئىحسان
 چاكى ئو عەدالەتى (ب ئىنسان
 كەل خزم و كەسان كەلەك ب چاكى
 پارىزى ۋەحشىيى و نەپاكى
 ھەر كارى حەرام و غەدروهارە
 ئەق رەنگە خودى نەصىحە كارە)
 ئايەت كوبۇرى جوان ۋەخوندى
 كوهدايى بەلى ب ھۆشمەندى
 دۆبارە ۋەخوندى چەن شرينىھ
 جارەكدى گوتى بو من ب خوينە
 وى گاۋى وهلىدى خوارى سويندە:
 شيرىنە بەلى زىل جوانە
 نەى تاقەتى جوملە ئىنس وجانە
 مىشلى مەچ كەس وە نىنە شاعر
 چۈك گوتە قورەيشى يىت دكافر
 وى بۆمە ۋەخوندى ئىك ژئايدەت
 شيرىن وجوان وپاك بوجايەت
 وى ژۇرى ب فيقىيى و ئەمەربۆ
 بەلكى ژخودايى پاك و قودسە
 ئەق نەزمە نەكارى جىنن و ئىنسە
 دەنگەك دى ب ھىت ژفى زەلامى.

القصّه . چ پر كەمالە قورئان
 يەك موعجىزە بى مىثالە قورئان
 سەنگىنە كەلەك زىل شرينىھ
 رەنگىنە چ كەنجى علم و دىينە
 قانۇن و شەريعەتى خودايىھ
 بۆ جوملە كورەي زەمین چرايە
 بۆ چەندى بەشەر دەر زەمانان
 چى مللەتى ھەى دەھرمە كانان
 پر علم و حىكەم پرى ژئەسراز
 پر نوكتە و و رەمز و پر ژئەنوار
 تامايە ب جانقە ئەق جىهان پىير
 بن نايى ژوى ژعلم و تەفسىيەر
 نەزما وى فەصىح و عالە غايەت
 دەريايى عولۇمە بى نىهايدەت
 چەن ئەھانى زمان دنامدارە
 چەن شاعر ولاۋە بىز^(١) بىزارە

^(١) ئىستان بىز، لافزە بىز، ب دەقۇڭا ھەركىييان ئىنايە.

وان چەن دەرن ب جان خەباتە یەڭ سۆرەتى گورت ژوان نەھاتە
ھەل ھنگى ھەتاب ۋىزەلى چ كەس نەئانى مىشلى وى بەلى چ كەس نەئانى
دې ھەروه بى تا جىھان دەيىنى شېھى وى ئەبەد چ كەس نەدىنى
سەيرىكە ھزار ھزار كىتابان شعرىت دجوان وپان خىگابان
كائىكى دېيىنى ناڭ ھەمانە نىزىكى ۋە . معجزالبيانە.

٣. شهقبوٽا ههیضى

پیغەمبەر و نورى خرئەنامى يەك شەق بود . مسجد الحرام . ئى رۆبى وى چو مەھ^(١) تەمام و نورىن خولقى وى وەكى روپى وى شىرىن يەك هەيشه شەقى كومەھ تەمامە گەل سەيرى فەلەك ل زور مەقامە ئاگەھ نەزك اروبارى حەق ئەو نازانى كودى ب بىتە شەق ئەو نازانى زىۋىرەسىلى ئەنور دى ئەق شەقە ئەمۇب بىتە دۆكەر ئەمۇق شەقە دى چ بەھرە وەر بى دەر خەمدەتى سەرەتەرە بەشەربى جەميانە زموشىركىيەت دەمەشەر وان كەچ نەزەرت ب جان ودل كۈر وەك پىرە (وەليدى باب موغىرە) (بۆجەھلى ھىشامى) جان حەقىرە وەك (ئەسوھدى موطىطە لب) سىيەھكار (نەضرى كورى حارثى) غەرەزدار (عاصى كورى وائىلى) مرارە ئەمثالى دوان گەلەك بىزارە گۇتن ب رەسۇلى ئىنس و جان ئەو داخوازە زتە مە يەك نىشان ئەم گەر راستە خودى تو داي پەيەمبەر ھەيشى ژمەرا ب گىرە دۆكەر، وى رۆكەرە دەرگەھى مىرادان ئەم دادرسى خودانى دادان يارەب تو دو كەركە (مەھ) تەمامە ئەق موعجيزە وان ژمن مەرامە گەر من ب تەيە قە كارى دەعوەت ئەمەزىنە قورەيىشى يان هەمانە لى بون ڏىلى خوپر ترپانە تاقەت كى ھەيە گۇتن ژجانى ئەسىرى ب كەت دئاسەمانى؟

^(١) وەكى هەيضى.

نى مەطلەبى وى ژشاھى حەق بۇ ئەو ماھە ب قودرەتا وى شەق بۇ
 وان دىتى هەمان ب چاھى سەرئەو ئەو ماھە تەمامە بوي دو كەرئە و
 وان دىتى (حیرا) ل بەينى دۆ كەر وى گاھى دكۆتە وان پەيەمبەر:
 خۆئەنگوب چاھى سەردېىنن (ويجا زمە شەھەدەر ب مىنن)
 باوەرپى ب كەن قە تازە نىشان ھون باشە ب كەن قە بولى ئىمان
 من بۇوه دەن كەمال و خوشى خىرا دو جىهان ب عەيشى نۆشى
 ۋى دىنى كەسى نەكتە قە بولە دى بىت دجەھەن نەمى مەلۇلە
 ئەو كۆمە قورەيىشى بون بەلاڭە وان طارى دلىت دكۈرۈچاھە
 حەيرىنە ژقى مەزىن نىشانى وان كوفرو عىناد تىرى ژجانى
 وان ئىكدى {كۆتن كو}^(١) ھەردەينە ئەفرەنگە سحرمە قەت نەدىنە
 ھەندان وە دەن ۋەزەشى ياران حەددەك ھەيە سحرى سحركaran
 گەروى ژمە كرى سحر و حىلە ناتانى^(٢) ب كەت ژخىرقەبىلە
 رېشىنگى دەيىن ب كەن ژى پسيار كاروانىي وئەھلى چۈل ورى وبار
 كەپىانە قە چەن ژكارەوانان ئەھلى مەكەھلى ژدور مەكانان
 پسيار ژى كەن ژماھى دۆشەق كۆتن: مە دىيە ب چاڭ. موھەققەق.
 چەندان ژصەحابە پەدىرایەت ۋى موعىزەئى دكەن رىوايەت
 چەن راوى ج (موسلم) و (بوخارى) رەھمەت ژمە ووژوان ب بارى.

^(١) ژزىدەھيا مەيە.

^(٢) نەشىت، نكارىت.

٤. گیریوون و فه گەريانا رۆزى بۆ پىغەمبەرى زئاڤابۇنى

يەكدى ژنيشان رەسولى دينى گەريافە ژىو وى روزى يەقىنى
 (شىخى طەبەرانى) ئەودبىزى: رەحما خو خودى ب سەرب رىزى
 يَا گۇتى ۋەتك صەحابە دل نور (ئەسمایە كچا عومەيسى) مەشەۋر
 رۆزەك بى (نەبى) ل خاكى (خەيدەر)^(١) سەردانى بۆ كۈشى يارى (حەيدەر)
 مەشغۇل ب وەھى بوداتە خوارە تا روزبۇنيھان ل خەردىيارە
 گافا كو خلاس بۆ وەھى و تەنزيلى
 وى گۇتە (عەلى) ب قەدر و تەبجىل:
 (ئاياتە كىرى نېيىزى ئېڭىز) ئەنەنەن ئەزفيداكار
 وى رۆكىرە لايى ئاسەمانى (يا رەب) تو عەليمى تۆ دزانى
 (ئەف بۆيە دطاumentى تە) شىريين
 جارەكدى ۋەتكىرە رۆزى) تازە
 حەتقا زتەپا ب كەت نەممازە
 (ئەسمایى) دىكۈ: مە دىت ب چاقا
 رۆزبۇل ئوفوق تەمامى ئاشا
 جارەكدى ل جى خوئەوەلاتە رون بۇقە دوبارە خەرەلاتە.

^(١) أي بالصهاباء من أرض خيبر، شوشى، ئانكۇ: ل خاكى صەھباء ل ئەردى خەيدەرى.

(٥)

حیناک و (نەبى) چوئاسەمانى ئەو قىصىھە وەكى تەممام تە زانى
پىغەمبەرى گۆتە وان قورەيشان: (ئەزراستى دېيىم ژىۋو وە نىشان
من دىتى ژىڭىھە كارەوانە وەندا بىو حىشتىرەك ژوانە
من كىرىپ سەلام ژوان ب سەنگە وان ناسى ژمن صەدا وو دەنگە)
كۆتن وي: ئەگەرتۇ راست بەيان ئەو دى كەنگى ب ھىتە كارەوان ئەمۇ؟
(چارشەمبى گوتى دىگەھتە ئىرە) وي رۆزى دبۈنە چافەنىيەرە
ئىشارە وو روز خو چۆيە خوارە ئەو قافىلە ھىزكۇ نادىيارە
پىغەمبەرى كەردىعا ژ(بارى) ئەى هەرتۇ خودان وھارىكاري
راڭرتىب و روز دئاسەمانە حەتتا كە دەھاتقە كارەوانە.

(٦)

وهستا بوژبو وی روز . موحه‌ققهق حینا کو ئەوان دکولى (خەندەق)
مەشغۇل بونە خرب ئەو شرینكار نېزىكبو ب چىت نېيىزى ئېشار.

ب. تەسبىحە زادى وىمەركەتا دەستى پاڭ

ئەو بۆمە نەقل دەكت (بوخارى) سەد فەيىض و كەرەم زۇي ب بارى
يى گۆتى ژيۆمە (ئىيىن و مەسعود) ئەم بويىنە ل نك رەسۋلى پىرىجىد
زادەك مە دەرب نۆشى جانە وى زادى زىرىدىكە يانە.

(٨)

(شەيخى طەبەرانى) جايى باوەر نەقلى دكەتن ژزار (ئەبۇ ذەر)
پىغەمبەرى پېربەھا وپېرنور ڪربونە ددھستى ھەفت بەرىت ھۆر
تەسبىح زى دھات ب دەنگى عالى حەتمامە گولى بو كرنە نالى
وى پاشى ڪرن ددھستى (صەددىق) تەسبىح ھە دكەئەوان ب تەحقيق
پاش ڪرنە ددھست (خەلیفى ثانى) تەسبىح ھە دكەئەوان عەيانى
وى پاشى ڪرن ددھستى (عوثمان) تەسبىح مە گولى بو ھەردكروان
وى پاشى ڪرن ددھست مە ۋانە ئىيدى چ نەھاتى دەنگ ژوانە.

(٩)

هەم (قازى عىازى) پر بەھايە گۇتسى دكىتابى خوى (شىفایە)
(جەعفەر) خودبى زىاب وباپىر ناخوش بوھنەك رەسۋلى تە بشير
(جبرىل) وى دەمى دهاتە خوارە ئىنا طەبەقەك ترى وەنارە
تەسبىح هە دهات ژمیّوهئى تەر سەر خاترى نورى جان پەيەمبەر.

(١٠)

زار(جابری) هەم دبیت(بوداود) ڦى موعجيزهئى ژمهنبەعى جوٽ
يەك(جوی) ڙنى ئانى بۆ پەيمبەر گوشتەك بو تری ژهرد(خەيپە)
ژى خوارى پەيمبەرى خودايى گەل(بيشري) ب ناڻ ڪورى(بەرائى)
ئەو(بيشه) دمردگاڻ وئانە وي دەستى ڦگوشتى دا بهيانه
کو:ئەى تو رسولى ناڻ(محمد) پر ژهره ڪريمە جوی ڙنا بهد
پىغەمبەرى پاك و پر گەمالە ژى پاشى ژھەر چوار ژسالە
جار جاره ژىھەر گيـان دئيشا تا ئاخـرى جـانـى پـاك ژـى كـيشـا
يا رـهـبـ بـ فـيدـاـيـىـ جـانـىـ وـىـ بـمـ تـاـ ماـيـمـهـ ژـخـادـماـنـىـ وـىـ بـمـ.

ج. سلافکرنا بەرا و گوھدا نا تشتی بی روح بۇوی (سلافیت خودی لیبن)

(۱۱)

(موسلم) وە دبىز ززارى (جابر)^(۱) يىن كۆتى رەسۋلىپاك و ئاطاهر
(يەك بەرهەيە نىيڭ نوالى) (مهىكە) ئەزتازە وى ناس دىكەم) نەشەكە
هەر جارى دچۈمە ئەمە مەقامە وى تازە زەمن دىرىسىلەمە.

^(۱) هو: جابر بن سمرة، شوشي.

(١٢)

هەم گۆتى يە (ترمذى) ژئەخبار ئەق گۆتە ژزار (خەلیفەئى چار)
ئەزبۆمە دگەل (نەبى) موبارەك ئەم چوينە دەرى ژامەككە) جارەك
ھەردار و بەران دگوت ژھەركاھ ئەى سەرتە سەلام رسۇلى . اللە .

(١٣)

یى گوتى (ئەبۇنەعىيم) و(بەززار) ئەڭ گۆتە ژ(عائىشىا) شريىنكار
فەرمانى رەسۋلىنى نازدارە (حىنا مە وەھى بوھاتە خوارە
ھەردار وېرىت دچۈمىھە نىك وان دا بىن: ژتە ئەھى سەلامى رەھمان.

(١٤)

هەم گۆتى يە (بەيھەقى) يى پىرنور يى گۆتى (ئەبۇئوسەيدى)^(١) مەشەور
پىغەمبەرى گۆتە مامى (عەبباس): (ئەى بابى فەضل) توئەى خودى ناس
(تۇدرىنەكەفى دەگەل تفالە حەتتا كەسوبە دەھىمە مالە
حاجەت مەھەيە بە ھون ھەمانە) ئەو مان سوبەھى ھەمۆ دخانە
چۈخانى يى وان رەسۋلى ئەنۋەر روئى وي چۈمىھ زمان چوشەكەر
(ئەى سەرۋە ھەمان سەلام ورەحمەت حالى وە چىيە ج رەنگە صحەت)؛
كۇ: (خېڭە بىن ھەمۆتەبايى) داپۇشىنە خرب پاك عەبایى
كۇ: (رەبى) توپاك وعالى شانى (ئەق مامى منە خوتۇ دزانى
ئەق ئالى منن ھەمان تو داپۇش دور بىخە ژئاگرى وە ناخوش)
دىوار وەر وەرىت دەرازىيەن سى جار ھەمى يان دەگۆتى: ئامىن.

^(١) أي الساعدي.

(١٥)

گۆتى ژائەنەس) ئىمام (بوخارى) ئەى لوطى خودى ژوان ب بارى
پىغەمبەرى پربەها و پرەنور رۆزەك چو (ئوحود) چىايى مەشھۇر
كەل وى بونە سى هەفال ويارة (عثمان) و (عومەر) چو (يارى غارە)
لەرزى بولو (ئوحود) ژىن پيانە ليىدا وى ب پى خو گوت جوانە:
(راوهستە ئوحود) ب گرقەرارە (سەرتۆيە پەيەمبەرەك) بىزارە
(صدىقەك ودق) مەزن (شەھىيدن) سى پاكە خەلىفەئىت سەعىيدن.

(١٦)

هەم (قازى) دنیش (شىفا) كىتابى ئەوبۇمە دېيىت ۋە خوش خىطابى
حينا ل (مهكى) (نەبى) پەريشان حالى وى ژدەستى پىس قورەيشان
جارەك بول سەر (شە بىر) چىايى وي گۈتكە پەيەمبەرى خودايى
سەرمن تو ھەر مە ترسە پەجان سەرمن ب ڪۈزۈ تە قەمومى نادان
خالق دكەتن زەن عيقابى بەروان دس وزم دوى عەزابى
گازى كەرە وى (حىرا) چىايى بۆ سەرمە وەرە ب خىر و شايى
كىيم خادمەكم ب من نەزەركە تو من ب پى يېت خوبەھرمەركە.

هەم نەقلی دکەت خودانی (ئەنوار) زار (فەخر و ئیمامى رازى) گوفترار
 دەف ئاقەکى بورەسۇلى مەھتاب هات (عیکریمە) ئى (ئەبۇ جەھل) باب
 وى گۆتە پەيەمبەرى مونەوەر: گەرراست و درستە تۆپەيەمبەر؟
 گازىكە بەرى ھە بىت دىڭاڭى گەل شەرتى نقو نەبىت دئاڭى،
 گازى كىرى قاصادى خودايىه بەرلەقلە ئەوەت ب مەله وى ھشکە پشتە
 ئەوەت ب مەله وى ھشکە پشتە ۋە ھات ول پىش وى وەستى قشتە
 باواهر مەھەيە گۆتى ژجانى: پىغەمبەرى ئاخىرى زەمانى
 پىغەمبەرى گۇ: (تەھاتى باواهر)؟ گۇ: تا وەكى خۆب چىتىشە ئەوبەر
 پىغەمبەرى گۇ: (ھەرف جەن جار) بەرچۈقە ب سەروى ئاڭى گرغار.

(بەيضاوی) دبیژى: هات ژئه خبار مین جومله . ژ(موسلمى) خەبەردار رۆزا ل (بەدر) رەسۋلى ئەكمەل موشرك دى دھىن ل لاي (عەقەنقاھ)^(١) پەفەخروسو روپەر غورۇرە پەرمال وچەك وب جەيشى زۆرە وى رۆکەرە لاي ئاسەمانى (يا رەب تو عەليمى تۈز دزانى موشرك ۋە دھىن ب فەخر وپەركىن پىغەمبەرى تۈدكەن درۆھىن يارەب بىدە وەعدهئى تە دايى)، (جبريل) وى دەمى ھنارت خودايى پاھىزە قورەيشى يان دكاھىن گۇ: بىگە تۈچەنگەكى ژئاخىن حىنا دىگەھشتە ئىيىك دو لەشكەر چەنگەك وى ھلانى پەرژە خىزە ھافىتى يە قەھومى ناتەمېزە ئەھەنگەكى ھنەك دچاڭ گەھايى لەو جومله رەقىن ب ئاه وئىشان ھەرئىيىك بوب چاقى خۇپەريشان بەدرى . ل دو وان ب رەمح وشمშىر ھندان دکۈزن ھنان ژى ئەخسىر.

^(١) اسم مکان، شوشى.

هەم گۆتى (بوخارى) نامدارە زارئىكە خەلیفە (يارى غارە)
 حینا مە دراهى هىجرەتا پاك ناگەھ مەدى ھات سوارەكى چاك
 (مالک پسەرى سوراقە) نافە كوربوي ژطەمەع دل ودو چافە
 ئەو ھات ب چەك وسىلاح وزۇرە زىرەك ژىلى خوپر غورۇرە
 نىزىكى مە بۆ بئەمرى (بارى) يەك سەتمە ب وى دىرىدەوارى
 رابۇقە پىيان دەرانى . ئەزلام دەركەفتى ئەوا ۋېۇرى ناكام
 ئەممە وى ب وان نەكىرى دەرسەوارى دۆبارە هجوم دەرسەوارى
 نىزىك بىيەقە ب ئەمرى جەبار تا چۆكى دەوار دئاخى چۆخوار
 هەم بۆ سەرسەر درېڭىزى عەرددە ئەو گەنچە سوارى سەرب دەردە
 جارەكدى ئىنانە دەروى . ئەزلام^(١) هەم ھاتى ئەوا نەخوش وېتام
 وى تازە ھەواردە ئەمانە، ئىيناسەكىنى (نەبى) ژجانە
 بۆ خوازتى دوعا ژىركەدارە دەرھاتى دەل دويىكەل دەوارە
 ئەف موعجيزە تانەدە ب چاڭ ئەو ئەونەي بولۇپس خەيالى خاڭ ئەو
 ئەف جارە سوار بوسەر دەوارى ئەو {ھات}^(٢) بورەخى رەسۋى بارى
 وى زانى ددل كۈئەف پەيەمبەر ئاخىرى ب بىت ئەمیر و میر سەر^(٣)

^(١) ل چاخى جاھلييەتى نشيisan دىكىن ب ڪاريٽ خۇ باش و خراب و دىكىن ناڭ تويرىكەكى ودا راكىش، ئەگەر باش دەركەتبادا كەن و ئەگەر خرابدا زى پاشكەقىن، سەحکە: سعدى أبو

حبيب، القاموس الفقهي، ص ١٥٩.

^(٢) ئەف پەيىش ژىيەدەھىيا مەيە.

^(٣) عطف تفسيري، شوشى.

وى گۆته (نەبى): خو قەومى تەھى بەد
 چەن سەرتە خەم و خەباتە بىّحەد
 هەر كەس تە ب كەت ئەسیرچ بىّجان
 سەد حىشتىرى ئەم دەن ب ئەرزان
 گۇ: ھون چ دېيىت چ تشت وزادى
 ئەزدى دەمە وە ب كەيىف و شادى
 پىغەمبەرى گۇ: (نە پىتىشى نە
 بەس ناقى مە بوج كەس نە ئىنە)
 وى گۆته رەسولى عال جەنابە:
 بنقىسە زىۇمە يەك كىتابە
 گەرئەنگو بويىن ب حوكىمانى
 ئىمەن مە ب بىن ب مال و جانى
 پىغەمبەرى پر كەمال و خەيرە
 كوت (عامرى) ناقى باب (فوھەيرە):
 هەم گۆته (سوراقە): بۆتە مزگىن
 (بنقىسە زىۇ كىتابى) رەنگىن
 (رۇزەك دى بھىت تو) خوش و خەندان
 (دۇ بازنى كىسرە دەندان)
 ئەۋەدە چكۇ زلايى حەق بۇ
 (كىسرا) يى مە پايى تەختى لەق بۇ
 ئەم وەدە دەھاتە جى عەيانى.
 سەرەھدى (عومەر) خەلەپى ئانى

د. ئاخفتن و سلاف و گوهدانا داروبارى بۇوي (سلاف لىبن)

(٢٠)

فەرمان كرييە ئيمامى (ئەحمەد) زار (طەلحة)^(١) صەحابى يى (محمد) رۆزهك بو (نهبى) ل (مهكە) خەمدل بەرەنچ وجه فايى قەومى دلکول^(٢) وان دابى يە بەربەر و جەقىنان^(٣) چەن جارى ژلهشى وى سورىخويinan ناگەھ كودهاتە نك وى (جبريل) ئەويار و برايى وەھى و تەنزيلى وى گۇتى: ئەرى تە حال چ حالە (حال گۇتى ژموشىكان مەتالە) گۈك گەرتە دېنى بۇ صەبرى جانى نىيشاتە دەدمەچ ئىك نىشانى داراھە دىارە نېڭ نوالى ئەوتازە تەرەوبەزىن شەپالى تۆ گازى بى ب زارى شىرىن وى گازى كرى رەسۋلى نۇرىن ئەودارە ب ئەمرى شاهى ئەكەم ھات و سەكىنلى پىش پەيەمبەر وەك خادىمەكى چ دەست لىسەر دەست وەستا بود خەدمەتا وى سەرىھەست كۇ: بىزى ب چىتىشە ئەودو بارە وى گۇت و دچوققە شوينەوارە پىغەمبەرى پىر بودل ژشايى كۇ: (من بەسە ئەق) ل نك خودايى.

^(١) هو: طلحة بن نافع، شوشى.

^(٢) خەمدل: پەرخەم و عادز.

^(٣) خەبەر و ئاخفتىيەت كريت.

(حاکم) ژ(کوری عومه)ر دبیژی: رەحاما خو خودى ب وان ب ریژى ئەم بويىنە دگەل رەسۋلى ئەنۇھەر وى هات عەرمەتكۈنى پەيەمبەر نىزىك ب وۇزى دەرسوئالە (بۇ كىيىھە ئۆتى: بولايى مالە ئۆتى: تەھەيە طەممەع دچاکى ئىيمان ب خودى ب ھىن ب پاكى ئەۋئىكە خودى مە پىھەقالە) پەزىز زوکەمالە . ذوالجەلالە (ئەزىز بىدە خودىمە ھەم پەيەمبەر) چاکە ب دل وزمان تە باواھەر (داراھە) ئۆتى: ب چاڭ ب بىينە وى ئۆتى: تەچ ھەيى نىشان ب ھىنە ئەو دارە شريين ل نىيىش نوالى شەنگىين وجوان ژىھەركى سالى ئەۋەن دارە دھات ب لەنچە شىيرىن چەن سال ب قورم ورەدە دخاکە ئەو خاکە وى شەق دكرج چاکە وەستا بول پېيش رەسۋلى موختار وى پرسى ژوى تەمامى سى جار (ئايىا وەتوقە پەيەمبەرم ئەز) بۇ جىنن وبەشەر خەبەر بەرم ئەز وى ئۆتى: بەلى شريين، دزانىم پېغەمبەرى توپىيەقىن دزانىم ئەو چوڭە جەن خوھەردەڭا فە رېشىنگى عەرەب ددىت ب چاڭە.

هەم (قازى) دنیىش (شىفا) بىيىزى يا رەب تورەحم ب سەرب رىيىزى
 يى گۆتى (بورەيدە) ئى هنروھر وى ھات عەرەبەك بونك پەيەمبەر
 پىيغەمبەرى گۆتى: (ئەى عەرەب زاد تۈبۈچى نەيى ب دىنى حەق شاد)؟
 وى گۇ: چ ھەيە ل نك تە نىشان تائەزپى ب كەم ژدل ب ئىمان
 (داراھە) گۆتى: شريين وشەنگە (بىيىزى وەرە نك پەيەمبەرى دىين)
 وى گازى كىرى ب حىيالە دەنگە ئەولەقاڭى ھاتە دەر چەلەنگە
 هات پىيشى پەيەمبەرى ئەنامە وى تازاھ زوی دكىرسەلامە
 ئەعرابى گۆتى: دو بارە بىيىزى دا بچتە جەن خۇرە درىيىزى
 گۆتى: (ھەرەقە) توئەى شەرەفدار ئەو چۈقە جەن خۇرە روھى جار
 ئەعرابى گۆتە خودانى جۇددى: كەرئىزە ژىوتە بەم سوجۇددى
 پىيغەمبەرى گۆت ب پاكە زارى: (بۇ كەس نىيە سەجىدە بىزلى بارى)
 كەرئەمرى ب كەم كەسەك ژىو كەس) بۇ سەجىدە دبۇ ب مىرۇزن بەس
 (دا بىيىزە ۋىزى بو مىرى خۆيە ئەو سەجىدە ب بەت) ب خۆبى رۆيە.

هەم گۆتى يە (ترمدى) خودى ناس ئەڭ خوش خەبەرە ژائىبن وعەبباس)
 يەڭ مەردى عەرەب دھاتى جارەك پرسى ژپەيەمبەرى موبارەك
 نىشان تە چىه كۈئەزبازانم پىغەمبەرى تۆب رفح وجانم
 بن دارەكى قەسپى پرژوپىشى رۇنىشت بۇوى دەمى ب خۆشى
 (قى ويىشى گۆتى ئەگەرب كەم گاز باوەرتودكەى ئەرى) ب {دلخاز}^(١)
 وى گازى كەن ب پاكە زاتى ئەو ويىشى ب ھىدى ھىدى ھاتى
 تا كەفتى يە پىش دو دەستى ئەمويار جارەكدى گۆتى: (ھەرەق جەن جار
 ئەعرابى دەما ۋە دىت ب چاڤە ئىمان وى دئانى ھەردگا ۋە.

^(١) ئەڭ پەيىش ژگوھىينا مەھىيە، دئەصلدا شووشى نشيسي يە (بدلخواه)، لى ديارە بشاشىيە نشيسييە،
 چنكى ل پارچا ئىيىنى نشيسييە: (بكم گاز)، ئىيدى (بدلخواه) نەيا رەوايە.

(٤٤)

(شیخی به غمی) ژزار سه حابی (یه علا کوری موره) پاک جه نابی
گو: ئەم دسە فەردگەل پەیەمبەر دانامە دەمە نزلىھە بىھەن دەر
چەندەك دەقىست رەسۋلى مۇختار من دىتى دەھات زويىقە يەك دار
شاپەروي ژخوھەمى كىرن شۆر سەرپاکە لەشى رەسۋلى پېنۇر
سېبەرلى دىرىب عىززۇنمازە ئەمۇپاشى دچۇجە خوتازە
كەفا كەو (نەبى) ژخەبوھىيار گۇتن وي تەمامى قىىصىھىدا دار
وي گۇتنى: (بەلى). ب ئىزنى اللە ئەمۇھات بو سەلامى من ب دلخواه).

(٤٥)

هەم گۆتى يە (موسلمى) ژ(جابر) ئەم بويىنە دىكەل رسۇلى طاهر
دانامەل نىيىش نووالى پانە (ئەحمدە) چو ژىيۇ جەھەك نىيەنانە
ئەزھىرىدى ل دۇدچوم ب سىستى ئامانەكى ئاڭى من ب دەستى
پىيغەمبەرى ھىچ نە دىين نىيەنانى وى دىين دو تەراش ب خەمل وجانى
چۈگۈرتى زئىكى طە رح وطايمە گۇ: (وھر تۈب ئىزنى حەق خودايە)
ئەودارە ب ئىزنى . لەم يىزلى . ئەو زۇھاتە دەرى ئوھات دىكەل ئەو
يادى زى وەسادەرات دەھىنە رۇنىشتى ل بەينى وان شريينە
گۇ: (باش مە سىر ب كەن گەلى دار) داپوشىنە وان (نەبى) شريين كار.

ه. نالیینا قورمی داری بۆ پیغەمبەری (سلاڤ لى بن)

(٢٦)

شیخی مه ئیمامی مهی (بوخاری) ئەی فەیض وکەرم زوی ب باری
نەقلی دکەتن ژ(سەھل)^(١) و(جابر)^(٢) (نالینی ستون) بوا (بابی طاهر)
خو (قازی) دبیت ب دل تزی نور ئەموهات ب تەواتر ووب مەشهور
یى هاتى پتەر ژدەھ صەحابان عالى صىفەتان مەزن جەنابان
دو (عەبدى خودى) ژدل خودى ناس يەك باب (عومەرە) ئەمۇیدى (عەبیاس)
(سەھل) و(ئەنسەس) و(ئوبەیى) و(جابر) ھەم (خدرى ئەبۆ سەعیدى) فاخىر
(ئومەوسەلهەمە) (بۈرەيىدە) پەركام (کور بابى وەداعە) (موططەلیب) نام
القصه . کو ھىزىزەرسولى ئەنور بۆ وەعزى نەبون ئەمۇي چ مىنبەر
پالا خوددايە ئىك ستويىنە ھەرجارى دبؤيىھ خوتبە خوينە
ھينا كوبويىن مروۋەھەلەك زور دەنگى وى ھەتاب چىت ژبۇ دور
چىكىرنە ژبۇ وى مىنبەرەك دار گەل بانى سەرى دەرەج دبۇن چار
بۆ مىنبەرە چۈرسەولى عالى وى گافى ستون ژبۇ وى نالى
ئەونالى وەكى بچۆكى خەمناڭ تا پېرى بۇ ژەنگى مزگەتا پائى
نالىن وى بەلى ژشەوقى حەق بۆ لەو ئەمۇ ژغەمان ژخۇقە شەق بۆ
تا سەرەت دىن نەھاتە خوارە دەست تى نەھەندى شېھى يارە
ئەو گەرنە بۆ قەت ژنالە نالە بەرئاھى فيراقى پەركەمالە

(١) سەھل ڪورى سەعدى.

(٢) جابر ڪورى عەبدىللەي.

پیغەمبەری گرژویشە پسیار (پی خۆشە تو شین ب بى وەکى جار ئەزدى تە ب بەمەفە نیشى باغە جارەکدى دبى تو شین وساخە حەزكەی تە كەفيلەكى ئەمینم ئەزتۇدبهھەشتى عال دچىنم دى فييقتى ب خون ژتو) بوسلمان (وەلييەت دخودايى پاك ورەحمان) گوھدايى رەسولى پاك وپرناز كا دى كى ب كەت ژوان ب داخواز وى گۇ: مە ب بە ب باغى جەنەت نىزىكى ئەھىچەلامە (وى باغى ئەبەد نەدا ب فانى) فەرمان دكىرى حەبىبى جانى: (كەرمن نە دكىرتبايە ئەستون) ھەم خوارى قەسەم ب زاتى بى چۈن: دا نالى ستون ھەتاقييامەت پاشى گو صەحابەئىت شەرهەنالى: (ئەستونى ستر^(۱) ب كەن دنېش خاڭ).

ئەھى دل وەرە گەرتۇرەتەنگى دارى گۇنالى ژىھەر فەرەقى دلبەر ئەھى (طاهرى) قورب سەر زىۋۇ خۇ ئەنگى ھە بى خەبەر زىۋۇ خۇ نى بويى زەعىف وپىر وزارە ھېشتاتە نەكىرىيە كاروبىارە ڪارى تە ھە وەك عەمەل بە طالان عومرى چىل وپىنج تە چۇب تالان دى كەنگى ب كەھى تو ئارەزۋىيە بۇ وەصل وليقا حەبىبى خۆيە گەرمەيلە لىقايى وى دجەنەت تم بگەرە تو دەستى خۇب سوننەت كارەك توب كە بلان نە زۇرە ئىخلاص دى ب گىرپى پەزىزەر يارەب توب جاھى ئەڭ پەھىمەر سەرشور مە نەكەى د كاخى مەحشەر (طاهر) تە گوناھكارە بىحەد ئازاكە بو خاترا (محمد).

^(۱) ۋەشىئەن بن ئاخى.

و. گوھریینا تشا بو ووی (سلاف لیبن)

(۲۷)

(ئەنوارە) دبىيٽ ز(ئىبن وئىسحاق) نىيٽ جەنگى (بەدر) ب جانى مۇشتاق
شەر كربو (عوکاشە) شىر ب دەستى ئەوشىرە هەتا زىن شكەستى
زۇھاتى يە نىك رەسۋلى بارى گو: (بگەرە بۇ خۇقى طايى دارى)
بۇ شىروى دەما ھەزاندى دەر گاڭ ئەمماج كەز و درىز و پېرئاڭ
شەرپى دكىرى خودان جەڭەرئەو حەتا دبويىن خودان ظەفەرئەو
يا رەب قەچ شىرە ھندە خۇشە حەددادەكى ئەونەدا يە جۆشە
ئەڭ شىرە ل نىك وى زور ب سەنگ بۇ ناڭ و دەنگ بۇ
تاما بوج شەر دكىر (عوکاشە) ھەم دەستى وى بۇ ۋە شىرە باشە.

هەم بۆمە دبیت خودانی (ئەنوار) رۆژا ل (ئوھود) کو بۆیە کوژتار ئەو (عەبدى خودى) کو(جەحش) بابە وى شيردوھشاندى بى حىسابە شيرى وى شکەست دنيشى جەنگە چۆلالى پەيەمبەری ب سەنگە يەك طايى قەسپ وى دايە دەستى ڪاڭا وى هەڙاند بو شير درستى ئەڤدارە ب ئەمرى شاهى ئەكبار بۆ شيرەكى پرژئاۋوجەوەر ناقى وى لەوا دىرنە (عورجۇن)^(١) شيرەك بوج بى هەقال وېن چۈن نك وى بوھەتا وى جان وھەستى پاشى دچۆيە دەستى بودەستى تا وھختى کو (موعتەصم) د(بەغداد) بۆ خۆدكىرى (بوغما) يى دلشاد يەك توركى ئەميرەكى شەرفدار قىمەت وى دەمى دوسمەد ژىدينار.

^(١) بهلگى دار قەسىپى يە يى هشك، يى تمە دبىزىنى: ئىيھان، سەحکە: الأزدي، جمهرة اللغة:

. ١١٣٧/٢

ز. ئاخفتنا گييانهومران و گوهداريا وان بۇ وي (سلاف لىيېن)

(٢٩)

ئىكادى زموعجيزيت بوزركە مەعلۇمە بەلى كەلامى گورگە
هاتى ژگەلەك صەحابەيانە (خدرى ئەبۇ سەعىد) ژوانە
يى گۇتى زوى (ئىمامى ئەحمد) رەحمەت زەمن وزوان بى بىحەد
رۇزەك بو شەنان دنیش نوالان گورگى ژى دزى پەزەك ب تالان
وي غاردا ل دوئۇزى خراندى تا پەزوی ژگورگى خۇستاندى
رۇشت ووی رو دكىر شەنانى نا ترسى گوتى: ژھەق خودانى
ئەۋرۇزە خودى ب من دېھخشى تەستاندى زەمن ب كارى وەخشى
وەھمى بو شەنان و گوت: كەلى يار ئەۋ گورگە قسان دكەت عەجەبكار
گورگى گوتى: ئەزدىيەم عەجەبتر ئەۋ شاهى (مەدينە) پاك پەيەمبەر
كازى دكەتن ب دىنى بارى تا كەنگى دېن ب جان دطارى
گوه دايى شەنانى بويە هشىيار ئەو چۆب پەزى خوبو طەرف يار
ئەو چۆيە هەتا كنار (مەدينە) كەوتى^(١) خومەغەل دكىر شەرينە
چۈڭەشتە پەيەمبەرى زەمانە وي قىصصە ژىۋە دكىر بەيانە
پىغەمبەرى گۇ: (ب كەن ھەوارە دى خرۋە ب بن نېيىزى كارە)
پىغەمبەرى گوتە وي شەنانى: (تۇرابە ب بىيىزە چى دزانى)
وي قىصصە دوبارە كربەيانە ئيمان ب (نەبى) دھاتە جانە.

^(١) أي قطيع الغنم، (ش)، ئانکۇ: كەرەك و بىرەك پەزى، سەحكە: فەرھەنگا سندى: ٧٧٥/٢.

(قازى) ژى رىوايەتەك دېيىزى يا رەب تورەحم ب سەرەب رىيىزى يى گۇتى (ئەبۇ ھورمۇرە) ئى پاك كورگى گوته وي ششانى بى باك كارى تە ژمن عەجەب ترىنە ئەۋپاكە پەيەمبەرى (مەدینە) تا كەنگى ل بەرمەرى ششانى؟ تا كەنگى ژراھى حەق نەزانى؟ سەردارى ھەمۇ پەيەمبەران ئە و سەررشتە {ئى} ^(١) جوملە رەبەران ئە و هادى بەشەرە بو دىنى ئىسلام كافرب وي دى ب بىتە بهدىكام سەردىنى خودى دەجەنگى تالە ئە و خۆيە دەكەل صەحاب و ئالە دەركاھى دەجەننەتى بويىن تاق ^(٢) حۇرى بو ليقاينى وان دەموش تاق ما بەينى ويى و تە ئەۋچىيائىه هىيار بۇ ژخۇ ژقەلب و جانى تائەزدەچمە ليقاينى ئە و نۇر گۆزچى: ئەزىز بەم ب ۋى پەزىز زۇر گورگى: ژتەرا . گوئەزششانم حەتتا تو دەھىچە ئەۋەمانەت دەستورى دخوازت و چۈب غارە بۇ لايى پەيەمبەرى بىزڭارە ئە و بون داشەرى بو عزىزى دىينە القىچە . چونكى شەھى (مەدینە) سەردەستى (نەبى) وي ئانى باوھر وى قىصىچە دەكوت ژىۋ پەيەمبەر پىغەمبەرى گۆ: (ژمن بزانە ئە و گورگە ژيۇتە خوش ششانە) زەريپە بونكى پەزىز دەھىينە ئە و گورگە چ پاسەقان ئەمېيىنە وى ئانى پەزەك قەلە و قيافەت بۇ گورگى ۋەكۇزىت و كەزىيافەت.

^(١) ئەۋ (ئى) ژىيىدەھىيا مەيىھ دا وەزنا وي درست بىت.

^(٢) ئانكۇ: ۋەكىرييە، فەرھەنگى سندى: 1/241.

(٣٠)

هەم بۆمە دبیت (سەعیدی مەنسور) فەرمانى (ئەبۆ ھورهیرە) پێنەر
گورگەك مە دى ھاتە نك پەيەمبەر گلکا خوقوتا ئوکرنەقى سەر
پىش دەستى پەيەمبەرى مە رۇنىشت ئەوتازە دخدمەت و ئەدەب قشت
فەرمان گەرەن (مەدىنە): (گورگان ئەقە قاصدەك ئەمەيىنە
ئەوھاتى زھون دكەت سوئالە دا بۆ ۋەزىئەن ھنەك ژمالە)
وان گۆتى: قەسەم ب ناقى (بارى) نادەينە ئەوان چ بەرخ و کارى
ھافىتى يەكى بەرەك ب زۆرە گورگى مە رەقى ب لۆرە لۆرە
لەو گۆتى پەيەمبەرى بوزركە: (ئەق گورگە نزانى ئەو چ گورگە).

(٣١)

هەم (ئىيىن ووهەب) دكەت ريوايمەت ۋى موعجىزەئى ب پىرىدىرايمەت
جارەك بول چۈلى (بابى سوفيان) كەل (ئىيىنۇ ئومەيىيە) ناڭ وى (صەفوان)
گورگەك دى ئەوان ل دۇخەزالى تا چۇ حەرەمئى ئوپاك نووالى
گورگى كوددى چونىيىش حەرەم ئەم يەك پى دى نەچۇ چەقى ددەم ئەم و
وان گۆتە يەك ودو: ئەڭ عەجەبكار وى گورگى دكۆتە وان شرينزار
كاري وە ژمن عەجەبتريين نە ئەويىھە (محمدى) (مەدينە)
كازى وە ددەت بوباغى جەننەت ھون گازى بوئاگرى ب شىددەت
يى ئەووهلى گوت ب (لات) و (عوززا) ئەزسويىندى دخوم ب رىز و طە رزا
ئەڭ گۆتە ب باد (مەكە) يىا پان دا گۆرى گەلەك عەقىدەيىا وان

هەم (قازى) دبىت دنیىش (شىفایى) يى گوت (عومەرى) خودان دەھايى ئەم بويىنەل نك رەسۋلى پىرنور رۇنىشتى بونىيىش جەماعەتەك زۆر يى تىيىت عەربەك ب تىيىز وچوستى يەك تازە (بىزنى مشك) ب دەستى وى پرسى: كىيە قە خوش زەلامە ئەق سەنگە وو قەدر وئەق مەقامە وان گۇتى: پەيەمبەرى خودايىه ئەواھاتە نكى ب كەيىف وشايمە نىچىرۇي ددانى پىش پەيەمبەر وى خوندى قەسەم: مە نايى باوھر حەتا كونەبىتە ئەق بىزنى مىيىز بۇ دەمعوهتى تو فەصىح زمان بىيىز (ئەى. گۇتى نەبى. تو بەستە ئەزمان) وى گۇتى: بەلى تە ئەزب قورىان وەستايمە بولەمرو كار و خدمەت ئەى چىتىرى ئەھلى خەرقىيامەت پىغەمبەرى گۇ: (تە كى خودايىه) ؟ كۇ: خالقى عەرد و چەن سەمايمە حوكىمى وى ل سەرزمەقامە عەرشى وى بەلى ل ژور مەقامە رەحمەت وى پىرە دجەننەتا عال پىغەمبەرى گۇتەقى دوبارە: (ئەز كىيمە) ب بى شريين ب زارە وى گۇتى: پەيەمبەرى خودايى دۆمایى پەيەمبەران تو مايمى هەركەس ب تە حەق دئىنى ئىمان دى گەشتە بەھشتى پاك وريضوان هەرچى ب تە ئەودمەننى كافر بى شوبەھ ئەبەد دچىتە ئاگر گاڭا عەربى قە دىت وزانى ئىيمان ڦەل وىھقىيەن دئانى.

چەن ئەھلى حەدىشى پردىرياهەت ۋى موعجىزەئى دكەن رىوايەت
 (ئومم وسەلەمە) دېيىزى قشتە رۆزەك بولۇمەنى (نەبى) ل چۈل ودەشتە
 سى جارى كەسەك دكرب گازى ئەقاصىدى حەق ب سەرفرازى
 هاڤرى كەۋەدا رەسۋلى مەولايى وي دىتى كەو (مامبىزەك) گرىدای
 يەك مەردى عەرەب دخەونۇستى ئەو (مامبىزە) گرتىي وقەبەستى
 پىغەمبەرى گۆتە وي خەزالى: (شۆلا خوب بىيىزە) ئەى دەلالى
 گۇ: ئەى تو دەلىلى ڙاز وئخسىير ۋى شەخسى ئەزا كەريمە نىچىير
 دۆكار مەھەنە دشىير خۇرن جى وان ئەقەيە نە زور دەدورن
 من بەر ب دەشىير ب دەم ب وانە ئەزدى ۋە گەرىم دەقاۋەئانە
 پىغەمبەرى گۇ: (د ھىيەقە)^(١) وەك جار وي گۆتى: ئەكەرنەھىم دەگەل غار
 (بارى) ب دەتن مە قەھەرەكەتال ئەمثالى عوشچى يېت دەدحال
 بەردا وچۇزۇ دەلات خەزالە وي دى كەورەسۋلى پر جەمالە
 شۆلەك تەھەيە ب من خوقاتى ئەى گۆتى: ب خىر ژىۋەمە هاتى
 گوت: (بەردا ۋە تۇ خەزالە ڙارە) ئەو چونكە حەزىن و فەرخەدارە
 بەردا ۋە خەزال بويارى موختار ئەو چۆيە ب غار بولايى دۆكار
 وي گۆتى: مە دل ژىپەيەقىنە كەس غەيرى خودايى حەق چ نىنە
 باوەرمەھەيە كەتوى پەيەمبەر دۆمايى پەيەمبەران وسەروھەر.

^(١) ئانکۇ: دى ھىيەقە، دى زقرييەقە، ھەر ژىپۇ زەرۇرا شعرى سەشك كرييە.

(ئەحمدەد کورى حەنبەل) و(نەسائى) ھەر دوژئەنس) دېيىن تەبايى مالك ژ(مەدينە) قەومى ئەنصار ھەى بۇ شوتەرك تىز ژبۇكار ئەو حىشتەرە عاصى بو زوانە شەكوا بىرەنک حەبىبى جانە گۆتن ب رەسۋلى جىنن وئىنسان: من ھەى شوتەرك دكاري بىستان ئافى زەھرا ژىرىرى دەردىين ئەۋەقرو سل ونەكامە وەك دىن بىستان ورەزى مە بۇيە تىنى دى پويچ بى ئەگەر وەتوف ب مىنى رابن دى ب چىن دېرسى حالان پىغەمبەرى گوت مە چەن ھەقالان: چۆ بورەخى حىشتەرى ۋە تازە ھشىاربە كوبۇيە وەك سەيى ھار ئەنصارى گوتى رەسۋلى موختار: وى گۆتى: (ژيۇمە قەيدى نىينە ئەو بۇمە موطىعە ھەم ئەمینە) لەزكروى بونك (نەبى) نەقى سەر گاڭا شوتەرى ددىت پەيەمبەر وى سەجىدە دېر ژبۇرى دەركاڭ پىغەمبەرى گرت ژۋىيىھ ناڭ چاڭ جارەكدى بەرەڭ مەقامى كار ئەو شۇلا خودى كەرپەر ژجارئە و ئەصحابە گۆتن: خودانى نۇرە ئەۋەستە زمان وى شۇعۇرە ئەو بۇتە ب بت ب ۋىن سوجۇدۇ ئەم كۇۋەتەرە نە چىن سوجۇدۇ؟ پىغەمبەرى گۇ: (نەبۈى درستى با سەجىدە بەشەر بەشەر پەرسى ئەو گەردى ھەبا ددىيەن جەوازە بۇ مىرى ژنى دېرچ تازە ئەو دا چى ب سەجىدە بى قوسۇرە (وى چەنكول سەرۇي ھەق چ زۇرە).

(٣٥)

(شیخى بەغەوى) ژپر دیرایەت (یەعلا کورى مورە) کر ریوايەت ئەم بويىنە دگەل رەسۋلى مۇختار وى دى شوتەك شەقى ژىھەر کار گاڭا وى ددىتى ئەق پەيمبەر ئەو قورى ب وى نەڤى دىرسەر پىغەمبەرى پرسى: (كى خودانە) ؟ يەك گۆتى: ئەزم فيدا ب جانە (بفروشە مە) گۆتى: (حىشترا ڙار) پىشكىشى تەيە گو: ئەى شەرەفادار ئەق حىشتەرە ملکى يەك ژمالە وان بىزلى ئەھوئى چ نىنە حالە (ما دەم وەيە) وى دگۆتە وانە: (نەي بىرسى ب كەن نە كارگرانە مسىنى ژيۇمە گوت شكايمەت ئەو بىرسىي وحال نەخوشە غايەت).

هەم بۆمە دبیئری (ئىبن وشاھين) ۋى موعجىزەئى ژسەروھى دىيىن
 گۇ: (عەبدى خودى)ئى بابە (جەعفەر ئەو (جەعفەرى) مام پسەرپەيەمبەر
 جارەك (نەبى) چۈرەزەك ژئەنصار وى دى شوتەرەك دەكارى خۇۋزار
 گاڭا دى خودانى جاھىن عالى روندەك وى ل چاڭ خشىن ونالى
 ئەو چۆيە ب دەستى خوى ب نازە دا مالى يە پشگۇھىن وى تازە
 تائەوسەكىنى ژنالە نالى فەرمان كرى مەنبەمىن كەمالى:
 (يا كى يە شوتەر خودان وى كانى)؟ ئەنصارى دەكتى: ئەزدىانى
 (نا ترسى) ڪوتى: (ژشاھى ئەكبەر ئەق بەستە زمانە دايىتە بۆ كار
 نى ئەو دەكتەن ژتۇشكايىتە هەم برسى يە هەم خۇماندى غايەت).

(٣٧)

یى گۆتى (ئەنەس) : رەسۋلى مۇختار جارەك چويىه باغى يەك ژئەنصار ئەنصارى ھېبى دىباگى يەك پەز ئەوھات بولۇپەرەف (نەبى) لەزوبەز وى سەجىدە دېرىزىق پەيەمبەر گۆتن وى : ئەرى رەسۋلى ئەنۇھەر ئەق سەجىدە بىھەت ب وى نەزانى ئەم بۆزتەرا نە بەين ژجانى ؟ (جائىز نىيە گۆتى بولۇپەشەركەس با سەجىدە كەسى ب كەت . موقەددەس).

(٣٨)

هەم (قازى) دېیت دنیش (شیفایى) يَا رەب ب مەن وب وى رزاىيى
حينا كو (نهبى) ل خاکى (خەبەر) يەك هاتە نكى ئوئانى باوھر
ئەممە وى دگۆتى: ئەزشىانم چىكەم ب پەزى خۇئەزىز نازانم
گۆسەروھرى پەزىز ونازە: (چاۋان توژوان ب بەستە تازە)
(بارى) زتەرا دېت ئەمانەت ھەرئىك بو خودانى خۆسەلامەت.

(نەبانى) دبى دتازه (ئەنوار) طبعاً . ژخودان حەدىث وئەخبار
 ھىجرەت ڪودكىرەسۇلى (بارى) نىڭ (غارى شەورا) خوان ۋەشەشارى
 ئەو ھاتنە دەركەھىنى وى قەنجە دۇكۇترە ڪويىشى پېرىپەنچە
 ھەم ھاتبو (داپىرۇك) دىگافە تەقنى {خو} ^(١) دىكروى داۋب داۋە
 ھاتنە ژقورەيىشى يىت دادخدار نىزىكى ھەتا ب دەركەھى غار
 ھەندان گوتى: ئىك ھەرن بولۇرە جاب داۋە (ئومەيىھ) پېغۇرۇرە
 يەك تەقنى ژ(داپىرۇك) دىيارە پېش بۇنى (مەممەد) فىرارە
 دۇكۇترە ڪويىشى ھەم ل وى نە ناچىن جەن بىت ژمەردى بىنە
 نە زانى ئەوان ژچاڭ دل گۈر رۇنىشتى ل ژورى (مەنبەنى نور)
 (بۆبەكىرە) دىگەل ب كەيف وشايمە ھەم صاحبى غارە جانفيدايمە.

^(١) ژزىدەھىيا مەيىھ.

ح. زانا ئافا بژوین دناف تبلييٽ وى ييٽ پاكژدا (سلاف لىيٽن)

(٤٠)

ئيّكادى ژموعجيزيت پەيەمبەر ئاڭ دەربو ژدهست وتل چو . كەوته ر
يىٽ هات ژصە حابه ئيٽ خودى ناس (مه سعود پسەرى) ئو (ئيٽن وعەباس)
وهك (جابرى) ئەو (ئەنەس) شەرهەنەك ئەريابى حەدىشى زى دېيىن چاك
ئەق موعجيزە زور عەجىب شانە نەي بۆيە ھەتا دەھىچ زەمانە
(مۆسا) ب عەصادئەگەر دەرانى وي ئاڭ ژىمەرى دووازدە كانى
نى عادەتى جارى يە دەھەركاڭ بەر كان و خەزىنە يە ژىۋئاڭ
ئەممامە نەزانى ئاڭچ جاران ئەو دەرىسى ژگۇشتىسى و دەماران.

فەرمان دكە (موسلم) و (بوجارى) هەر لوطىف و كەرمەن زوان ب بارى
 يى گۆتى (ئەنهس): رەسۋلى مۇختار جارەك دسە فەربو وختى ئىشار
 گۆتن ب پەيەمبەرى خودايىه: بۇ وختى نېڭزۇئاڭ نەمايمە
 (بىنن چەھىيە) گۆتى: (ۋئاشى) ئىنا بۇئەوان چەمە دىگاڭى
 پىغەمبەرى پەزىزەت وشان دەستى خۇوى دانى نېشى ئامان
 (هون گۆتى: ب شۇن بىدەست نەمازە) ئاڭ دەربو ۋېنىڭ تلىيەت وى تازە
 حەتتا ھەمى يان دشوشت تەمامە ئەۋئاڭ دەرات سپى ب طامە
 گۆتن (ئەنهسى): وە چەن زەلام بون؟ ئەم جوملە گو: سىيىسىدە تەمام بون.

هەم گۆتى جەنابى (ئىبن وشاھين) دىسا (ئەنسى) دكۆتى شىيرىين:
 ئەم بويىنە دغەزوهىا (تەبۇكە) گۆتن ب حەبىبى پاك سولۇكە:
 نەي مايەل نك مە ئاڭ دباران تىنى بونە حىشتى رودھواران
 (بىنن چ ھېيە گۆتى: ۋئاڭى) وان ئانى يە (قىرىيە) يەك^(١) دكاشى
 پىچەك تى ھېبو كىرەن ترارەك دەستى خودنافنايى موبارەك
 من دىتى ژىھىنى تبلە دەستى ئاڭ دەربو چو كانى يان درستى
 تىرئاڭ مە كىرن دەوارتەمامە پاش گۆتى پەيەمبەرى ئەنامە:
 (ھنگۇ بهسە) خۆج كەس نەمايە؟ گۆتن: بەلى ئەي مە خەفیدايە
 دەستى خوشىن كۈمىسىنە لانى چك بونەڭە كەس نەدىتى كانى.

^(١) كونك وديمك وهمبانكا ئاشى يە.

(٤٣)

ئەو (بەيھەقى) يى خودان ديرايىت ديسا زئەنەس دكەت رىوايەت
يارى مە پەيەمبەرى خودايە جارەك مە دكەل دچو (قوبايە)
ئىنانە ژمالەكى زئەنەصار كۆدەك چ كچك بەلىج دلدار
تبلييت وى نەچونە ناڭى پەنجە چارتىلىنى درېزدچۈنە قەنچە
وى گۇتى: (گەلى ھەۋال ويارة ھون وەرنە شەرابى) تابدارە
من دىتى ب چاقى سەردىگاڭى دەرىون ژتلىيت وى جۈيى ئاڭى
ھەتتا ھەمى يان ۋەخوارتەمامە خۇزمەلى كەسى وى كريە طامە.

هەم ھاتى ژ(موسى) و(بوخارى) رەحمەت ژمەن وژوان ب بارى
 (جابر) وە دېى: مە بون دجهنگە ئەو جەنگى (حودەيى يە) ب دەنگە
 پىش دەستى (نەبى) بو دۈلکەك ئاڭ جەميانە نكى صاحابە دەرگاڭ
 گۆتن: ج نە مايمە ئاڭ دجهىشى بىللى ژئەۋاتە ھاتە پىشى
 نە ئاڭنى نېيىزونەمى ۋەخوارن يېت تىنلى خۇ حېشتىر وەموارن
 دەستى خۇ شريين دئاقى دانى ئاڭ دەربو ژنېڭ تلان چو كانى
 حەتتا مە ھەمان ۋەخوارى تازە شوشتى مە ژئاڭنى دەسەممازە
 گۆتن وى: چ قەد ھەبون ژياران؟ ڪو: تىرى دىركى بوسەد ھزاران
 ئەممە مە بويىن ھزار و پىنسەد ئەم لەشكى ناڭ شريين (محمد).

هەم گۆتى يە (موسلمى) ژ(جابر) يەك پاکە خەبەر درست وفاخر ئەم بويىنە دنييىش (بۇواط)^(١) جەنگە فەرمان ڪرى سەروھرى ب سەنگە: (جابر . ب كە گازى بۇ مە ئاڤى) ئىنا بونە (قىربەيەك) دىگاشى پىچەك ڪو دقىربەئى دمايمە فەرمان ڪرى قاصدى خودايىه: (بىنن ژمەرا دىگاشى طەستە) دانا وى شريين دناڤى دەستتە من رىتە سەرى ۋە ئاڤ جوان ئەو تشتەك مە نەزانى گوت نىھان ئەو وى پاشى دىگوت: (ب ناڤى بارى) من ئاڤ دى ژدەستى بۇيە جارى گۇ: (ئاڤى وەرن ب بەن ژئىرە) حەتا مە ھەممى دبويىنە تىرە.

^(١) چىاينى عەشيرا جوھەينەيە، دويىرى شارى مەدينى يە ب سى قوييناغا، سەحکە: زەھىخشەرى، الجبال والأمكنة وال ملياھ، ص، ٦٢.

(٤٦)

ئەق قىصىصە دنیيىش صەھىھى مەوجۇد ھاتى ژجەناپى (ئىبىنۇ مەسۇرۇد)
ئەم بويىنە دەگەل رەسۋلى سەرورەر ھىچ ئاڭ مە نەما دجومالە عەسکەر
(بىنن گوتى ھون چ ھەى زئاڤى) ئىنان چ ھەبۇھنەك دەگافى
وى گۈركەرە نىيىش مەزىن ترارەك دەستى خوددانى ناڭ موبارەك
من دىتى بەلى ب ئىزنى (بارى) ئاڭ بۆيە زنىيىش تلىيت وى جارى.

(٤٧)

هەمھاتى ۋ(دارەمى) خودى ناس يى كۆتى جەنابى (ئىبىنۇ عەباس)
پىغەمبەرى گوت (بىلالى) ناۋەك (هندەك ژمەرە بەينە ئاۋە)
چۆھاتەۋە گۆ: چ ئاڭ مە نىنە، گۆ: (قىربەكى تۈزۈمە بىنە)
دەستى خودكەردىيىش نىھانى ئاڭ دەر بۇ ۋەھستى وى چو كانى
لى تىر زى ۋەخوارى (ئىبىن وەسەعۇد) وان شوشتى يە دەسنەشىز چى مە موجود.

ط. زانا ئافى ب دەسکرن وىھەكەتا وى (سلاف لىبن)

(٤٨)

يى هاتى ژ(موسلىم) رىوايەت كۆكۈتى (مەعادى) پردىرايمەت
پىغەمبەرى مەمى شريين سەلۋە كۆت: (ئەم دى سوبە گەھىن (تەبۆكە)
چى پىشى مە كەشتە وى مەكانى نىزىك نەبى تا دەھىم ژكانى)
خىنا دىكەھىنە ئەمۇ مەقامە فەرمان كىرى سەرەتلىرى ئەنامە:
(كەس چۆيە سەراقى ئەى كەلى يار؟)
عادىب و ژوان و كۆتى: (بىنن ئامانەكى جومالە ئاڭ دەرىنن)
پىچ پىيچە چ هەى ئاڭ دەرىنن وان تازە ب ئەمەرى وى هەلانى
پى شوشتى وى دەست و چاقى نورىن دۆبارە كەرەق دەكانى شىيرىين
ئەڭ كانى مە دى ب ئىزنى (بارى)
پاش كۆتە (مەعادى) پرئەقىنى (تۆبەلکى خودى ب كەت ب مىنى
ئاڭاھى ب كەفتە ئىرە) خوش وار (پردازىدەخت و باغ و گولزار).

(٤٩)

یى گۆتى ژ(ميس وهرى) (بوخارى) رەحمەت ژمە وو زوان ب بارى
نېش جەنگى (حوده يى بى يە)^(١) مە دانى سەرئاڤەكى كىم دنيشى ڪانى
گوربۇنە سەرىي صەحابە دەركاڭ حەتا كودەرانى چى ھەبۇئاڭ
گۆتن ب پەيمەمبەرى خودايىه: تىئىينىه وو ڪانىي ئاڭ نەمايىه
(بىنن، وي گوتى: چ ھەي ژئاڤى) ئىيinan چ ھەبۇئەوان دگاڭى
دۆبارە كەرن دنيشى ڪانى تىرەك وي ژكىس كى خۇ دەرانى
ھافىيەتى يە نېش وکردى دەرىپ قودرەتا خودايىه.

^(١) دەھقىت باكۇرى رۇزئاڤايى مەكەھى بدويراتيا ٣٠ كم.

هەم ھاتى ژ(موسالم) و(بوخارى) (عيمرانى حوصەينى) مەردى بارى^(١)
 گو: ئەم دسە فەردىگەل پەيەمبەر تىنینە گوتىن صەحابە يەكسەر
 پىغەمبەرى پاك و نامدارە ئەو خۇزىدەوارى ھاتە خوارە
 وى گۆتە (عەلى) يى جانفيدايىه: كەل يەكدى ب ناڭ (ئەبۇرەجايە)
 ھون ھەردو ھەرن ۋە چان و خواران ھون بەلكى ب گەھنە ئاڭ بو ياران
 ئەو ھەدرىچۈن ب جان گودارە كەشتىن ژنهكى شوتر سوارە
 ئىيىنا بونە نىك (نېبى) دەڭافى گەل وى دو كونك ھەبۇن ژئاشى
 پىغەمبەرى كوت ھەڤال ويارة: ئەو ژن ژىدەوارى ھاتە خوارە
 وى دەڭ كونكان ۋە كەرب دەستە (بىيىن ژمەرا دەڭافى طەستە)
 گۆتى: (دى ۋە خۇن وۇزى بېن ھون ئامانى دخۇرۇپ بىر كەن ھون)
 ژن مايىھ ب چاڭى سەردىنىن ھەيدەن چەتكەن دەستە كونكىت وى وەكى بەرايى ھەرپى
 دەڭ بەستى ژوان (نېبى) ب شادى (بىيىن بۇ ژنى، گۆتى: ژزادى)
 ھن ئانى قەسپ ھەندى كەن دەستە زادى ھەمىزى ل پىشى دەستى
 زادى وى ھەمىزى دەستى زادى تەمهىزى دەستى (ئاشاتە مە كىيم نەكىر) ب زانە
 پىغەمبەرى كوت شريين زمانە: كەريافە ژنك بولى دەركاڭ (ئەم بەلكى خودى كىرىنە تىر ئاڭ)

(١) دەدەسخەتى دا ل ۋە ھەنەرى دو پەرھىزلىينە سېپى، لى ھۆزان و پابەتى وى درست و بەردموا مە.

وی قیصه بووان دکربهیانه ئەقشەخصە گوتى عەجىب شانه
یان ساحره کى مەزن . دەھايە يان حەققە پەيەمبەری خودايە
ئىسلام بۇ ئىك دومايى تازە كەل قەومى هەمنى ب عىززۇنازە.

(موسلم) خوژیومه چاک دبیژی ره حما خو خودی ب سهرب ریژی^(١) یى گوتى: (ئەبۇ قەقادە) شىيرىن خوتېك بومە گوت رسۇلى نۇرین گۇ: (ئەفرۇ دچن ھەتا ب ئىّشار ئەششەۋدى ب چن وەسا) شرينىكار ئەم چوينە ھەتا بوشەۋدرەنگە پىغەمبەرى گوت ب تازە دەنگە: (ئەم دى ب نثىن ھەتا سەھەرگاھ ھشىار بوج كەس بىكت مە ئاگاھ) ئەو جوملە بوخەوب بۇنە گىزە ھشىار نەبو كەس ژیۆ نثىيژە (كامل) وە دبى ۋە خەوپەيەمبەر ئەو بۇ سەفەمرا فەتح بو (خەيېر) پىشى ھەمى يان (نەبى) بو ھشىار كۈرۈزى لەن دىيارە روخسار پىغەمبەرى دەنگە دىرىزوانە: (رابن دى ب چىن ژئەۋ مەكانە) ئەم چوينە ھەتا بورۇز بلندە گوتى ب مە وى عەمەل پەسندە: (دېمكى^(٢) خوژیومە بىنە) تازە وى شوشتى ژیۆ خودىسىممازە پىيچەك دېنى وى مايىھ ئافە (وى ئافى گوتى: نەكەى بەلاقە ئەف دېمكە دېت گران بەھايە) نەفعەك دى ب دەت مە ژى خودايە وى پاشى ئەمردىكەر (بىلالى): (بانگى بىدە) تۆب دەنگى عالى دۇرەكە كەرن ل پىشى تازە وى پاشى دەرسە باح نەممازە ئەو پاشى سوار بولەم سوار بىن تانىقىرۇمەشىن ژتىنى زار بىن گوتىن ب پەيەمبەرى مە پاكە: تىننەنە مە دى ب بىن ھەلاكە

(١) دەدەسخەتى دا ل ۋىئەرە دانەرى ئىيىك پەر ھىللايە سپى، لى ھۆزان وبابەتى وى درست وېردەواامە.

(٢) كونك وئامانەكە بۇ ئافى ئامادە دەكەن ژپىستى گىسكا، سەھكە: فەرھەنگا سندى:

گوت: (خەوفى نەكەن ھەلاکى نىنە) وى گۆتە مە: (دىمكى ھىچە بىنە)
 وى رىت و مەزى ددایە ياران گوربۇنە سەرەي ژچار گناران
 پىغەمبەرى گۆتى: (ھىدى ھىدى نامىينى چ كەس وە تىنى ئىدى)^(١)
 حەتتا چ نەمان ژوان صەحابە بىللى من وئەۋە مەزن جەنابە
 وى گوتە: (قەخۇ) مە گۇ: نە خىرتۇ ئەنابى ھەتا نەبويى تېرتۇ
 پىغەمبەرى گۇ: جوان بزانە (ساقى دى ۋەخۇل دو ھەمانە)
 نا چار مە ل پىشى تېر قەخوارى دۆمايى ۋەخوار رەسولى بارى.

(١) دەدەسخەتى دا ل ۋىئە دانەرى ئىك پەر ھىللايە سپى، لى ھۆزان و بابەتى وى درست و بەردەواامە.

هەم ھاتى ژ(موسلم) و(بوخارى) ئەي فەيىض و كەرم ژوان ب بارى
 (جابر) دگو: ئەم دكاري خەندەق برسى بو (نهبى) مە دىت . موحەققەق
 من گۇته ڦنا خۇئەفسوئالە من خۇقەدزى بولايى مالە
 برسى مە دىيىه رەسۋلى ئەنور چى زادى مە ھەي تو زۆب ھىن دەر
 يەك فترە ھەبۇزجەھ مە كرئار دابەستىيەك اقەلەمۈزى پەزدار
 من تازە ب دەستى خۇقەكۈزى قازان مە تىرى دكىر ژگوشتى
 ئەز چۆمەقە ھەرب لەز بولۇش (خەندەق) من ھىدى گۇته پەيەمبەرى حەق
 دابەستىيەك مە ژىكىرى سەر گەل فترەكى ئارى جەھ سەروبەر
 تازە مەرەكەك مە كردىمالە مىشان بە دگەل ھنەك ھەقالە
 وى گازى دكىر ب حىل پەيەمبەر (ئەي چەندى دخەندەكى عەمەل كەر)
 ھون جوملە وەرن بومالى (جابر) (سۆرهك^(١) - ژمەرا وي كرييە) فاخىر
 سورفارسى يە گوبۇلە طافەت يەعنى ژمەرا وي كرييە طافەت
 وى پاشى دگۇته (جابرى) يار: (تائەزبۇ وە دېم ھەفيىر دكەم ئار
 حەتتا كونەھىيم نەكەن چ نانى قازانى ژكۈچكى ھەم نەدانى)^(٢)
 ئەويارى مەزن مە ھاتە ژۆرە من زىيەدە ب جان ودل سورۋەرە
 ئەزئەقرو خۇدى چ بەختىيام مىشانى منە رەسۋول وىيام
 وى تف كەرە نىيىش ھەفيىر دىيزە (يا رەب بەرەكەت دنىيىش ب رىزە)

(١) سۆر: .

(٢) ئەق نەھ مالكىيەن تىين دەسخەتا سەرەكى دا نەبۇن، مە ژكەشكۈلا وي وەرگىرتىنە.

وی گۆتە ژنی رهسۆلى باری: (یەك ژن دى بلا تە بىيٽە هارى) وان ھەردو ژنان دپاتى نانە قازان ھەل سەركوچك جوانە (داپوشە، گوتى: تو سەر ژدىزە ژى بىيىنە دەرى مەرق) تەمېيىزە دەست دەستە دھاتنە ژورب خىرە حەتا كە وەھەمى دبۇنە تىرە ئەمۇ بون ب ژمارى يەك ھزارى رابۇيىھە (نەبى) ل دۆھەمانە وەك خۆ بۇھە قىير وشىش ونانە.

پاشبەند

سەنەتئەری زاخو بەر قەمەکولابىنەن مەکورىدى

یارب ته فیقر و شراه (ظاهر) قُرْتَارَکه بدای و باب شاگر

(ش)

گل خویشک و برآ و خزم و میران گل شیخ و مlad تازه کاران

گل هرچی وه کی م بوبیه ناخوی وان جمله بر حمّتا خودا پوش

۱۱ = سِرَوَالِهَ الْأَنْجَوَهُ

هم گوتیه (ابنی ماجنی) پاک ی گوتی (آنی) زیاری لول

من دیتی لسردی بحثتے یک خطی چه زرنگار و قشته

من پرسی روی مزن هفای اش خطم چیه و چاک و عالی

علوم بی گوتی زربوته مرده «خیر یک بدھ و قر ھزده»

من پرسی زربوچی (قر) و هسا حکمت ژمرا مگر خانه

وی گوتی بلي دبیت بلنگاز سر حال و لهبون دچیت بدخواز

^(۲) امام ت بلنگاز: ای السائل بلغة اکراد السنجار // کتبه فی ۳ / ۲ / ۱۳۸۹

اماچه کسی دکت (قرآن) او
لھیچ چاره نه ما یه او بزانه لو
خیک مزنه برایی دینے وی دست بگری بجان اقینه

دستی وی بگر بمال و پاره هاری وی بکه خدی ته یاره

١٢ - روایة الترمذی

زرانی مژ (ترمذی) شرینی کار فمان دکتن رسولی مختار

من دیتی (خیلی) دباغی جنت گو باقی متوسلا مکه امت

اٹ باغ و چشتی چنی دخونی پر ذوق و صفا و پر خوش

هر کسی بو خدی ذکر بخوینی دی دارو درختی بو پچینی

هر چی بو پتر دکت گدارے نعمت دی پتر بست وی باره

نی ذکری خدی گلائی بخپری خوزمی لکی بذکری فیروز

تَنْحَاصِمٌ لِقَانِهِ چار قَسَانَهُ ایگجارنی لَنَكَ وَى پَرْ بَحَانَه
 (بَحَانَ) شَرْخَى كَوْ چَنْ پَسَنَهُ (حَمْدًا) وَى دَلَانَ دَكْرَى زَنْدَه
 (غَيْرِي تَهْ خَى خَى چَنْ مَزْنَى) (أَيْ چَنْ مَزْنَى) مَجَانِ يَقِينَهُ

١٣ - رَوَايَةُ عَنْ أَهْلِ الْحَدِيثِ

هُمْ أَهْلِي حَدِيثٍ دَكَنِ رِوَايَتٍ وَانْ بُومَرْ قَاصِدِي هِرَاتِ

پَيْغَمْبَرِي دَى دَآسَمَانِي مَازَنْ مَلَكِي وَكِيلِي جَانَ
 اوْهَنَهُ مَزْنَ بُونَبَنِي دَوْچَا (شَنْ) بوْ حَفْتَى هَزارْ قَوْنَاعْ بَچَارَگَا
 هَرَگَا ثَيْ مَلَكَ لَنَكَ وَى مَأْمُورَ بَرَدَسَتِي دَكَنِ بَقْوَتْ وَزَوْرَ
 دَفَرَ وَى لَپِيشِ قَلْمَ بَسَتِي كَارِي خَوْبَرْ دَكَتْ دَرَسَتِي

اَشْ تَازَهْ دَبَيْتِ وَ چَنْ دَرَثَتِي
 اَشْ كَيْ دَمَرَتِي وَ كَوْ دَچَتِي

مَهْ دَهْ

٤٩٥

هم دی ملکل ک بگری و نریمار
بوجالی او ان کیت گنهکار
یکدی ژملک عجیب شانه
نیش گله نیف بفر گیانه
بیحدوی ملک پچان و خواران
غافلنه ژذکری حق چوجارا
ای پیکره کرن ته بفر واگر
عبدیت خوه ساکن سخز
سرطاعت و سنتا پیغمبر

١٤ - ١٥ - رواستان عن ابن عباس

(انواره) دبیری پر مطالب گوت (بو الحسین) وی با به (غالب)

ز (ابی سبع) دنیش وی نامه
مشهوره (شفا صدور) تمامه

دو تازه حدیث ژ (ابی عباس)
او پاکه صحابی خدی ناس

پاشه کودک شری زبانه سر صحی اف سفر بیانه

گل یکدی کرن گلک خطا به
 یارب چه سرایه اش چه دیوا
 سردایی رسُل اپنی رازه
 وستایی لرسِساتی انسی
 گل یکدی کرن گلک خطا به
 یاری بر جا و داد خوازی (باری) بعطا و دلنوازی
 یارب چه بلنده اش مقام اش بزرگ شعالی ته دامه
 راضی هم گلک ژبوتہ محنون ای خالقی بی مکاوی چون
 تنهایی خی تو بی هفایی هازن صفتی تو ذو الجلای
 عبودی ته ازم دامرو فرمات
 ای ناچی تیه شفا و درمان

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەننەتىرى زاخو بىر قۇمكەلوبىنىڭ مەعورىدى

نافهروک

٧	بەراهیك
١٠	ژياناما شيخ گاهري شوشى يى هوزانثان
١٠	١. ناڭ وناسنالا
١٠	٢. بنهماں
١١	٣. پەيدابۇن
١١	٤. ژيانا دەسپىيكتى
١٣	٥. گەريان وومرگرتنا زانينى
١٥	٦. ماموستا و سەيدايىن وي
١٧	٧. فەقى و خويندكارىن وي
١٨	٨. بەرھەم و پاشمايى وي
٢٢	٩. زيرەكى و شارەزايىا وي ب زانست و هونھaran
٢٤	١٠. پەيشەندىن وي دىگەل جىهانا ئىسلامى
٢٥	١١. هزر و بير و باوهريا وي
٢٧	١٢. جورئەت و چەلهنگى يى وي
٢٧	١٣. رەوشت وتبعەت
٢٨	١٤. پشتهقانى و هارىكاريا خودايى مەزن بۆ وي
٣٠	١٥. شوشى يى هوزانثان
٣١	١٦. شوشى يى دىرۋەكثان
٣٢	١٧. شوشى يى چاكخاز و رەخنهقانى جڭاڭى

١٨. شووشى يى خه تخوش: ٣٣

١٩. نه خوشى و مرنا وي: ٣٤

پشکائىكى

چهوانيا ئيسراء وميعراجى

بەراهىك ٣٩

بناقى خودى مەزن دلوقان ٣٩

١. كورتىيەك ل سەر چهوانيا ميعراجى ب ۋەگوھا زىن بۇخارى دىكەل

چەند رىوايەتىن زىدە ٤٣

٢. دىسان رىوايەتا بۇخارى ٥٠

٣. رىوايەتا بەيەقى ٥٢

٤. دىسان رىوايەتا بەيەقى ٥٣

٥. رىوايەتا گەبەرانى و بەززارى ٥٤

٦. دىيسا رىوايەتا بەيەقى ٦١

٧. رىوايەتا بەيەقى ٦٤

٨. رىوايەتا گەبەرانى ٦٥

٩. رىوايەتكى ئەنەسى كورى مالكى ٦٦

١٠. رىوايەتا بەيەقى ٦٧

١١. رىوايەتا ئىبن ماجھى ٦٨

١٢. رىوايەتا ترمىزى ٦٩

١٣. رىوايەتكى ژخودانىن فەرمۇدەيان ٧٠

١٤. ١٥. دو رىوايەت ژكۈرى عەبباسى ٧١

پشکا دووی

موعجیزه و نیشانیت پیغەمبەراتیا مەحمدی (سلاڤیت خودی ل سەرین)

۷۷.....	بەراھیك
۷۷.....	بناڤی خودی مەزن دلوقان
۸۰.....	أ. نمۆنەك ژموعجیزاتیئن ئەسمانى
۸۰.....	۱. نە خوندەواریا وی
۸۲.....	۲. قورئانا پرەنروئاشکرا
۸۸.....	۳. شەقبۇنا ھەيىشى
۹۰.....	۴. گىرۇبۇن وقەگەريانا رۆزى بۇ پیغەمبەرى ژئافابۇنى
۹۳.....	ب. تەسبىحَا زادى و بەركەتا دەستى پاڭ
۹۷.....	ج. سلاڤىرنا بەرا و گوھدانَا تشتى بى روح بۇ وى (سلاڤیت خودی لېبن)
۱۰۷.....	د. ئاخفتىن و سلاڤ و گوھدانَا دار و بارى بۇ وى (سلاڤ لېبن)
۱۱۳.....	ه. نالىيىنا قورمى دارى بۇ پیغەمبەرى (سلاڤ لى بن)
۱۱۵.....	و. گوھرىيىنا تشتا بو وى (سلاڤ لېبن)
۱۱۷.....	ز. ئاخفتىن گىيانەوران و گوھداريا وان بۇ وى (سلاڤ لېبن)
۱۲۹.....	ح. زانا ئاڤا بىزۇين دناف تبلىيەت وى يىت پاکىژدا (سلاڤ لېبن)
۱۳۷.....	گ. زانا ئاڤى ب دەسکرن و بەركەتا وى (سلاڤ لېبن)
۱۴۵.....	پاشبەند

ئیسراو میکرالج|9 موعیزاتین پیغەمبەرى(س)

فەھاندن: شیخ تاهر شووشى

© مافى چاپى يى پاراستىيە بۇ
سەنتەرى زاخۆ بۇ ۋەكولىيەن كوردى
 Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەرى زاخۆ بۇ ۋەكولىيەن كوردى

 zcks@uoz.edu.krd +964(0)751 536 1550
 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN ٩٧٨-٩-٩٢-٢٦٦١١١-٧

9 789922 661117 >